

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการฉ้อโกงประกันชีวิตของผู้เอาประกัน

กมลสัน พรหมชนะ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรนิติศาสตร์มหาบัณฑิต

สาขาวิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมยงค์

มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

พ.ศ.2563

Legal Problems Relating to Life Insurance Fraud of Insurers

Komsun Promchana

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements

for the Degree of Master of Laws

Department of Law

Pridi Banomyong Faculty of Law, Dhurakij Pundit University

2020

ใบรับรองวิทยานิพนธ์

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมมยงค์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์

ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต

หัวข้อวิทยานิพนธ์ ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการฉ้อโกงประกันชีวิตของผู้เอาประกัน

เสนอโดย นายคมสัน พรหมชนะ

สาขาวิชา นิติศาสตร์

หมวดวิชา กฎหมายอาญาและกระบวนการยุติธรรมทางอาญา

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์

ได้พิจารณาเห็นชอบโดยคณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์แล้ว

.....ประธานกรรมการ
(ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นคร)

.....กรรมการและอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์)

.....กรรมการ
(รองศาสตราจารย์อัญญิรียา ชูตินันท์)

คณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมมยงค์ รับรองแล้ว

.....คณบดีคณะนิติศาสตร์ปริทัศน์ พนมมยงค์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมชาย รัตนเชื้อสกุล)

วันที่ ๒๓ เดือน ๓ พ.ศ. ๒๕๖๓

หัวข้อวิทยานิพนธ์	ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการฉ้อโกงประกันชีวิตของผู้เอาประกัน
ชื่อผู้เขียน	คมสัน พรหมชนะ
อาจารย์ที่ปรึกษา	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณนทร์
สาขาวิชา	นิติศาสตร์
ปีการศึกษา	2562

บทคัดย่อ

ในปัจจุบันสภาพเศรษฐกิจและปัญหาค่าใช้จ่ายในการดูแลสุขภาพที่สูงขึ้นอย่างต่อเนื่อง มีผลกระทบต่อวิถีชีวิตของคนในสังคมเป็นอย่างมาก รวมถึงการเสียชีวิตของคนหนึ่งคนส่งผลกระทบต่อบุคคลรอบข้าง การประกันชีวิตจึงมีความสำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง แต่เนื่องด้วยความสามารถในการชำระเบี้ยหรือต้องการแสวงหาผลกำไรผลตอบแทนใด ๆ จากการประกันชีวิต เพื่อตนเองหรือบุคคลอื่น จึงก่อให้เกิดการฉ้อโกงประกันชีวิต แต่ในปัจจุบันยังมีช่องว่างของกฎหมายอยู่มาก ทำให้ไม่สามารถลงโทษผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงการประกันชีวิต จึงส่งผลให้กลายเป็นอาชญากรรมเกี่ยวกับการฉ้อโกงการประกันชีวิตนับวันจะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และทวีคูณความเสียหายอย่างรุนแรงต่อประชาชนและระบบการประกันชีวิตเป็นอย่างมาก อีกทั้งสร้างความเสียหายเป็นจำนวนมหาศาลให้กับระบบเศรษฐกิจสังคมและประเทศชาติ และในหลายครั้งที่การฉ้อโกงเงินประกันชีวิตนั้น ทำให้ผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตต้องสูญเสียชีวิตหรือได้รับผลกระทบอย่างร้ายแรง แต่กฎหมายอาญาที่เกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกงที่มีใช้บังคับอยู่ในปัจจุบันยังไม่เพียงพอที่จะเข้ามาควบคุมการฉ้อโกงประกันชีวิตที่เป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้ และไม่มีกฎหมายบัญญัติความผิดฐานฉ้อโกงการประกันชีวิตไว้โดยเฉพาะ ทำให้ไม่มีการฟ้องร้องคดีเกี่ยวกับการฉ้อโกงการประกันชีวิต ประกอบกับบริษัทประกันชีวิตกลัวชื่อเสียงหากมีการฟ้องร้อง เป็นเหตุให้มีการฉ้อโกงการประกันชีวิตเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง ซึ่งต่างกับความผิดผ่านฉ้อโกงประกันวินาศภัย ที่กฎหมายได้บัญญัติไว้เป็นอีกมาตราหนึ่งต่างหาก และสามารถบังคับใช้ได้ผลดีหากเปรียบเทียบความร้ายแรงระหว่างการฉ้อโกงประกันวินาศภัยกับการฉ้อโกงประกันชีวิตแล้ว จะเห็นได้ว่าการฉ้อโกงประกันชีวิตนั้นมีความร้ายแรงกว่าการฉ้อโกงประกันวินาศภัยอย่างมาก เพราะการฉ้อโกงการประกันชีวิตนั้นอาจส่งผลร้ายถึงชีวิตของผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิต ส่วนการฉ้อโกงประกันวินาศภัยนั้นเพียงแต่ทำความเสียหายแก่ทรัพย์สินเท่านั้น

จากการศึกษา พบว่า ความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาเป็นการกระทำความผิดอาญาต่อทรัพย์สิน ซึ่งในปัจจุบันนี้ได้มีการพัฒนารูปแบบของการกระทำที่มีความ

หลากหลายและมีความซับซ้อนมากขึ้นเรื่อย ๆ และพิสูจน์การทุจริตได้ยากขึ้น จึงง่ายต่อการฉ้อโกง ประกันชีวิต และนับตั้งแต่มีการบัญญัติประมวลกฎหมายอาญาขึ้นมา ความผิดฐานฉ้อโกง ยังไม่ได้มีการเปลี่ยนแปลงและแก้ไขเพิ่มเติมในเนื้อหาสาระสำคัญแต่อย่างใด

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มีวัตถุประสงค์ในการศึกษาแนวความคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกงตามกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ และหลักทฤษฎีทางกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่หลักไม่มีความผิด ไม่มีโทษ โดยไม่มีกฎหมาย หลักการบัญญัติกฎหมายอาญาชอบด้วยเหตุผล รวมทั้งศึกษาหลักเกณฑ์ในเรื่องของการฉ้อโกงประกันชีวิตของกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกาใน มลรัฐเดลาแวร์ ประเทศอังกฤษ ประเทศเกาหลีใต้ ตลอดจนศึกษาและวิเคราะห์ปัญหาความผิดฐานฉ้อโกงตามกฎหมายไทยเปรียบเทียบกับความผิดที่เกี่ยวกับการฉ้อโกงประกันชีวิตตามกฎหมายต่างประเทศ ซึ่งจากการศึกษาวิจัยแล้วเห็นว่าควรมีกฎหมายอาญาบัญญัติความผิดฐานฉ้อโกงประกันชีวิตไว้โดยเฉพาะให้เหมือนกับการฉ้อโกงการประกันวินาศภัย และเห็นควรกำหนดอัตราโทษให้สูงกว่าการฉ้อโกงประกันวินาศภัยเพื่อให้สามารถป้องกันปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจที่เกี่ยวกับการฉ้อโกงการประกันชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อให้เกิดความเป็นธรรมสำหรับผู้ร่วมเอาประกันชีวิตทุกคนและเกิดความสงบสุขในสังคมสืบต่อไป

Thesis Title	Legol Problems Relating to Life Insurance Fraud of Insurers
Author	Komsun Promchana
Advisor	Associate Professor Dr.Thanee Vorapatr
Department	Law
Academic Year	2019

ABSTRACT

At present, the economic conditions and problems of health care costs have been continuously rising, having a large impact on the way of life of people in public, including the decease of one person could affect the surrounding people. Life insurance is therefore extremely important and necessary. But as the results of the payment ability of premiums or the intention to get any profits, rewards from life insurance for oneself or others, therefore arise out of the life insurance fraud. Nowadays, there are still many legal loopholes which cause the punishment to the offenders regarding the life insurance fraud not possible. It therefore results the crime regarding to the life insurance fraud increased continuously and multiplied the severe damage to the people and the life insurance system as well as causing enormous damages to the public, economic and the country. And in several cases, the insured person deceases or is devastated by such life insurance fraud. But the existing criminal enforcement laws relating to the fraud are not sufficient to control the life insurance fraud which may be considered as an economic crime. In addition, there are any laws relating to the guilt of life insurance fraud prescribed specifically, resulting in no lawsuits concerning the life insurance fraud. Moreover, the life insurance companies are afraid of reputations in the event that there is the lawsuit. These cause the life insurance fraud arising out of progressively. It is different from the loss insurance fraud which is prescribed as another provision by law and being the efficient enforcement. When comparing the seriousness between the life insurance fraud to the loss insurance fraud, it could be found that the life insurance fraud is much more serious than the loss insurance fraud because the life insurance fraud may become the death of the insured person while the loss insurance fraud results just only the damage to the property.

From the research it was found that the offense in charge of fraud under The Criminal Code is the offense against property. Nowadays, the offense is continuously developed to be the diverse and complicated form of action which is more difficult to prove. Therefore it is easy to fraud upon the life insurance. Moreover the provisions of the Criminal Code is prescribed, there is no any essential materials concerning the offense in the charge of fraud has not been modified and changed at all.

The objective of this thesis is to study the concepts and theories regarding the fraud according to Thai and foreign laws and relevant legal theories, namely; the principle of no offense, no penalty without law, Principles of legislative law, justification, including studying the rules regarding life insurance fraud of foreign laws, such as the United States of America, Delaware, United Kingdom, Republic of Korea as well as study and analyze the problem of fraud offense according to Thai law, comparing to the offense regarding the life insurance fraud according to the foreign law. Pursuant to the research, it is the opinion that the criminal law should be imposed on the offense of life insurance fraud particularly like the loss insurance fraud and the punishment should be imposed severely than the loss insurance fraud in order to efficiently prevent and suppress the economic crime regarding to the life insurance, to ensure the justice for all life insurance participants and for the peace of the public.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์เล่มนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดีอันเป็นผลมาจากผู้เขียนได้รับความเมตตาอย่างสูงจากอาจารย์หลายท่าน ผู้เขียนกราบขอบพระคุณอาจารย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์ ที่อาจารย์ยอมสละเวลาอันมีค่ารับเป็นประธานที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ รวมทั้งให้คำปรึกษาให้แนวคิด แนวทางค้นคว้ากฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ให้แง่คิดในปัญหาทางกฎหมายต่างๆ ให้ผู้เขียนสามารถนำไปคิดพัฒนาและเขียนออกมาจนสำเร็จสมบูรณ์เป็นวิทยานิพนธ์เล่มนี้

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นกร และรองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์ ที่ได้รับเป็นกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ซึ่งผู้เขียนได้รับความเมตตากรุณาจาก ศาสตราจารย์ ดร.คณิต ฒ นกร และรองศาสตราจารย์ อัจฉริยา ชูตินันท์ ในการให้ข้อคิดเห็นและข้อสังเกตเกี่ยวกับแนวทางในการแก้ปัญหตามหัวข้อวิทยานิพนธ์ ทำให้ผู้เขียนนำมาศึกษาแก้ไขและพัฒนาปรับปรุงเป็นประโยชน์แก่วิทยานิพนธ์เป็นอย่างมาก

ผู้เขียนขอกราบขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธานี วรรณภักดิ์ ที่ได้กรุณารับเป็นที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์เล่มนี้ โดยอาจารย์ได้เมตตาให้คำปรึกษาด้านกฎหมาย ข้อคิดและแนวทางการแก้ไขปัญหาโดยละเอียด รวมถึงการค้นคว้าข้อมูล และการเขียนอ้างอิงบรรณานุกรม

คมกัณ พรหมชนะ

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ฅ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ช
บทที่	
1. บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	6
1.3 สมมติฐานของการวิจัย.....	6
1.4 ขอบเขตของการวิจัย.....	6
1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย.....	6
1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	7
2. แนวความคิดเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกงและการฉ้อโกงประกันชีวิต.....	8
2.1 ความหมายของอาชญากรรม.....	8
2.2 ทฤษฎีว่าด้วยความประสงค์ของการลงโทษทางอาญา.....	10
2.3 โครงสร้างของความผิดอาญา.....	13
2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความผิดอาญาฐานฉ้อโกง.....	28
2.5 มาตรการทางกฎหมายฉ้อโกงของไทย.....	30
3. มาตรการทางกฎหมายฉ้อโกงประกันชีวิตของไทยและต่างประเทศ.....	50
3.1 มาตรการทางกฎหมายฉ้อโกงประกันชีวิตของสหรัฐอเมริกา.....	50
3.2 มาตรการทางกฎหมายฉ้อโกงประกันชีวิตของประเทศอังกฤษ.....	52
3.3 มาตรการทางกฎหมายฉ้อโกงประกันชีวิตของประเทศเกาหลีใต้.....	59
4. ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการฉ้อโกงการประกันชีวิต.....	65
4.1 วิเคราะห์คุณธรรมทางกฎหมายในความผิดที่เกี่ยวกับการฉ้อโกงประกันชีวิต.....	65
4.2 ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการทำอัตวินิบาตกรรมในการประกันชีวิต.....	66
4.3 ปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้กฎหมายอาญา.....	70
4.4 ปัญหาการที่ไม่บัญญัติความผิดการฉ้อโกงการประกันชีวิตบัญญัติไว้ในกฎหมายอาญาโดยเฉพาะ.....	77

สารบัญ (ต่อ)

บทที่	หน้า
5. บทสรุปและข้อเสนอแนะ.....	83
5.1 บทสรุป.....	83
5.2 ข้อเสนอแนะ.....	85
บรรณานุกรม.....	87
ประวัติผู้เขียน.....	90

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

โดยที่การประกันชีวิตเป็นเครื่องมือทางเศรษฐกิจและสังคมที่สำคัญประการหนึ่ง สำหรับใช้ในการบรรเทาความสูญเสียอันสืบเนื่องมาจากการเสียชีวิตของบุคคลที่มีความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับผู้เอาประกันชีวิตโดยผู้เอาประกันชีวิตยอมจ่ายค่าปวงการจำนวนหนึ่งมีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน เรียกว่า เบี้ยประกันภัย (insurance premium) ให้แก่บริษัทประกันชีวิต เมื่อผู้ถูกเอาประกันชีวิตถึงแก่ความตาย บริษัทประกันชีวิตในฐานะผู้รับประกันภัยจะจ่ายเงินทดแทนความเสียหายให้กับผู้รับประโยชน์ตามจำนวนที่กำหนดในสัญญาประกันชีวิต¹ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่าการประกันชีวิตเป็นเรื่องของการที่บุคคลและองค์กร จำนวนมากมาร่วมแบ่งเบาภาระความเสียหายที่เกิดขึ้นจากผู้เคราะห์ร้ายโดยใช้วิธีการเฉลี่ยความเสี่ยงภัย ในลักษณะเดียวกัน ไปคนละเล็กละน้อย ซึ่งการร่วมการเสี่ยงภัยในประเภทเดียวกันนี้ก่อให้เกิดความเป็นธรรมและการช่วยเหลือซึ่งกันและกันในระหว่างสมาชิก²

ทั้งนี้ สัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาที่มีลักษณะพิเศษหลายประการ เป็นต้นว่าเป็นสัญญาที่ไม่มีแบบ เพียงแต่มีการแสดงเจตนาทำคำเสนอคำสนองถูกต้องตรงกันสัญญาประกันชีวิตก็เกิดขึ้นแล้ว ไม่จำเป็นต้องอาศัยหลักฐานหรือเอกสารอื่นใดอีก แต่เนื่องจากสัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาที่มีความยากลำบากในการพิสูจน์ความรับผิดชอบหมายจึงได้บัญญัติให้ต้องทำเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นจึงจะสามารถฟ้องร้องบังคับคดีกันได้³

นอกจากนี้ สัญญาประกันชีวิตยังเป็นสัญญาที่ตั้งอยู่บนรากฐานแห่งความสุจริตหรืออีกนัยหนึ่งเป็นสัญญาที่อาศัยความสุจริตหรือความไว้วางใจกันอย่างยิ่ง (Contracts of the Utmost

¹ Ray Hodgins, Insurance Law : Text and Materials. Second edition (Newport : Cavendish Publishing, 2002), p.307-308.

² <https://www.oic.or.th/th/consumer/การประกันชีวิต>

³ จัรัส เหมะจารุ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะประกันภัย. (กรุงเทพฯ: ยงผล เทรคดิ่ง, 2530), น. 5-6.

Good faith หรือภาษาละติน Contract Uberrimae Fidei)⁴ ซึ่งหมายความว่าคู่กรณีในสัญญาประกันภัยจะต้องปฏิบัติต่อกันโดยสุจริต โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้เอาประกันชีวิตในฐานะเป็นผู้เสนอค่าขอทำสัญญาประกันชีวิตและเป็นผู้ที่ทราบข้อเท็จจริงทั้งหมดเกี่ยวกับวัตถุที่เอาประกันภัยจึงมีหน้าที่จะต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงที่สมควรจะต้องเปิดเผยให้ผู้รับประกันภัยได้ทราบเพื่อให้ผู้รับประกันภัยได้ทราบถึงข้อเท็จจริงดังกล่าวแล้วพิจารณาเพิ่มอัตราเบี้ยประกันชีวิตหรือปกปิดไม่ทำสัญญาประกันชีวิตด้วยนั่นเอง

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 863 บัญญัติว่า “อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้าผู้เอาประกันภัยมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้ นั้นไซ้ ท่านว่ายอมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด” มาตรา 863 บัญญัติอยู่ในบทเบ็ดเสร็จทั่วไปซึ่งนำมาใช้กับสัญญาประกันชีวิตด้วย หมายความว่าผู้เอาประกันชีวิตต้องมีส่วนได้เสียในชีวิตของผู้ที่ตนได้เอาประกันภัยไว้ซึ่งอาจเป็นชีวิตของตนเอง หรือชีวิตของบุคคลอื่นก็ได้ หากเป็นกรณีเอาประกันชีวิตของตนเอง ผู้เอาประกันชีวิตย่อมมีส่วนได้เสียในชีวิตของตนเองอย่างแน่นอนย่อมสามารถทำได้แต่ถ้าเป็นการเอาประกันชีวิตของบุคคลอื่น ผู้เอาประกันชีวิตจะต้องมีส่วนได้เสียในชีวิตของผู้ที่ตนเอาประกันชีวิต ถ้าไม่มีส่วนได้เสียในสัญญาประกันชีวิตนั้นก็ไม่ใช่ผูกพันคู่สัญญาแต่ประการใด ซึ่งสาเหตุที่กฎหมายใช้หลักส่วนได้เสียกับสัญญาประกันชีวิต มีสาเหตุที่สำคัญ 2 ประการ กล่าวคือ⁵

ประการที่หนึ่ง เพื่อป้องกันมิให้ผู้เอาประกันชีวิตไปทำสัญญาประกันชีวิตของบุคคลอื่น โดยที่ตนมิได้มีส่วนได้เสียกับความเป็นหรือความตายของบุคคลที่ตนนำมาเอาประกันนั้นเพราะจะเท่ากับเป็นการเล่น “พนัน” บนชีวิตผู้อื่น (Prevent wagering through insurance) ซึ่งเป็นการขัดต่อกฎหมายหรือขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน

ประการที่สอง เพื่อป้องกันมิให้มีการฆาตกรรมชีวิตของบุคคลอื่นที่ตนมิได้มีส่วนได้เสียโดยมุ่งหวังที่จะได้รับเงินประกันชีวิตมาเป็นประโยชน์ของตน⁶

หากพิจารณาสัญญาประกันชีวิตเป็นสัญญาต่างตอบแทนมีคู่สัญญาสองฝ่ายคือ ผู้รับประกันภัยและผู้เอาประกันชีวิต นอกจากนั้นยังมีบุคคลอีกคนหนึ่งเข้ามาเกี่ยวข้องคือ ผู้รับ

⁴ Robert I. Mehr and Emerson Cammack, *Principles of Insurance* (Illinois: Richard D. Irwin, Inc. 1980), p. 129.

⁵ สุจิตรา โททะยะ, “ส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัย (Insurable interest)”. *วารสารกฎหมาย* เล่มที่ 2 ปีที่ 39 (มีนาคม – เมษายน 2535), น. 62-65.

⁶ *เพ็งอ้วง*, น. 66.

ประโยชน์⁷ ซึ่งบุคคลที่เกี่ยวข้องเหล่านี้ล้วนมีหน้าที่ที่แตกต่างกันออกไป ในส่วนของผู้อุปถัมภ์ ประกันชีวิตก็มีหน้าที่ในการชำระเบี้ยประกันภัยและเปิดเผยข้อความจริงต่อผู้รับประกันชีวิต ในส่วนของ ผู้รับประกันภัยนั้นก็มีหน้าที่สำคัญ ประการหนึ่งคือ เมื่อมีความตายเกิดขึ้นผู้รับประกันภัยก็จะมี ความรับผิดชอบตามสัญญาประกันชีวิตโดยผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ใช้เงินจำนวนหนึ่งให้แก่ผู้รับประโยชน์ แต่ก็มีไว้ว่าผู้รับประกันภัยจะต้องใช้เงินให้แก่ผู้รับประโยชน์ในทุกกรณี เพราะหากเป็นเช่นนั้นแล้ว ย่อมก่อให้เกิดความไม่เป็นธรรมแก่ผู้รับประกันภัยได้ ดังนั้นจึงมีข้อยกเว้นความรับผิดชอบ ของผู้รับประกันชีวิตในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 895 ความว่า

“เมื่อใดจะต้องใช้จำนวนเงินในเหตุมรณะของบุคคลคนหนึ่งคนใด ท่านว่า ผู้รับ ประกันภัยจำต้องใช้เงินนั้นในเมื่อมรณะภัยอันนั้นเกิดขึ้น เว้นแต่

- (1) บุคคลผู้นั้นได้กระทำอัตวินิบาตด้วยใจสมัครภายในปีหนึ่งนับแต่วันทำสัญญา หรือ
- (2) บุคคลผู้นั้นถูกผู้รับประโยชน์ฆ่าตายโดยเจตนา

ในกรณีที่ 2 นี้ ท่านว่าผู้รับประกันภัยจำต้องใช้เงินค่าไถ่ถอนกรมธรรม์ให้แก่ผู้อุปถัมภ์ประกันภัยหรือ ให้แก่ทายาทของผู้นั้น”

เมื่อพิจารณาถึงกรณีการใช้เงินในเหตุมรณะของบุคคลที่ผู้รับประกันภัยตามสัญญา ประกันชีวิต ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 895 ในส่วนข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับ ประกันภัยตาม มาตรา 895 (1) ที่เป็นกรณีที่กฎหมายยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยไม่ต้อง ใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิตในกรณีที่ผู้อุปถัมภ์ประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตได้กระทำ อัตวินิบาตด้วยใจสมัคร (suicide) ภายใน 1 ปีนับแต่วันทำสัญญา หมายความว่าหากผู้อุปถัมภ์ประกันชีวิต หรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตกระทำอัตวินิบาตหลังจากทำสัญญาครบ 1 ปี ผู้รับประกันภัยจะต้องชดใช้ เงินเต็มจำนวนตามสัญญาให้กับผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันชีวิตที่ทำไว้ แม้กรณีดังกล่าว ความตายจะเกิดจากการกระทำของผู้อุปถัมภ์ประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตเองก็ตาม

ส่วนกรณีข้อยกเว้นความรับผิดชอบเนื่องจากผู้ถูกเอาประกันชีวิตถูกผู้รับประโยชน์ฆ่าตาย โดยเจตนา ตามมาตรา 895 (2) นั้น บางกรณีแม้ผู้รับประโยชน์จะฆ่าผู้อุปถัมภ์ประกันภัยตายโดยเจตนา ก็ตามแต่อาจไม่ได้มาจากเจตนาที่ชั่วร้ายก็ได้ เช่นในกรณีที่ผู้รับประโยชน์ป้องกันตนเองโดยชอบ ด้วยกฎหมายก็เป็นกรณีที่ผู้รับประโยชน์ป้องกันชีวิตหรือทรัพย์สินของตนเองจากการกระทำอัน ประทุษร้ายที่เกิดจากการละเมิดกฎหมายของผู้อุปถัมภ์ประกันภัยเอง

ในปัจจุบันธุรกิจการประกันชีวิตได้มีการเติบโตเพิ่มขึ้นมากอันเป็นผลมาจากการที่ ประชาชนตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการประกันชีวิตมากยิ่งขึ้น ดังจะเห็นจากมี

⁷ พรชัย สุนทรพันธุ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะประกันภัย, (กรุงเทพมหานคร: พลศยาม พรินดี้ง (ประเทศไทย), 2551), น. 28.

บริษัทประกันชีวิตในประเทศไทย จำนวน 23 บริษัท⁸ ส่งผลให้ธุรกิจประกันชีวิตในปี 2560 (มกราคม – ธันวาคม 2560) มีเบี้ยประกันชีวิตรับรวมทั้งสิ้น 601,724.69 ล้านบาท นอกจากนี้กรมสรรพากรได้ให้สิทธิผู้เอาประกันภัยสามารถนำค่าเบี้ยประกันสุขภาพมาหักลดหย่อนภาษีเงินได้บุคคลธรรมดา จำนวน 15,000 บาท ซึ่งเมื่อนำมารวมกับเบี้ยประกันชีวิตแล้วสามารถนำมาลดหย่อนภาษีเงินได้สูงสุดเป็นจำนวน 100,000 บาท นับว่าเป็นแรงจูงใจที่สำคัญประการหนึ่งในการส่งเสริมให้ประชาชนทำประกันชีวิตและประกันสุขภาพเพิ่มมากขึ้น

อย่างไรก็ตาม ปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับการประกันชีวิตที่เกิดขึ้นจำนวนมากขึ้นเรื่อย ๆ ได้แก่ การที่ผู้เอาประกันชีวิตได้มีการเอาประกันชีวิตบุคคลอื่นโดยกำหนดให้ตนเองเป็นผู้รับประโยชน์แล้วกระทำการฆาตกรรมผู้ถูกเอาประกันชีวิตโดยการว่าจ้างบุคคลที่สามฆ่าผู้ถูกเอาประกันชีวิต⁹ หรือผู้เอาประกันชีวิตทำสัญญาประกันชีวิตโดยกำหนดให้มีผู้รับประโยชน์ ต่อมาผู้เอาประกันชีวิตแกล้งทำเป็นว่าตนเองถึงแก่ความตายซึ่งความเป็นจริงยังไม่ตายเพื่อมุ่งหวังเอาเงินประกันชีวิตจากบริษัทประกันชีวิต¹⁰ หรือผู้เอาประกันชีวิตปกปิดความเจ็บป่วยของตนที่เคยเจ็บป่วยร้ายแรงเพื่อเข้าทำสัญญาประกันชีวิต เพื่อหวังจะได้เงินจากการทำสัญญาประกันชีวิตเมื่อตนเองถึงแก่กรรม ดังเช่น ผู้เอาประกันชีวิตปกปิดการเจ็บป่วยที่ตนเองเป็นมะเร็งในเม็ดเลือดขาวมาก่อนที่จะทำสัญญาประกันชีวิต¹¹ ผู้เอาประกันชีวิตปกปิดการเจ็บป่วยที่ตนป่วยเป็นโรคเบาหวานและโรคตับแข็งมาก่อนที่จะทำสัญญาประกันชีวิต¹² ผู้เอาประกันชีวิตปกปิดการเจ็บป่วยของตนที่ตนป่วยเป็นความดันโลหิตสูง ซึ่งไม่มีทางรักษาให้หายได้ก่อนที่จะเข้าทำสัญญาประกันชีวิต¹³

⁸ <https://www.oic.or.th/th/industry/statistic/data/28/2>

⁹ http://tlaa.org/2012/enews_info_de.php?present_id=11&present_detail_id=335#.XHC0ScAzak

¹⁰ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ ฉบับวันที่ 12 มกราคม 2551, น. 1 และ

<https://www.thairath.co.th/content/1380>

¹¹ หนังสือพิมพ์เดลินิวส์ฉบับที่ 17,929 วันเสาร์ที่ 14 พฤศจิกายน 2541, น. 1.

¹² คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 355/2505 ผู้เอาประกันชีวิตเคยเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาลด้วยโรคมะเร็งในเม็ดเลือดขาว ซึ่งขณะนั้นไม่มีทางรักษาหายและจะตายอย่างช้าใน 5 ปี แต่ปกปิดความจริงว่าไม่เคยเจ็บป่วย ไม่เคยรักษาตัวในโรงพยาบาลใด ทำให้กรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นโมฆะ เมื่อผู้รับประกันชีวิตบอกล้างใน 1 เดือนแล้วยอมตกเป็นโมฆะ ผู้รับประโยชน์จะฟ้องเรียกเงินประกันชีวิตไม่ได้

¹³ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2397/2536 สัญญาประกันภัยชีวิตที่กระทำโดยฝ่าฝืนบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 วรรคแรก เป็นโมฆะมิผลให้ผู้รับประกันภัยใช้สิทธิบอกล้างได้ หากผู้รับประกันภัยไม่ใช้สิทธิบอกล้างสัญญาดังกล่าวย่อมใช้บังคับได้ จึงเป็นสิทธิของผู้รับประกันภัยจะบอกล้างหรือไม่ก็ได้ ดังนั้น แม้ผู้รับประกันภัยจะใช้สิทธิบอกล้างแต่เพียงเฉพาะสัญญารายใดก็หาเป็นการไม่ชอบไม่

¹⁴ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 599/2537

ในต่างประเทศการฉ้อโกงประกันชีวิตโดยผู้เอาประกันในประเทศสหรัฐอเมริกาถือเป็นอาชญากรรมเศรษฐกิจประเภทหนึ่ง (Economic crime) ซึ่งมีหลายรูปแบบ¹⁵ ได้แก่ การแกล้งตาย (Fake death), การฆาตกรรมผู้ถูกเอาประกันชีวิตซึ่งมีส่วนได้เสียกับผู้เอาประกันชีวิต (Murder for life insurance), การ โกงประกันชีวิตที่ให้สิทธิประโยชน์เอาไปใช้สำหรับการพยาบาลระยะยาวอีกสองประเภท คือ Life Settlements กับ Viatical Settlements ซึ่งมีในประเทศสหรัฐอเมริกา รวมทั้งการปลอมแปลงเอกสารในการคลุมประกันการรักษาพยาบาล เป็นต้น ในขณะที่ในสหภาพยุโรป¹⁶ ความเสียหายในการฉ้อโกงประกันชีวิตอยู่ในระดับสูงและมีความซับซ้อนมาก เช่น ในประเทศอังกฤษมีความเสียหายเป็นจำนวน 1.9 พันล้านปอนด์ ในขณะที่ประเทศสวีเดนมีความเสียหายเป็นจำนวน 40 ล้านยูโร เป็นต้น

หากพิจารณามาตรการทางกฎหมายในการลงโทษการฉ้อโกงประกันภัย จะเห็นได้ว่าประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 347 บัญญัติว่า “ผู้ใดเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์จากการประกันวินาศภัย แกล้งทำให้เกิดเสียหายแก่ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุที่เอาประกันภัย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” ซึ่งเป็นบทบัญญัติเฉพาะกรณีของการฉ้อโกงการประกันวินาศภัย แต่หากนำเอาประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 “ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดังว่านั้น ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ” มาปรับใช้ย่อมไม่มีความเหมาะสม เนื่องจากการฉ้อโกงการประกันชีวิตเป็นพฤติกรรมที่ก่อให้เกิดความเสียหายแก่บริษัทผู้รับประกันภัย รวมทั้งบทบัญญัติดังกล่าวสามารถขอมความได้ทำให้การปราบปรามอาชญากรรมเศรษฐกิจดังกล่าวไม่ได้ผล ในขณะที่ต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ในแต่ละมลรัฐ ได้แก่ มลรัฐเดลาแวร์ได้ประกาศใช้ Delaware Insurance Fraud Prevention Act มลรัฐยูทาห์ได้ประกาศใช้ Insurance Fraud Act เป็นต้น เพื่อเป็นการป้องกันและปราบปรามการฉ้อโกงประกันชีวิต รวมทั้งประเทศอังกฤษ ได้มีการตรา Insurance Act 2015 ในการปราบปรามการฉ้อโกงประกันชีวิตและเกาหลีใต้ได้มีการตรา Business insurance Act 2008 ในการปราบปรามการฉ้อโกงประกันชีวิตเช่นเดียวกัน

¹⁵ Board of directors of the Coalition Against Insurance Fraud. Fraud in Life and Disability Insurance. (April 2017), p.6-7.

¹⁶ Insurance Europe. The impact of insurance fraud. (Brussels, 2013), p.4-6.

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยซึ่งอยู่ในธุรกิจประกันชีวิตจึงมีความสนใจปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการที่ผู้เอาประกันถือโงงประกันชีวิตโดยการศึกษาเปรียบเทียบกับประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และเกาหลีใต้ ทั้งนี้ เพื่อนำผลการศึกษามาปรับปรุงแก้ไขมาตรการทางกฎหมายในการป้องกันและปราบปรามการถือโงงประกันชีวิตให้มีประสิทธิภาพต่อไปในอนาคต

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความหมาย รูปแบบของการถือโงงการประกันชีวิตของผู้เอาประกันภัย และสาระสำคัญของสัญญาประกันชีวิตของไทย

1.2.2 เพื่อศึกษาเกี่ยวกับความหมาย รูปแบบของการถือโงงการประกันชีวิต และสาระสำคัญของสัญญาประกันชีวิตของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และเกาหลีใต้

1.2.3 เพื่อวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการถือโงงการประกันชีวิตของผู้เอาประกันภัย

1.2.4 เพื่อให้ได้แนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการถือโงงการประกันชีวิตของผู้เอาประกันภัย

1.3 สมมติฐานของการวิจัย

ประมวลกฎหมายอาญาได้บัญญัติเฉพาะกรณีการถือโงงการประกันวินาศภัยตามมาตรา 347 เท่านั้นไม่สามารถนำมาปรับใช้กับกรณีของการถือโงงการประกันชีวิตของผู้เอาประกัน ทั้งนี้ หากนำเอาบทบัญญัติมาตรา 341 มาปรับใช้ย่อมไม่เหมาะสมกับป้องกันและปราบปรามการถือโงงประกันชีวิต ดังนั้น จึงจำเป็นต้องแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายอาญาและกฎหมายที่เกี่ยวข้องต่อไป

1.4 ขอบเขตของการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้มุ่งทำการศึกษาวิจัยถึงมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับการถือโงงการประกันชีวิตของผู้เอาประกันของไทย โดยศึกษาเปรียบเทียบกับกรณีการถือโงงการประกันชีวิตตามกฎหมายต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และเกาหลีใต้

1.5 วิธีการดำเนินการวิจัย

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นการศึกษาโดยวิธีวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) กล่าวคือ เป็นการค้นคว้า และรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร อันประกอบด้วย ตำรากฎหมายที่เกี่ยวข้อง ตำราทางวิชาการ วารสาร บทความ เอกสารของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ผลงานวิจัย วิทยานิพนธ์

สารนิพนธ์ สื่ออิเล็กทรอนิกส์ทั้งของประเทศไทยและต่างประเทศ ได้แก่ West Law และ Nexis Lexis โดยนำข้อมูลทั้งหมดมาดำเนินการศึกษาวิเคราะห์เปรียบเทียบถึงข้อดีและข้อเสีย และนำแนวทางต่าง ๆ ที่วิเคราะห์มาได้มาใช้ในการกำหนดแนวทางเพื่อหาข้อเสนอแนะในการแก้ไขกฎหมายต่อไป

1.6 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.6.1 ทำให้ได้รับองค์ความรู้เกี่ยวกับความหมาย รูปแบบของการถือ โงงการประกันชีวิตของผู้เอาประกันภัย และสาระสำคัญของสัญญาประกันชีวิตของไทย

1.6.2 ทำให้ทราบความหมาย รูปแบบของการถือ โงงการประกันชีวิต และสาระสำคัญของสัญญาประกันชีวิตของต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษ และเกาหลีใต้

1.6.3 ทำให้เข้าใจปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการถือ โงงการประกันชีวิตของผู้เอาประกันภัย

1.6.4 ทำให้ได้แนวทางแก้ไขกฎหมายเกี่ยวกับการถือ โงงการประกันชีวิตของผู้เอาประกันภัย

บทที่ 2

แนวความคิดเกี่ยวกับความผิดฐานฉ้อโกงและการฉ้อโกงประกันชีวิต

ในบทที่ 2 จะเป็นการศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีและแนวความคิดเกี่ยวกับอาชญากรรมและการป้องกันอาชญากรรม มาตรการทางกฎหมายของไทยเกี่ยวกับการฉ้อโกงชีวิตดังจะได้พิจารณาตามลำดับ

2.1 ความหมายของอาชญากรรม

อาชญากรรมเป็นการกระทำที่ละเมิดต่อกฎหมายอาญา และกฎเกณฑ์ทางสังคม ทั้งนี้ กริช ปัจฉิมสวัสดิ์¹ ได้กล่าวไว้ว่า อาชญากรรม คือ การกระทำสิ่งทีกฎหมายห้ามไว้ หรือละเว้นสิ่งทีกฎหมายในขณะนั้นบัญญัติให้กระทำ และการกระทำหรือละเว้นการกระทำด้วยเจตนาที่จงใจหรือคาดหมายผลแห่งการกระทำได้ดีประมาทก็ดี แต่ในทัศนะของอาชญาวิทยานั้นมีความจำเป็นทีจะต้องพิจารณาให้ลึกซึ้งต่อไปว่าการกระทำหรือละเว้นการกระทำนั้นได้เป็นไปในลักษณะใดและด้วยวิธีการใดบ้าง¹ (สฤษฎ์ สืบพงษ์ศิริ, 2545)

อรัญ สุวรรณบุปผา ได้แบ่งจำแนกอาชญากรรมตามความหมายของกฎหมายและสังคมวิทยา ออกเป็น 2 ประเภท คือ

2.1.1 อาชญากรรมเป็นความผิดในตนเอง (Mala In Se) เป็นความผิดที่ถือว่าเป็นบาปและขัดต่อ ศีลธรรมของสังคมอย่างร้ายแรง ได้แก่ ความผิดฐานฆ่าคนตาย ชิงทรัพย์ ปล้นทรัพย์ เป็นต้น

2.1.2 การกระทำทีกฎหมายบัญญัติเป็นข้อห้าม (Mala Prohibita) เป็นลักษณะความผิดขัดต่อศีลธรรม และผู้กระทำผิดไม่มีความประพฤติเป็นอาชญากรรม ถึงแม้ว่าความผิดดังกล่าวจะขัดต่อสังคม แต่ยังไม่ถึงขั้นทีถูกประณามว่าชั่วร้าย เช่น การลักลอบหลบหนีเข้าเมือง การกักตุนสินค้า เป็นต้น²

¹ สฤษฎ์ สืบพงษ์ศิริ, “ความรู้และทัศนะของผู้เสียหายต่อการจัดสภาพแวดล้อมเพื่อป้องกันอาชญากรรม ศึกษากรณีคดีลักทรัพย์ในเคหสถานของกรุงเทพมหานคร,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2545), o. 130 – 133.

² อรัญ สุวรรณบุปผา, หลักอาชญาวิทยา. (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช จำกัด, 2518), น. 39.

ในขณะที่ Sutherland and Cressy, ได้ให้ความหมายของอาชญากรรม คือ การกระทำที่ละเมิดกฎหมายอาญา แต่การกระทำใด ๆ ไม่ว่าจะ นำประณามน่าลงโทษมากน้อยเพียงใด ไม่ว่าจะ ผิดศีลธรรมมากน้อยแค่ไหน หรือเลวทรามต่ำช้ามากน้อยแค่ไหนก็ไม่ถือว่าเป็นอาชญากรรม ถ้าไม่มีบทบัญญัติกฎหมายห้ามไว้³ (ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, 2537)

Tappan กล่าวว่า อาชญากรรม คือ การกระทำโดยมีเจตนาละเมิดกฎหมายอาญาหรือเจตนาละเว้นไม่กระทำในสิ่งที่กฎหมายบังคับให้ทำโดยไม่มีข้อแก้ตัวที่สมเหตุผลที่ทำให้รัฐต้องดำเนินการลงโทษในฐานะที่เป็นความผิดอุกฉกรรจ์หรือความผิดลหุโทษ ถ้าพิจารณาในด้านพฤติกรรมการเป็นอาชญากรรม

นวลจันทร์ ทศนชัยกุล ได้ให้ความหมายของอาชญากรรมไว้อย่างน่าสนใจว่า อาชญากรรมหมายถึง พฤติกรรมที่เบี่ยงเบนไปในทางที่สังคมไม่ยอมรับ และบุคคลที่กระทำได้รับผลร้ายเป็นการตอบแทน การกระทำของตนจะต้องถูกลงโทษด้วยกฎหมายอาญา⁴

พฤติกรรมเบี่ยงเบน คือ การกระทำที่ได้รับพิจารณาจากคนในสังคมว่า เป็นสิ่งที่อันตรายหรือเป็นการขัดขวางหรือเป็นการรบกวนตัวเอง จำเป็นต้องนำมาตรการในการลงโทษมาใช้กับบุคคลที่กระทำหรือประพฤตินั้น พฤติกรรมเบี่ยงเบนมิใช่พฤติกรรมที่ฝังติดอยู่ในคนใดคนหนึ่งแต่เป็นสิ่งที่ผู้อื่นกำหนดให้ไม่ว่าผู้นั้นจะเกี่ยวข้องโดยตรงหรือโดยอ้อมกับพฤติกรรมนั้นก็ตาม และการที่ใครจะมองว่าพฤติกรรมใดเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนก็ต้องเรียนรู้มาตรฐานความประพฤติของผู้คนที่มีปฏิริยาต่อพฤติกรรมเบี่ยงเบนนั้นเมื่อพิจารณาคำจำกัดของพฤติกรรมเบี่ยงเบน ทำให้เข้าใจว่าอาชญากรรมเป็นพฤติกรรมเบี่ยงเบนอย่างหนึ่ง เพราะอาชญากรรมเป็นสิ่งที่อันตรายต่อสังคม เป็นภัยต่อชีวิตทรัพย์สิน และเศรษฐกิจของคนทั่วไป อาชญากรรมต้องมีอยู่เพียงจำนวนหนึ่ง มีปริมาณในระดับที่ผู้คนรู้สึกปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สินหรือจะทนร่วมกับอาชญากรรมได้ทางอาชญากรรมมีมากเกินไปย่อมทนไม่ได้จะก่อความเดือดร้อนขึ้นโดยทั่วไป จึงเป็นหน้าที่ของสังคมที่จะต้องควบคุมแบบ ไม่เป็นทางการ คือ การใช้จารีตประเพณี ใช้ความสำคัญส่วนบุคคล เช่น การไม่คบค้าสมาคม การนิทาว่าร้าย เป็นต้น หรือจะเป็นการควบคุมอย่างเป็นทางการ คือ มีกฎหมายบังคับ มีเจ้าหน้าที่บังคับใช้กฎหมาย มีการทำงานอย่างเป็นระบบนั้นคือ กฎหมายอาญาซึ่งสอดคล้องกับอาชญากรรม ได้แก่ พฤติกรรมที่มีผลให้บุคคล และสังคมได้รับอันตรายคือเป็นสิ่งที่อันตรายต่อชีวิต ร่างกาย และทรัพย์สิน จึงต้องมีการลงโทษผู้ประพฤ

³ ประชัย เปี่ยมสมบูรณ์, อาชญาวิทยา : สหวิทยาการว่าด้วยปัญหาอาชญากรรม, (กรุงเทพมหานคร: สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2537), น. 18.

⁴ นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, การกระทำผิดของหญิง, (กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, 2532), น. 17.

เช่นนั้น โดยฝ่ายที่มีอำนาจตามกฎหมายอาชญากรรมเป็น พฤติกรรมเบี่ยงเบนอย่างหนึ่ง เพราะเป็นการกระทำที่ได้รับการพิจารณาจากคนในสังคมว่าเป็นสิ่งที่จำเป็นต้องใช้วิธีการบางอย่างในการลงโทษ เครื่องมือที่ใช้ในการควบคุม และลงโทษ คือ กฎหมาย⁵ (นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, 2532)

ตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 คำว่า “อาชญา” หมายถึง อำนาจลงโทษ (มักใช้สำหรับพระเจ้าแผ่นดินหรือเจ้านาย) เช่น พระราชอาญา ส่วนคำว่า “กรรม” หมายถึง การกระทำ การกระทำที่สนองผลร้ายซึ่งทำไว้แต่ปางก่อน⁶

อัจฉริยา ชูตินันท์ เห็นว่าอาชญากรรม เป็นกรกระทำความเป็นอาญาที่มีความเป็นอาชญากรรมมาก กล่าวคือ การกระทำที่เรียกว่าเป็น “อาชญากรรม” นั้น ต้องเป็นความผิดอาญาที่เกิดจากการกระทำโดยเจตนาและการกระทำที่ความผิดนั้นต้องมีลักษณะร้ายแรงป็นอันตรายต่อสังคมเป็นส่วนรวม⁷

โดยสรุปคำว่า อาชญากรรม จึงควรที่จะให้คำจำกัดความว่า เป็นปรากฏการณ์หนึ่งทางสังคมที่เกิดขึ้นโดยการกระทำของบุคคล เป็นการกระทำที่สร้างความเดือดร้อนและเสียหายให้กับบุคคลอื่นและการกระทำนั้นกฎหมายได้บัญญัติเป็นข้อห้าม และถือว่าเป็นความผิดซึ่งผู้กระทำผิดต้องได้รับโทษ

2.2 ทฤษฎีด้วยความประสงค์ของการลงโทษทางอาญา มีดังต่อไปนี้

2.2.1 ทฤษฎีลงโทษเพื่อให้สาสม (Retributive Theory)

ทฤษฎีลงโทษเพื่อให้สาสมตั้งอยู่บนความคิดของลัทธิเจตจำนงเสรี (free will) ซึ่งมีทัศนะว่าการกระทำของบุคคลอยู่ภายใต้การตัดสินใจโดยเสรีของบุคคลนั้น เมื่อเขาเลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ โดยตัวของเขาโดยเสรีแล้ว เขาจึงต้องรับผิดชอบในการกระทำของเขา มูลเหตุที่ทำให้ต้องลงโทษคนคนหนึ่งก็เพราะว่าผู้นั้นได้ทำความผิด ซึ่งการกระทำผิดจะต้องถูกทดแทนด้วยการลงโทษ เพื่อเป็นการทดแทนความผิดที่ได้กระทำขึ้น⁸

ความประสงค์ของการลงโทษตามทฤษฎีลงโทษเพื่อให้สาสม จึงพิจารณาถึงการกระทำผิดในอดีตที่ผ่านมาแล้วไม่ได้พิจารณาถึงผลที่จะเกิดจากการลงโทษ ไม่ว่าจะเป็นผลเสีย เช่น ความทุกข์ยากของผู้ถูกลงโทษและผู้เกี่ยวข้องหรือผลดีที่เกิดจากการลงโทษ เช่น ความเกรงกลัวโทษต่อ

⁵ นวลจันทร์ ทศนชัยกุล, *อ้างแล้ว*, น. 18.

⁶ พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน. (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์อักษรเจริญทัศน์, 2525).

⁷ อัจฉริยา ชูตินันท์, *อาชญาวิทยาและทัณฑวิทยา*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2561), น. 37.

⁸ *อ้างแล้ว*, น. 207.

การกระทำผิดอีก ผลดีและผลเสียเหล่านี้เป็นเพียงผลพลอยได้จากการลงโทษไม่ใช่ความประสงค์ที่แท้จริงของการลงโทษซึ่งความประสงค์ที่แท้จริงของการลงโทษ คือ การได้ลงโทษเพื่อให้สาสมกับความผิดที่ผู้กระทำความผิดได้กระทำขึ้น

อย่างไรก็ตาม ความประสงค์ของการลงโทษเพื่อให้สาสมตั้งอยู่บนกฎของศีลธรรมและความยุติธรรม โดยคำนึงถึงความยุติธรรมในการลงโทษและสัดส่วนของการลงโทษแตกต่างจากการลงโทษเพื่อแก้แค้นที่เป็นการสนองตอบสัญชาตญาณที่รู้สึกโกรธเคืองเมื่อมีการกระทำความผิด ซึ่งการแก้แค้นตั้งอยู่บนอารมณ์ของผู้ลงโทษเป็นหลัก

2.2.2 ทฤษฎีลงโทษเพื่อป้องกัน (Preventive Theory)

ทฤษฎีลงโทษเพื่อป้องกันตั้งอยู่บนพื้นฐานของลัทธิอรรถประโยชน์ (Utilitarian) และลัทธิเจตจำนงเสรี (free will) ซึ่งทฤษฎีอรรถประโยชน์เห็นว่าสิ่งที่ตัดสินว่าการกระทำอย่างหนึ่งเป็นการกระทำที่ถูกต้องชอบธรรมหรือไม่ ต้องพิจารณาว่าการกระทำนั้นก่อให้เกิดผลดีแก่สังคมหรือไม่ กล่าวคือ การกระทำนั้นก่อให้เกิดความสุขมากที่สุดต่อคนจำนวนมากที่สุดหรือไม่ ดังนั้นการลงโทษจึงก่อให้เกิดความทุกข์ยากแก่ผู้ซึ่งถูกลงโทษ แต่การลงโทษนั้นอาจถูกใช้เป็นเครื่องมือในการกระทำดีได้เพื่อป้องกันสังคม ในส่วนของทฤษฎีเจตจำนงเสรีตั้งอยู่บนสมมติฐานที่ว่าบุคคลทั่วไปมีเจตจำนงเสรี หากว่าบุคคลใดไม่มีเจตจำนงเสรีแล้วก็ไม่สามารถใช้การลงโทษเพื่อป้องกันบุคคลนั้นได้

ทฤษฎีลงโทษเพื่อป้องกัน มีความเห็นว่าการลงโทษควรมีความประสงค์เพื่อป้องกันสังคม เมื่อผู้กระทำความผิดได้กระทำความผิดขึ้นมาแล้ว ความเสียหายในอดีตย่อมไม่สามารถเยียวยาให้ดีขึ้นได้ แต่เราอาจใช้ประโยชน์จากการลงโทษเพื่อป้องกันสังคมไม่ให้เกิดการกระทำผิดขึ้นมาอีก โดยการลงโทษเป็นการขู่เพื่อให้กลัวโทษ เพื่อสร้างนิสัยและสอนศีลธรรมแก่ประชาชน ทั้งนี้ ความประสงค์ในการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อประโยชน์ 2 ประการ คือ

(1) เพื่อให้มีผลป้องกันแก่ตัวผู้กระทำความผิดเอง (special prevention) คือ ทำให้ผู้กระทำความผิดซึ่งถูกลงโทษมีความเข็ดหลาบไม่กล้ากระทำความผิดซ้ำอีก

(2) เพื่อเป็นตัวอย่างแก่บุคคลทั่วไป (general prevention) โดยให้คนทั่วไปเห็นว่าเมื่อกระทำความผิดแล้วจะต้องได้รับโทษเพื่อคนทั่วไปที่ได้ทราบจะได้เกรงกลัวไม่กล้ากระทำความผิด ในสมัยเดิมการป้องกันการกระทำผิดคือเอาผลของการลงโทษโดยการข่มขู่เป็นสำคัญ เช่น การลงโทษประหารชีวิตอย่างเปิดเผย เพื่อให้ประชาชนทั่วไปไม่เอาเป็นเยี่ยงอย่าง แต่ในปัจจุบันไม่นิยมลงโทษแบบนั้นอีกต่อไปแล้ว เพราะเป็นการขัดกับหลักมนุษยธรรมและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ และอาจทำให้ประชาชนมีจิตใจคุ้มเคียดกับความโหดเหี้ยม ดังนั้น ในสมัยนี้จึงถือเอาการป้องกันโดยการ

บัญญัติกฎหมายเอาโทษแก่การกระทำผิดเป็นเครื่องมือในการยับยั้งไม่ให้คนกล้ากระทำความผิด ซึ่งการลงโทษจะเป็นเพียงทำให้การบัญญัติของโทษมีน้ำหนักยิ่งขึ้นเท่านั้น⁹

วิธีการลงโทษตามทฤษฎีเพื่อป้องกันจะเน้นที่ปริมาณโทษ เพื่อให้คนกลัวและยับยั้งไม่ให้กล้ากระทำความผิด นอกจากนี้ยังได้พิจารณาถึงองค์ประกอบของสิ่งอื่นประกอบด้วย เช่น มติมหาชน วิธีการที่จะใช้ เป็นต้น

2.2.3 ทฤษฎีการลงโทษเพื่อดัดแปลง (Reformative Theory)

การลงโทษรูปแบบนี้ เป็นการลงโทษเพื่อแก้ไขปรับปรุงหรือฟื้นฟูจิตใจผู้กระทำความผิดซึ่งในศตวรรษที่ 19 ได้มีการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์ที่เรียกว่า empirical method มาใช้ศึกษาถึงสาเหตุแห่งการกระทำผิด โดยได้ศึกษาผู้กระทำความผิดแต่ละบุคคลแล้วเก็บข้อมูลซึ่งเป็นการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์โดยไม่ได้ศึกษาแบบคิดหาเหตุผลทั่วไปเหมือนสมัยก่อน การศึกษาแบบนี้ก่อให้เกิดสำนักอาชญาวิทยาขึ้น คือ สำนักอิตาเลียน และสำนักกฎหมายอาญาสมัยใหม่

(1) สำนักอิตาเลียน (Italian School) มีแนวคิดว่าการศึกษาถึงสาเหตุของอาชญากรรมควรใช้วิธีการศึกษาแบบวิทยาศาสตร์โดยศึกษาค้นคว้าเฉพาะอาชญากรเป็นราย ๆ ไป ถึงสาเหตุของอาชญากรรม มิใช่เป็นการศึกษาในด้านปรัชญา กฎหมาย หรือกระบวนการพิจารณาดีหาเหตุผลทั่วไปแต่เพียงอย่างเดียว นอกจากนี้ยังมีการศึกษาด้านพันธุวิทยาเพื่อหาความเหมาะสมของการลงโทษกับผู้กระทำความผิด

(2) สำนักกฎหมายอาญาสมัยใหม่ (Neo-Criminal School) ผู้เริ่มก่อตั้งสำนักนี้คือ ฟรันทซ์ ฟอนลิสต์ (Fronz Von Liszt) ชาวเยอรมัน มีความเห็นว่า “จะต้องพิจารณากฎหมายอาญาในทางค้นคว้าหาเหตุผลทางด้านข้อเท็จจริงซึ่งไม่ควรจะมองในด้านศีลธรรม แต่ต้องพยายามอธิบายการกระทำความผิดในฐานะที่เป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในทางธรรมชาติวิทยา การที่มนุษย์แต่ละคนกระทำความผิดนั้นย่อมเนื่องมาจากอุปนิสัยของผู้กระทำความผิดและพฤติกรรมภายนอก หรือจะกล่าวอีกนัยหนึ่งคือ การกระทำความผิดกฎหมายเป็นผลเนื่องจากลักษณะของผู้กระทำความผิดเป็นคน ๆ ไป ประกอบกับความสัมพันธ์ในทางสังคมภายนอก” สำนักนี้เห็นว่าการลงโทษผู้กระทำความผิดอาญาไม่ควรลงโทษเพื่อให้สาสมกับความผิด แต่ควรลงโทษเพื่อป้องกันมิให้มีการกระทำความผิดขึ้นอีก โดยการลงโทษให้เหมาะสมกับตัวบุคคลเพื่อไม่ให้ผู้กระทำความผิดกลับมากระทำความผิดซ้ำ

วิธีการลงโทษตามทฤษฎีลงโทษเพื่อการดัดแปลงอาจกระทำได้หลายวิธีแล้วแต่ว่าวิธีการใดจะได้ผลสำหรับผู้กระทำความผิดคนนั้น ได้แก่

⁹ อ่างแล้ว, น. 209.

(1) พยายามหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำผิดประสบกับสิ่งที่ทำลายคุณลักษณะประจำตัวของเขา เพราะเมื่อผู้กระทำผิดได้รับโทษจะทำให้เขาได้รับความอับอายและไม่สามารถกลับเข้าสู่สังคมได้โดยปกติ ดังนั้นการลงโทษจึงต้องพยายามหลีกเลี่ยงสิ่งเหล่านี้ เช่น ไม่ลงโทษ ด้วยวิธีการประจาน หาสถานที่ควบคุมตัวแทนโทษจำคุกที่เรียกว่า บ้านกึ่งวิถี (Halfway House) เป็นต้น

(2) พยายามหลีกเลี่ยงโทษจำคุกระยะสั้น โดยหันมาใช้วิธีการอย่างอื่นแทน เนื่องจากโทษจำคุกระยะสั้นไม่สามารถเปลี่ยนนิสัยผู้กระทำผิดให้กลายเป็นคนดีได้ และการลงโทษจำคุกระยะสั้นจะทำให้ผู้ถูกลงโทษกลับเข้าสู่สังคมลำบาก ดังนั้น จึงควรใช้วิธีการอย่างอื่นแทนโทษจำคุกระยะสั้น ได้แก่ การนำโทษกักขังหรือโทษปรับมาใช้แทนโทษจำคุกระยะสั้น หรือการให้ศาลรอกการลงโทษหรือรอกการกำหนดโทษ เป็นต้น

2.2.4 ทฤษฎีอื่น ๆ

นอกจากทฤษฎีลงโทษเพื่อให้สาสม ทฤษฎีลงโทษเพื่อป้องกัน และทฤษฎีลงโทษเพื่อคัดแปลงแล้ว ยังมีทฤษฎีอื่น ๆ ที่ไม่ค่อยได้กล่าวถึงในทางตำรามากนัก ได้แก่

1. ทฤษฎีลงโทษเพื่อให้เป็นที่พอใจแก่ผู้เสียหาย เป็นการลงโทษผู้กระทำความผิดเพื่อให้เป็นที่พอใจแก่ผู้เสียหายว่าผู้กระทำผิดก็ถูกตอบแทนเช่นเดียวกับเขา

2. ทฤษฎีลงโทษเพื่อเป็นการชดเชยความไว้วางใจในกฎหมาย หรือการลงโทษเพื่อความศักดิ์สิทธิ์ของกฎหมาย เนื่องจากประชาชนยอมไว้วางใจว่า เขาย่อมได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เมื่อมีการกระทำความผิดทำให้ประชาชนได้รับความกระทบกระเทือนจึงมีการลงโทษเพื่อให้ประชาชนได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย

2.3 โครงสร้างของความผิดทางอาญา

¹⁰ประมวลกฎหมายอาญาภาค 1 ว่าด้วย “บทบัญญัติทั่วไป” กล่าวถึง “บทบัญญัติที่ใช้แก่ความผิดทั่วไป” อันได้แก่บทนิยาม การใช้กฎหมายอาญา โทษและวิธีการเพื่อความปลอดภัย ความรับผิดชอบในทางอาญา การพยายามกระทำความผิด ตัวการและผู้สนับสนุน การกระทำความผิดหลายบทหรือหลายกระทง การกระทำความผิดอีก และอายุความ และ “บทบัญญัติที่ใช้แก่ความผิดลหุโทษ” ซึ่งก็เป็นการวางโครงสร้างอย่างหนึ่ง แต่ในโครงสร้างดังกล่าวนี้มีได้แสดงให้เห็นโดยตรงถึง “โครงสร้างของความผิดอาญา” (Verbrechensaufbau/structure of crime) ว่าเป็นอย่างไร เหตุนี้จึงเป็นภารกิจของวิชานิติศาสตร์ ที่จะต้องกำหนดรู้เรื่อง โครงสร้างของความผิดอาญา (Verbrechensaufbau/structure of crime)

¹⁰ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2551), น. 95 - 96

การกำหนดรู้เรื่อง “โครงสร้างของความผิดอาญา” (Verbrechensaufbau/structure of crime) นั้น มิใช่เพียงการจัดระบบกำหนดรู้เอาตามใจชอบ แต่ต้องเป็นการจัดระบบกำหนดรู้ที่สามารถยืนยันความถูกต้องในทางวิชาการของวิชานิติศาสตร์ได้ด้วย กล่าวคือ การจัดระบบกำหนดรู้นั้นจะต้องนำมาซึ่งความชัดเจนและปราศจากข้อโต้แย้ง

วิชานิติศาสตร์ เป็น “ศาสตร์ในทางปทัสถาน” (Normwissenschaft) จึงไม่อาจทำการศึกษาวิจัยโดยใช้การสังเกตและการทดลองดังเช่นวิทยาศาสตร์ แต่การศึกษาวิจัยทางนิติศาสตร์จะกระทำโดยการยืนยันว่าวิชานิติศาสตร์มีความสัมพันธ์เชื่อมโยงกันอย่างเป็นระบบอย่างไร

ในการที่บุคคลใดจะต้องรับโทษในทางอาญาก็ต่อเมื่อได้กระทำการอันกฎหมายบัญญัติไว้เป็นความผิดและกำหนดโทษไว้ และ โทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิดนั้นก็ต้องบัญญัติไว้ในกฎหมาย¹¹ ซึ่งหลักเกณฑ์และวิธีการที่นักกฎหมายนำมาวินิจฉัยนั้น เรียกว่าโครงสร้างความรับผิดทางอาญา (The structure of criminal liability)

ทั้งนี้ การวินิจฉัยความผิดอาญาตามระบบคอมมอนลอว์(Common Law) และระบบซีวิลลอว์ (Civil Law) นั้น ในยุคต้นกฎหมายกับศีลธรรมยังไม่ได้แยกออกจากกันโดยชัดเจน ทำให้การกระทำความผิดกฎหมายย่อมเป็นการฝ่าฝืนศีลธรรมด้วย ดังนั้น ในการวินิจฉัยความผิดอาญาทั้งระบบกฎหมายคอมมอนลอว์ และระบบซีวิลลอว์ กฎหมายได้วินิจฉัยความผิดอาญา จากส่วนภาวะวิสัยเท่านั้น ต่อมาจึงได้มีการคำนึงถึงส่วนที่เป็นอัตตวิสัยด้วย จนกระทั่งได้มีการนำทั้ง 2 ส่วน คือ ส่วนภาวะวิสัยหมายถึง การพิจารณาส่วนที่เป็นการกระทำของบุคคลซึ่งเข้าข่ายเป็นการกระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมาย และอัตตวิสัยซึ่งเป็นส่วนที่พิจารณาถึงจิตใจของผู้กระทำมาพัฒนาเป็นโครงสร้างการวินิจฉัยความผิดอาญา¹² โดยที่ขั้นตอนในการวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาของกฎหมายและในแต่ละระบบได้มีการพัฒนาเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นระบบใหญ่ ๆ ได้ 2 ระบบ คือ ระบบคอมมอนลอว์ และระบบซีวิลลอว์

2.3.1 โครงสร้างของความผิดอาญาของคอมมอนลอว์ (Common Law)

¹³หลักเกี่ยวกับ “ความผิดอาญา” (Verbrechen/crime) ของคอมมอนลอว์ (commonlaw) มีว่า (Actus non facit reum , nisi mens sit rea” ซึ่งหมายความว่า “การกระทำ ไม่ทำให้ (ผู้กระทำ

¹¹ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560, มาตรา 39.

¹² แสง บุญเฉลิมวิภาส, ปัญหาเจตนาในกฎหมายอาญา, (กรุงเทพมหานคร : โครงการตำราและเอกสารประกอบการสอน คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), น. 27 - 37.

¹³ คณิต ฒ นคร, กฎหมายอาญาภาคทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 3 (กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2551), น. 96

ของการกระทำนั้น) เป็นความผิด หากไม่มีจิตใจที่ชั่วร้าย แปล่าคือ จิตใจที่เป็นอาชญากรรมเจตนา และการกระทำทั้งสองอย่างนี้ต้องประกอบกันจึงจะทำให้เป็นความผิดอาญา”

การวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาตามระบบคอมมอนลอว์ได้ตั้งอยู่บนพื้นฐานของ สุภาษิตลาตินที่ว่า “Actus non facit reum nisi mens sit rea” ซึ่งมีความหมายว่า “การกระทำในตัว ของมันเองจะไม่ใช่ความผิด ถ้าไม่มีเจตนาชั่วร้ายด้วย” ทั้งนี้ ความผิดอาญาสามารถแยกองค์ประกอบ ได้ 2 ส่วน คือ ส่วนองค์ประกอบความผิด (Actus Reus) และ ส่วนขององค์ประกอบทางจิตใจ (Mens Rea) ดังนั้น ในการวินิจฉัยความผิดอาญาตามระบบคอมมอนลอว์ จึงประกอบด้วย 2 ส่วน ดังนี้¹⁴

1. Actus Reus

Actus Reus หมายถึง การกระทำในสิ่งที่ผิดกฎหมายหรือสิ่งที่กฎหมายห้าม ทั้งนี้เพราะ “Actus” คือ act ซึ่งหมายถึง การกระทำ และ “Reus” คือ wrong ซึ่งหมายถึงความผิด Actus Reus เป็นการพิจารณาส่วนที่เป็นภาวะวิสัย (objective) ในการวินิจฉัยความรับผิดในทางอาญาของบุคคล ซึ่งเป็นขั้นตอนแรกก่อนพิจารณาทางด้านสภาวะจิตใจที่น่าตำหนิของผู้กระทำ กล่าวคือ ในการ วินิจฉัยตามโครงสร้างความรับผิดในทางอาญาตามระบบกฎหมายคอมมอนลอว์นั้น จะเริ่มจากการ พิจารณาว่า พฤติการณ์ที่ผู้กระทำแสดงออกมามีลักษณะเป็นการกระทำตามส่วน Actus แล้วหรือยัง ถ้ามีการกระทำแล้วต่อมาก็จะต้องพิจารณาว่าการกระทำนั้นผิดกฎหมายหรือไม่ กล่าวคือ พิจารณา ในส่วนที่เป็น Reus ด้วย จึงจะสมบูรณ์ในความหมายของการกระทำที่กฎหมายห้าม ซึ่งเท่ากับครบ ในส่วนประกอบของ Actus Reus ต่อจากนั้นจึงจะพิจารณาในโครงสร้างส่วนภาวะจิตใจที่เรียกว่า Mens Rea ต่อไป¹⁵

2. Mens Rea

สำหรับ Mens Rea ถือเป็นส่วนสภาวะที่แท้จริงของจิตใจที่เกี่ยวข้องกับการกระทำผิดซึ่ง เป็นการพิจารณาในส่วนที่เป็นอัตวิสัย (subjective) คือ เกี่ยวกับตัวผู้กระทำผิดโดยตรง Mens Rea เป็นสภาวะจิตใจที่น่าตำหนิของผู้กระทำซึ่งต้องนำมาพิจารณาประกอบกับส่วน Actus Reus เพื่อ ดูว่าจะลงโทษบุคคลนั้นหรือไม่เพียงใด การจะลงโทษบุคคลใดได้ต้องปรากฏว่า Actus Reus และ Mens Rea จะต้องเกิดขึ้นในเวลาเดียวกัน

¹⁴ รัตน์ชัย อนุตรพงษ์สกุล, อิทธิพลทางกฎหมายตะวันตกที่มีผลต่อการวินิจฉัยความผิดทางอาญาไทย, (กรุงเทพมหานคร : คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2543), น. 8.

¹⁵ ดุษฎี หัสลิละเมียร, “ความไม่รู้กฎหมายกับความรับผิดในทางอาญาตามมาตรา 64 แห่งประมวล กฎหมายอาญา,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531), น. 18 - 19.

อย่างไรก็ตาม แม้ว่าการกระทำนั้นจะเป็นความผิดอาญา กล่าวคือ การกระทำนั้นครบทั้ง ส่วน Actus Reus และ Mens Rea แล้วก็ตาม แต่ผู้กระทำความผิดอาจยกข้อโต้แย้งเพื่อให้พ้นความรับผิดขึ้นมาอ้างเพื่อปฏิเสธว่าการกระทำนั้นขาด Actus Reus และ Mens Rea อย่างไรก็ดีอย่างหนึ่ง ทำให้การกระทำดังกล่าวไม่ครบโครงสร้างความผิดอาญาและมีผลทำให้การกระทำนั้นไม่เป็นความผิดอาญาและไม่ต้องรับโทษ ซึ่งข้อโต้แย้งเพื่อให้พ้นความรับผิด อาจแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1) ข้อโต้แย้งเพื่อให้พ้นความรับผิดทั่วไป (General Defenses) ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่ยกขึ้นมาโต้แย้งโดยปฏิเสธว่าการกระทำนั้นขาด Actus Reus และ Mens Rea อย่างไรก็ดีอย่างหนึ่ง เป็นข้อโต้แย้งเพื่อให้พ้นความรับผิดทั่วไปนี้สามารถใช้ได้กับความผิดอาญาทุกประเภท เช่น ความอ่อนเยาว์ วิกฤตจิต การกระทำโดยไม่รู้สำนึก การป้องกัน การถูกขู่ข่มขู่ หรือความจำเป็น

2) ข้อโต้แย้งเพื่อให้พ้นความรับผิดเฉพาะฐานความผิด (Specific Defenses) ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงที่ยกขึ้นมาเพื่อเป็นเหตุให้ลดฐานความผิดจากความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาเป็นความผิดฐานฆ่าคนตายโดยขาดเจตนา ดังนี้ ข้อโต้แย้งเพื่อให้พ้นความรับผิดเฉพาะฐานความผิดนี้จะใช้เฉพาะกับความผิดฐานฆ่าคนตายโดยเจตนาเท่านั้น เช่น ความรับผิดทางอาญาที่เบาลง บันดาลโทษะ เป็นต้น

3) ข้อโต้แย้งในเรื่องอื่น ๆ เช่น ความมึนเมา โดยรู้ว่าเป็นของมึนเมา หรือการเสพของมึนเมาโดยไม่สมัครใจ¹⁶

2.3.2 โครงสร้างความผิดอาญาตามกฎหมายอาญาเยอรมัน

แนวความคิดทางอาญาของประเทศเยอรมนีระยะแรกได้แยกโครงสร้างของความผิดอาญาออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ส่วนภาวะวิสัย (objective) อันได้แก่ โครงสร้างในส่วนขององค์ประกอบและส่วนของความผิด และ 2) ส่วนอัตตวิสัย (Subjective) อันได้แก่ ส่วนของความชั่ว แต่ต่อมากฎหมายพบว่า การกระทำที่ครบองค์ประกอบความผิด บางครั้งก็ไม่ได้เป็นความผิดเสมอไป เนื่องจากผู้กระทำมีเหตุที่ทำให้การกระทำของเขาเป็นการกระทำที่ถูกต้องหรือมีอำนาจกระทำได้ เช่น การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย หรือการปฏิบัติหน้าที่ จับ คั่นตามที่กฎหมายได้ให้อำนาจแก่เจ้าพนักงานเอาไว้ นอกจากนี้หากพิจารณาในทางกลับกันก็จะเห็นว่า การกระทำบางอย่างเป็นการกระทำผิด เมื่อพิจารณาถึงการกระทำที่ปรากฏออกมาภายนอกแต่การกระทำของเขาก็ไม่ครบองค์ประกอบภายในความผิด เช่น การทำให้เสียทรัพย์โดยประมาท จะเห็นได้ว่าเป็นการกระทำที่ไม่ถูกต้องหรือเป็นความผิด

¹⁶ สุรเศรษฐ์ น.งาม, “นิติวิธีกับการวินิจฉัยความผิดอาญาของไทย,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิตย์, 2549), น. 43 - 44.

การครบองค์ประกอบความผิด ซึ่งทางเยอรมัน เรียกว่า Tatbestandmassigkeit และ ความผิด ซึ่งเรียกว่า Rechtswidrigkeit น่าจะไม่ใช่เรื่องเดียวกัน สามารถแยกออกจากกันได้เพียงแต่มีความสัมพันธ์กันเท่านั้น โดยถือว่าการกระทำที่ครบตามองค์ประกอบของความผิดเป็นเพียงเหตุหนึ่งที่แสดงว่าการกระทำนั้นจะผิดได้เท่านั้นเอง¹⁷ ด้วยเหตุนี้จึงได้มีการพัฒนาแนวความคิดในเรื่องโครงสร้างความรับผิดทางอาญา โดยปัจจุบัน โครงสร้างความรับผิดทางอาญาของประเทศเยอรมนี นั้นแยกออกเป็น 3 ส่วน คือ

1) องค์ประกอบของความผิด (Tatbestandmassigkeit) หมายความว่า สิ่งทั้งหลายที่ไม่ใช่ส่วนจิตใจของผู้กระทำความผิดและสิ่งที่เป็นส่วนจิตใจของผู้กระทำความผิดที่ประกอบอยู่ในความผิดฐานใดฐานหนึ่ง¹⁸ องค์ประกอบความผิดสามารถแยกออกได้เป็นองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน

2) ความผิดกฎหมาย (Rechtswidrigkeit) เป็นลักษณะทางเนื้อหาของการกระทำซึ่งผิดกฎหมาย โครงสร้างส่วนความผิดกฎหมายเป็นส่วนที่พิจารณาต่อจากโครงสร้างส่วนองค์ประกอบความผิด ซึ่งเป็นการพิจารณาว่าการกระทำที่ครบองค์ประกอบตามกฎหมายนั้นมีเหตุที่ทำให้การกระทำนั้นชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ ซึ่งเป็นการพิจารณาทางด้านภาวะวิสัย (objective) เช่นเดียวกับโครงสร้างแรก ถ้ามีเหตุที่ทำให้การกระทำนั้นชอบด้วยกฎหมายแล้ว การกระทำนั้นก็ไม่เป็นความผิดซึ่งได้แก่ จริตประเพณี ความยินยอมของผู้ถูกระทำ การใช้สิทธิป้องกันตนเองหรือผู้อื่นโดยชอบด้วยกฎหมาย เป็นต้น นอกจากนี้อาจเป็นเรื่องที่กฎหมายบัญญัติให้ทำได้ตามกฎหมายอื่น เช่น นิรโทษกรรม อำนาจจับกุมของเจ้าพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจ การใช้เอกสิทธิ์ตามที่ได้รับการคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญ เป็นต้น¹⁹

3) ความชั่ว (Schuld) หมายถึง เมื่อได้พิจารณาผ่านโครงสร้างในส่วนที่สอง มาแล้ว ในส่วน “ความชั่ว” นี้ จะเป็นการพิจารณาโทษของผู้กระทำความผิด ทั้งนี้เนื่องจากการลงโทษผู้กระทำความผิดนั้นจะต้องลงโทษให้เหมาะสมกับผู้กระทำความผิดเป็นราย ๆ ไป ซึ่งจะเป็นการพิจารณาว่าสมควรลงโทษบุคคลนั้นหรือไม่ โดยพิจารณาว่าบุคคลนั้นกระทำไปโดยรู้ผิดชอบหรือไม่ หรือการกระทำนั้นสมควรจะดำเนินได้หรือไม่และจะลงโทษเพียงใด หากพิจารณาได้ความว่าผู้กระทำได้กระทำไปโดยไม่รู้ผิดชอบ กฎหมายจะยกเว้นโทษให้ เพราะถือว่าบุคคลนั้นไม่มีความชั่ว แต่หากมีความรู้ผิดชอบอยู่บ้างกฎหมายจะลดโทษให้ตามความเหมาะสม ในส่วนของ “ความชั่ว” นี้ นอกจากจะพิจารณาความรู้ผิดชอบของบุคคลแล้ว อาจพิจารณาอีกด้วยว่าการกระทำที่บุคคลนั้นได้กระทำ

¹⁷ แสง บุญเฉลิมวิภาส, *เรื่องเดิม*, น. 4 - 5.

¹⁸ คณิศ ณ นคร, *กฎหมายอาญาภาคทั่วไป*, (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2547), น. 130 - 132.

¹⁹ ดุษฎี หัสละเมียร, *เรื่องเดิม*, น. 17.

ไปเป็นสิ่งที่ยังคงอาจตำหนิได้หรือไม่ หากเป็นการกระทำที่สังคมไม่อาจตำหนิได้แล้ว กฎหมายก็จะให้อภัยสำหรับการกระทำนั้น ๆ โดยถือว่าบุคคลนั้นไม่มีความชั่ว²⁰

การพิจารณาหาความหมายของความชั่วในทางกฎหมายอาญา คือ การกระทำที่ครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติที่เป็นการกระทำที่ผิดกฎหมาย การกระทำใดการกระทำหนึ่งทีครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติและเป็นการกระทำที่ผิดกฎหมายจะเป็นการกระทำที่ชั่วหรือไม่ย่อมขึ้นอยู่กับ การตัดสินใจในการกระทำการนั้นของผู้กระทำความผิดในขณะกระทำการนั้น ผู้ที่มีความรู้ผิดชอบหรือรู้จักแยกแยะว่าอะไรผิดอะไรถูกและเป็นผู้ที่มีสติข่มไม่กระทำการอันใดอันเป็นการผิดกฎหมาย แต่ถ้าผู้ใดขาดสติและได้กระทำการอันใดอันเป็นการผิดกฎหมายลงไป ผู้นั้นก็ย่อมจะเป็นบุคคลที่จะต้องถูกตำหนิจากสังคม และการกระทำของเขาย่อมเป็นการกระทำที่ตำหนิได้ และด้วยเหตุนี้เองที่ในทางกฎหมายอาญาถือว่าเขาได้กระทำชั่ว ดังนั้น ความชั่วจึงหมายถึง การตำหนิได้ของการกำหนดเจตจำนง (Schuld ist Vorwerfbarkeit der Willenbildung)

การพิจารณาความชั่ว หรือการตำหนิได้ของการกระทำว่ามีหรือไม่มี ได้พิจารณาตัวผู้กระทำในฐานะปัจเจกชน แต่พิจารณาตามมาตรฐานของบุคคลที่อยู่ในฐานะเช่นผู้กระทำความผิด ความชั่ว มีทั้งในความผิดที่กระทำโดยเจตนาและในความผิดที่กระทำโดยประมาท²¹ เหตุที่ทำให้ผู้กระทำไม่น่าตำหนิ เช่น ความไม่รู้ผิดชอบ เพราะความอ่อนวัย เช่น เด็กอายุไม่เกิน 14 ปี ความคิดอ่านของเด็กๆขณะนี้ยังไม่เคียงสาพอที่จะเห็นผลร้ายที่เกิดจากการกระทำของตน กฎหมายจึงยกเว้นโทษให้เพราะขาดความชั่ว ความไม่รู้ผิดชอบเพราะสภาพจิต เช่น จิตบกพร่อง หรือความมึนเมา เพราะถูกขี้ใจให้เสพหรือเสพ โดยไม่รู้ว่าเป็นของเมา²² ความไม่รู้ข้อผิดถูก เช่น กระทำการตามคำสั่งที่เชื่อว่าเป็นคำสั่งที่ชอบด้วยกฎหมาย²³ หรือเชื่อว่าเป็นการกระทำที่ไม่เป็นความผิด กฎหมายอาญาเยอรมัน แยกความชั่วออกเป็น 2 กรณี คือ

1) Schuldausschliessungsgrun ซึ่งถือว่า ผู้กระทำความผิดเจตนาร้ายและได้รับการยกเว้นโทษ เช่น วิกลจริต หรือสำคัญผิดในกฎหมายที่ไม่อาจเลี่ยงได้ กับ

²⁰ คณิต ณ นคร, *เรื่องเดิม*, น. 135.

²¹ *เรื่องเดียวกัน*, น. 221 - 222.

²² ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 66

²³ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 70

2) Entschuldigungsgrunde ซึ่งเป็นกรยกเว้นโทษให้กับการกระทำผิดโดยผู้กระทำมีเจตนาร้าย เช่น จำเป็น การกระทำโดยเชื่อว่าเป็นคำสั่งที่ชอบ หรือป้องกันเกินกว่าเหตุเพราะความกลัว²⁴

1. โครงสร้างความคิดอาญาตามกฎหมายอาญาฝรั่งเศส

การวินิจฉัยความรับผิดตามกฎหมายอาญาฝรั่งเศส แนวความคิดทางทฤษฎีดั้งเดิมเป็นแนวความคิดตาม Classic Theory แบ่งโครงสร้างความคิดทางอาญา ออกเป็น 3 ส่วน คือ

1) องค์ประกอบทางกฎหมาย หมายความว่า การกระทำจะมีความผิดและจะถูกลงโทษได้ก็ต่อเมื่อมีกฎหมายบัญญัติว่า การกระทำนั้นเป็นความผิด และได้กำหนดโทษไว้ ซึ่งเป็นไปตามหลักกฎหมายอาญาว่า “เมื่อไม่มีกฎหมายก็ไม่มีความผิดและไม่มีโทษ” ในภาษาลาตินเรียกว่า Nullum Crimen, Nulla poena, Sine lege

2) องค์ประกอบทางการกระทำ หมายความว่า กิริยาอาการของบุคคลที่ได้แสดงออกมาภายนอกซึ่งกระทำให้เกิดเป็นความผิดขึ้น แต่เดิมจะมีความผิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีการกระทำเท่านั้น แต่ต่อมากฎหมายเห็นความจำเป็นในการอยู่ร่วมกันเพื่อความสงบและปกติสุขกฎหมายจึงบัญญัติให้บุคคลกระทำการบางอย่างเพื่อประโยชน์ส่วนรวม หรือละเว้นการกระทำบางอย่างซึ่งกฎหมายบัญญัติให้กระทำ ดังนั้น ความผิดตามกฎหมายอาจเกิดขึ้นได้จากการกระทำในสิ่งที่กฎหมายห้ามหรืออาจเกิดขึ้นโดยการละเว้นการกระทำในสิ่งที่กฎหมายบัญญัติให้กระทำก็ได้ ส่วนผลของการกระทำหรือละเว้นไม่กระทำจะเกิดขึ้นหรือไม่ก็อาจเป็นความผิดขึ้นมาได้

3) องค์ประกอบทางจิตใจ หมายความว่า การกระทำใด ๆ ของบุคคลย่อมมีมูลฐานมาจากจิตใจก่อนแล้วจึงบังคับร่างกายให้ปฏิบัติตามจิตใจนั้น ดังนั้น ความประสงค์ของผู้กระทำจึงขึ้นอยู่กับจิตใจ และแสดงออกมาโดยการกระทำ องค์ประกอบทางจิตใจนี้จะพิจารณาถึงเจตนาและความประมาทที่ไม่ใช้ความระมัดระวังของผู้กระทำ และความรู้สึกผิดชอบของผู้กระทำที่จะมีการกำหนดความรับผิดและโทษ

นอกจากการวินิจฉัยในองค์ประกอบ 3 ส่วนนี้แล้ว ตามกฎหมายอาญาของประเทศฝรั่งเศส ยังต้องวินิจฉัยถึง “เหตุแห่งการไม่ต้องรับผิด” อีก ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1) เป็นเหตุที่เนื่องมาจากการกระทำ หรือที่เรียกว่า การกระทำที่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งได้แก่ การป้องกัน การกระทำตามกฎหมายและคำสั่ง การกระทำโดยความจำเป็น ซึ่งเป็นเหตุในลักษณะคดีเป็นเหตุที่ทำให้การกระทำไม่เป็นความผิด และ ไม่ต้องรับผิดชอบทั้งในทางอาญาและในทางแพ่ง

²⁴ ณรงค์ ใจหาญ, “ความสำคัญผิดในเหตุที่ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2526), น. 8-9.

2) เป็นเหตุที่เนื่องมาจากตัวผู้กระทำ คือ ความวิกลจริต การถูกบังคับ และความสำคัญผิด ซึ่งมีผลเฉพาะตัวผู้กระทำแต่ไม่มีผลถึงตัวการร่วมหรือผู้สนับสนุน เหตุเหล่านี้เป็นเหตุที่ทำให้ไม่ต้องรับโทษทางอาญาแต่ยังคงต้องรับผิดชอบในทางแพ่ง²⁵

ในการพิพากษาลงโทษผู้กระทำความผิด นอกจากผู้กระทำจะต้องกระทำตามองค์ประกอบตามที่กฎหมายบัญญัติไว้แล้ว จะต้องพิจารณาถึงความสามารถรับรู้การที่จะถูกลงโทษด้วย กล่าวคือ ผู้กระทำสมควรที่จะได้รับโทษตามความผิดที่ได้กระทำหรือไม่ ตามกฎหมายอาญาฝรั่งเศส ก็ได้แก่การกระทำโดยถูกบังคับ (ทางร่างกายและทางจิตใจ) การกระทำโดยวิกลจริต และการกระทำความผิดโดยผู้เยาว์ สำหรับผลที่เกิดจากเหตุที่พิจารณาจากตัวผู้กระทำนี้ก็คือการกระทำนั้นยังเป็นความผิดแต่ผู้กระทำไม่ต้องรับโทษเท่านั้นและมีผลต่อการกระทำนี้เป็นเหตุส่วนตัวเหตุที่ทำให้ผู้กระทำได้รับยกเว้นโทษในประเทศฝรั่งเศสนั้น มีอยู่ 3 ประการ คือ

- 1) เหตุเกี่ยวกับข้อจำกัดเรื่องเสรีภาพในการกระทำ ได้แก่ การกระทำเพราะถูกบังคับ
- 2) เหตุเกี่ยวกับสติปัญญาของผู้กระทำ ได้แก่ เหตุวิกลจริต และเหตุเกี่ยวกับเด็กกระทำความผิด

- 3) เหตุเกี่ยวกับความเหมาะสมในการลงโทษ เป็นเหตุที่พิจารณาว่า การจะลงโทษบุคคลใดได้นั้น บุคคลนั้นจะต้องมีความสามารถรู้สึกผิดชอบได้ อย่างไรก็ตาม แม้บุคคลนั้นจะมีความรู้สึกผิดชอบก็ได้หมายความว่าต้องลงโทษบุคคลนั้นเสมอไป ทั้งนี้การลงโทษจะต้องพิจารณาด้านความเหมาะสมในการลงโทษด้วย โดยเฉพาะเหตุผลที่เกี่ยวกับความสงบเรียบร้อย เมื่อพิจารณาถึงความเหมาะสมในการลงโทษแล้ว บางกรณีกฎหมายอาจมีการยกโทษให้แก่ผู้กระทำแม้จะเป็นความผิด และผู้กระทำมีความรู้สึกผิดชอบสมควรได้รับโทษก็ตาม แต่เมื่อพิจารณาถึงความสัมพันธ์และความสงบสุขของครอบครัวแล้ว กฎหมายก็ยกโทษให้แก่ผู้กระทำผิดได้

ในปัจจุบันในทางดำรกฎหมายฝรั่งเศส ได้มีการวินิจฉัยความผิดอาญาจากทฤษฎีดั้งเดิมโดยเพิ่มองค์ประกอบที่ 4 คือ องค์ประกอบในส่วนที่เกี่ยวกับความไม่เป็นธรรม ซึ่งได้อธิบายว่าในองค์ประกอบส่วนนี้เป็นการพิจารณาว่าความผิดอาญาจะต้องมีการทำร้ายหรือละเมิด ใน 2 ลักษณะคือ

- 1) ละเมิดกฎหมายที่บัญญัติไว้เป็นลายลักษณ์อักษร และ
- 2) ละเมิดคุณธรรมทางกฎหมาย

แต่ในการอธิบายเช่นนี้ ไม่เป็นที่นิยมในประเทศฝรั่งเศสนัก ทั้งนี้เพราะเป็นการอธิบายในทางนิติปรัชญามากกว่าเป็นการอธิบายในทางเทคนิคกฎหมาย นักกฎหมายอาญาฝรั่งเศสเห็นว่า

²⁵ โทมน กัทริกริมย์, คำอธิบายกฎหมายอาญาฝรั่งเศส, (เอกสารอัดสำเนา, 2524), น. 1 - 2.

เป็นการยุ่งยากและประโยชน์ในทางปฏิบัติไม่ชัดเจนและแม้ไม่มีองค์ประกอบข้อที่ 4 ก็สามารถอธิบายความผิดอาญาได้เหมือนกันอยู่แล้ว²⁶

2. โครงสร้างความคิดอาญาตามกฎหมายอาญาไทย

การอธิบายถึงโครงสร้างของความคิดอาญาในประเทศไทย นอกจากการอธิบายตามแนวความคิดของระบบคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษและระบบประมวลกฎหมาย (Civil Law System) ที่อธิบายตามแนวความคิดของประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมนีแล้วยังมีการอธิบายในลักษณะของการผสมผสานจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทยเข้ากับแนวทางของโครงสร้างของความคิดอาญาของต่างประเทศ อีกด้วย ทั้งนี้ การผสมผสานมิได้ทำให้เกิดความขัดแย้งหรือผลเสียในทางวิชาการแต่อย่างใด แต่กลับเป็นการพัฒนาและเปิดกว้างทางความคิดในทางวิชาการเพื่อให้เกิดมีหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยความผิดอาญาภายใต้กฎหมายไทยที่มีความสมบูรณ์ และเหมาะสมมากยิ่งขึ้น โดยนักกฎหมายที่ได้อธิบายถึงโครงสร้างของความคิดอาญาในรูปแบบผสมผสานที่มีบทบาทต่อแนวคิดของกฎหมายไทยในปัจจุบัน ได้แก่

1) โครงสร้างความคิดอาญาตามแนวคิดของศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์

ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ได้อธิบายไว้ในหนังสือ “กฎหมายอาญา ภาค 1”²⁷ของท่านว่าการกระทำความผิดอาญานั้นต้องประกอบไปด้วยข้อสาระสำคัญ 3 ประการดังนี้

(1) ข้อสาระสำคัญทางกฎหมาย หมายถึง ในการพิจารณาวินิจฉัยการกระทำความผิดอาญานั้นต้องมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยชัดแจ้งว่าการกระทำใดที่กฎหมายถือเป็นความผิดและโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำสำหรับความผิดนั้น

(2) ข้อสาระสำคัญทางการกระทำ หมายถึง การพิจารณาว่าการกระทำ จะเป็นความผิดอาญาก็ต่อเมื่อเป็นการกระทำของบุคคลที่แสดงออกมาภายนอกซึ่งในส่วนี้ท่านได้นำแนวของระบบคอมมอนลอว์มาอธิบายเพราะระบบคอมมอนลอว์มองว่าจุดเริ่มต้นของการพิจารณาความรับผิดชอบอาญานั้น คือ “การกระทำ” ของบุคคลซึ่งแสดงออกมาภายนอก ทั้งนี้หมายความรวมทั้งการกระทำที่เป็นความผิดตามกฎหมายบัญญัติและการไม่กระทำอันได้แก่ การละเว้นกระทำและการงดเว้นกระทำ

(3) ข้อสาระสำคัญทางจิตใจ หมายถึง การพิจารณาถึงส่วนจิตใจของผู้กระทำความผิดว่าได้กระทำไปโดยเจตนาหรือประมาท หรือมีมูลเหตุชักจูงใจอื่น ๆ

²⁶ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, “ข้อถกเถียงทางวิชาการเกี่ยวกับเหตุยกเว้นโทษ,” วารสารนิติศาสตร์, เล่ม 1, ปีที่ 22 (2535), น. 82 - 84.

²⁷ จิตติ ดิงศภัทย์, กฎหมายอาญา ภาค 1. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2536) น. 31 - 227.

เมื่อพิจารณาถึงข้อสาระสำคัญครบทั้ง 3 ประการแล้ว จึงพิจารณาต่อไปว่ามี “เหตุยกเว้นความรับผิดชอบ” ดังต่อไปนี้หรือไม่

ประการแรก เหตุที่ทำให้การกระทำไม่เป็นความผิด เช่น ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้ตามกฎหมาย ความยินยอมของผู้เสียหายและการล่อให้กระทำความผิด

ประการที่สอง เหตุยกเว้นโทษ เช่น ความวิกลจริต ความมีเมมา ความจำเป็น คำสั่งของเจ้าพนักงาน

ประการที่สาม เหตุลดหย่อนความผิด เช่น ความสัมพันธ์ทางสมรสหรือเครือญาติ การกระทำความผิดโดยบันดาลโทสะ อายุของผู้กระทำและเหตุบรรเทาโทษอื่น ๆ ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์²⁸ ได้อธิบายโครงสร้างในการวินิจฉัยความรับผิดทางอาญา โดยอ้างอิงจากแนวทางของโครงสร้างของความผิดอาญาฝรั่งเศส ประกอบกับกำหนดเหตุยกเว้นความรับผิดต่าง ๆ ตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายของไทย จึงเป็นโครงสร้างในรูปแบบผสมผสานแนวทางการอธิบายการวินิจฉัยความผิดอาญาของท่านได้รับการยอมรับและใช้เป็นหลักในการศึกษาของนักศึกษากฎหมาย อาจารย์ผู้สอนกฎหมายผู้ปฏิบัติตามกฎหมายทั้งตำรวจ อัยการ ผู้พิพากษา ทนายความ และนักกฎหมายโดยทั่วไปอย่างแพร่หลายและกว้างขวางยิ่งจนกระทั่งในปัจจุบันนี้ เมื่อใดที่มีการถกเถียงถึงปัญหากฎหมายอาญาก็จะมีการกล่าวอ้างอิงถึงคำอธิบายของศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ อยู่เสมอ²⁸

อย่างไรก็ตาม แนวทางการวินิจฉัยความผิดอาญาของท่านยังคงได้รับอิทธิพลจากระบบคอมมอนลอว์อยู่มาก ตัวอย่างเช่น การวิเคราะห์ถึงการกระทำกรณีการยิงศพโดยคิดว่าเป็นคนมีชีวิตอยู่ ถ้าผู้กระทำมีเจตนายิงโดยเฉพาะเจาะจงตัวบุคคลแล้ว ผู้กระทำย่อมไม่มีความผิดเพราะขาดองค์ประกอบและไม่อาจถือว่าเป็นการพยายามกระทำความผิดเลย เพราะคนที่ต้องการจะยิงโดยเฉพาะนั้นไม่มีชีวิตอยู่ ไม่มีตัวตนเสียแล้ว แต่หากเป็นกรณีที่ผู้กระทำมีเจตนาฆ่าโดยไม่เลือกหน้า แล้วไปยิงศพคน ๆ หนึ่งเข้าจึงจะถือเป็นการพยายามฆ่า เพราะคนในโลกมีจำนวนเป็นพันล้านคน การวินิจฉัยว่าผู้กระทำเจตนายิงเฉพาะตัวบุคคลแล้วไม่ถือเป็นการพยายามฆ่านั้นไม่สอดคล้องกับแนวคิดของระบบประมวลกฎหมายและแนวทางการอธิบายโครงสร้างของความผิดอาญาของท่านเอง โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่กล่าวว่าเป็นการกระทำที่ขาดองค์ประกอบ เพราะหากพิจารณาตามข้อสาระสำคัญตามโครงสร้างของความผิดอาญาของท่านแล้ว การยิงศพย่อมครบถ้วนตามข้อสาระสำคัญทั้ง 3 ประการ กล่าวคือ

(1) ข้อสาระสำคัญทางกฎหมาย ตามบทบัญญัติมาตรา 288 แห่งประมวลกฎหมายอาญา วางหลักว่า การฆ่าผู้อื่นเป็นความผิด

²⁸ จิตติ ดิงศภัทย์, และเกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์. สนทนาหลักและปัญหาในกฎหมายอาญากฎหมายไทย. วารสารนิติศาสตร์, 16 (2), น. 3 (2531).

(2) ข้อสาระสำคัญทางการกระทำ คือ มีการเคลื่อนไหวภายใต้บังคับของจิตใจโดยการใช้ปืนซึ่งเป็นอาวุธร้ายแรงยิ่งผู้อื่น

(3) ข้อสาระสำคัญทางจิตใจ คือ ส่วนจิตใจที่ผู้กระทำได้ยังโดยมีเจตนา การกระทำย่อมเป็นความผิดอาญาแล้วมิใช่ขาดองค์ประกอบเพียงแต่กรรมของการกระทำเป็นศพจึงไม่อาจถูกฆ่าอีกได้กรณีดังกล่าวนี้จึงเป็นความผิดฐานพยายามฆ่า เนื่องจากหากผู้ถูกกระทำยังไม่ตายก็จะต้องตายจากการถูกยิงดังกล่าว การวินิจฉัยว่าผู้กระทำไม่มีความผิดเพราะขาดองค์ประกอบยอมเป็นแนวทางที่ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายอาญา

2) ศาสตราจารย์ ดร.เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์

ศาสตราจารย์ ดร.เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ ได้อธิบายถึง “โครงสร้างของความผิดอาญา” ไว้ในหนังสือ “คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1”²⁹ ของท่านโดยใช้ชื่อว่า “โครงสร้างความรับผิดในทางอาญา” วางหลักว่าบุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาเมื่อโครงสร้างข้อที่ 1 การกระทำครบ “องค์ประกอบ” ที่กฎหมายบัญญัติ หมายความว่า ในการพิจารณาข้อเท็จจริงเกี่ยวกับการกระทำต้องดูว่า

(1) มีการกระทำ คือ การเคลื่อนไหวหรือไม่เคลื่อนไหวร่างกายโดยรู้สำนึก ต้องผ่านขั้นตอนของกระบวนการคิดที่จะกระทำ การตกลงใจที่จะกระทำและการกระทำที่เป็นรูปธรรม

(2) การกระทำครบองค์ประกอบภายนอกของความผิดในเรื่องนั้น ๆ คือ มีผู้กระทำไม่ว่าจะเป็นการกระทำความผิดด้วยตนเองโดยตรง หรือการก่อให้เกิดผู้อื่นกระทำความผิด ต้องมีการกระทำที่อยู่ในขั้นตอนของการลงมือกระทำแล้วและมีวัตถุแห่งการกระทำซึ่งเป็นกรรมของการกระทำที่กฎหมายบัญญัติว่าเป็นความผิด

(3) การกระทำครบองค์ประกอบภายในของความผิดในเรื่องนั้น ๆ คือ เรื่องเจตนาประมาทการกระทำโดยพลาด

(4) ผลของการกระทำสัมพันธ์กับการกระทำ ตามหลักในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล คือ เงื่อนไขในการพิจารณาว่าผู้กระทำต้องรับผิดในผลของการกระทำที่เกิดขึ้นหรือไม่ซึ่งมีหลักว่าผู้กระทำจะต้องรับผิดในผล ถ้าเป็นผลโดยตรงอันธรรมดาจะเกิดขึ้นได้

โครงสร้างข้อที่ 2 การกระทำไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิด หมายความว่า หากมีกรณีกฎหมายยกเว้นความผิดก็ย่อมจะทำให้ผู้กระทำไม่ต้องรับผิดในทางอาญา เพราะการยกเว้นความผิดมีผลทำให้ “ไม่มีความผิด” หรือ ถือว่าทำให้ผู้กระทำมีอำนาจกระทำได้ เช่น กรณีที่ประมวลกฎหมายอาญาบัญญัติยกเว้นความผิด กรณีความยินยอมของผู้เสียหาย หากการกระทำครบ

²⁹ เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาค 1 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2551), น. 86 - 95.

องค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติตามโครงสร้างข้อที่ 1 แต่มีกฎหมายยกเว้นความผิดตามโครงสร้างข้อที่ 2 ผู้กระทำย่อมไม่ต้องรับผิดในทางอาญา

โครงสร้างข้อที่ 3 การกระทำนั้นไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ หมายความว่า กรณีที่การกระทำเป็นความผิด แต่มีเหตุเกี่ยวข้องกับข้อเท็จจริงของการกระทำที่ทำให้กฎหมายยกเว้นโทษให้ เช่น กรณีการกระทำความผิดโดยจำเป็น กรณีการกระทำความผิดของเด็กอายุไม่เกิน 10 ปี กรณีความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา

ในการพิจารณาว่าบุคคลจะต้องรับผิดในทางอาญาหรือไม่นั้น ต้องเริ่มพิจารณาจากโครงสร้างข้อแรกก่อนว่า การกระทำของบุคคลนั้นครบ “องค์ประกอบ” ตามที่กฎหมายบัญญัติไว้ว่าเป็นความผิดหรือไม่ หากเมื่อการกระทำครบองค์ประกอบแล้วจึงค่อยพิจารณาลำดับต่อไปตามโครงสร้างข้อที่ 2 ว่าการกระทำนั้นไม่มีกฎหมายยกเว้นความผิดหรือไม่ หากไม่มีจึงพิจารณาตามโครงสร้างข้อสุดท้ายว่ามีกฎหมายยกเว้นโทษหรือไม่ หากไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ บุคคลนั้นย่อมต้องรับผิดในทางอาญา ทั้งนี้ นอกจากหลักเกณฑ์ในโครงสร้างความรับผิดในทางอาญาทั้ง 3 ข้อแล้วยังมีกรณีที่สามารถใช้ดุลพินิจในการลดโทษซึ่งเรียกว่า “เหตุลดโทษ” ซึ่งเป็นเหตุที่อยู่นอกโครงสร้างเนื่องจากเป็นเหตุที่ศาลจะพิจารณาก็ต่อเมื่อผู้กระทำต้องรับผิดในทางอาญาแล้ว อันได้แก่ ความไม่รู้ข้อกฎหมาย การป้องกันเกินสมควรแก่เหตุ การกระทำผิดด้วยเหตุบันดาลโทสะ เป็นต้น

จากแนวทางการอธิบายโครงสร้างความรับผิดในทางอาญาของศาสตราจารย์ ดร.เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ จะเห็นได้ว่ามีความคล้ายคลึงกับโครงสร้างของความผิดอาญาเยอรมัน และโครงสร้างของความผิดอาญาฝรั่งเศส มีความเหมือนและความต่างที่น่าสนใจ กล่าวคือ ข้อสาระสำคัญทั้ง 3 ประการ มีหลักเกณฑ์การพิจารณาที่เป็นระบบต่อเนื่องกันไปตามแต่ละลำดับของโครงสร้างโดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ของประมวลกฎหมายอาญาเป็นหลัก แต่มีความแตกต่างจากของเยอรมันตรงที่ได้นำเหตุยกเว้นโทษมารวมไว้ในโครงสร้างของความผิดอาญา โดยถือเป็นโครงสร้างข้อที่ 3 การกระทำนั้นไม่มีกฎหมายยกเว้นโทษ อย่างไรก็ตาม ยังมีความเหมือนอีกประการหนึ่งตรงที่กำหนดเหตุลดโทษไว้นอกโครงสร้างและให้พิจารณาถึงเหตุยกเว้นโทษก็ต่อเมื่อผู้กระทำต้องรับผิดในทางอาญา คือ ไม่มีเหตุยกเว้นความผิดและไม่มีเหตุยกเว้นโทษแก่ผู้กระทำก่อน แนวทางการอธิบายโครงสร้างความรับผิดในทางอาญาของศาสตราจารย์ ดร.เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ ได้รับความนิยมนำมาอธิบายในการศึกษากฎหมายของไทยเป็นอย่างมาก เพราะมีความสอดคล้องกับตัวบทในประมวลกฎหมายอาญาของไทย มีระบบในการลำดับความคิดมีหลักเกณฑ์ในการวินิจฉัยความรับผิดอย่างเป็นขั้นตอน อีกทั้งสามารถเรียนรู้และทำความเข้าใจได้ง่าย

3) ศาสตราจารย์ ดร. ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ

ศาสตราจารย์ ดร. ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ³⁰ ได้อธิบายการวินิจฉัยความรับผิดทางอาญาผ่านโครงสร้างความรับผิดว่าต้องพิจารณาตามลำดับขั้นตอน 3 ประการ ดังนี้

(1) องค์ประกอบ โดยพิจารณาถึงองค์ประกอบภายนอกว่าการกระทำต้องเป็นการเคลื่อนไหวร่างกายภายใต้จิตใจบังคับ หรือการงดเว้นการที่จักต้องกระทำเพื่อป้องกันผล ต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล รวมถึงเป็นการครบองค์ประกอบภายนอกตามที่บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา และองค์ประกอบภายในว่าผู้กระทำมีเจตนาหรือประมาท หรือไม่

(2) อำนาจกระทำ โดยพิจารณาว่ามีเหตุที่ทำให้การกระทำชอบด้วยกฎหมายหรือไม่ เช่น การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย การกระทำของนายแพทย์ให้หญิงแท้งลูก ความยินยอม

(3) เหตุยกเว้นโทษ โดยพิจารณาว่ามีเหตุที่กฎหมายยกเว้นโทษให้หรือไม่ เช่น การทำความผิดด้วยความจำเป็น การกระทำตามคำสั่งของเจ้าพนักงาน ความผิดที่กระทำระหว่างสามีภริยา

ในการพิจารณาตามลำดับ หากการกระทำไม่ครบองค์ประกอบในลำดับก่อนหน้า ก็ไม่ต้องพิจารณาในลำดับต่อไป การวินิจฉัยความผิดอาญาตามแนวทางของศาสตราจารย์ ดร. ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ เป็นไปในแนวทางเดียวกันกับการอธิบายของศาสตราจารย์ ดร.เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ จึงมีความคล้ายคลึงกับการอธิบายตามแนวทางโครงสร้างของความผิดอาญาเยอรมัน แต่มีความแตกต่างกันในส่วนของเหตุยกเว้นโทษ เช่น ถือว่ากรณีความผิดที่กระทำระหว่างสามีภริยา ตามมาตรา 71 วรรค 1 ประมวลกฎหมายอาญา เป็นเหตุยกเว้นโทษในโครงสร้างความรับผิดลำดับที่ 3

เมื่อพิจารณาได้ว่ามีเหตุที่กฎหมายยกเว้นโทษให้แก่ผู้กระทำ ผู้กระทำจึงมีต้องรับโทษอาญา ในขณะที่ศาสตราจารย์ ดร. คณิต ณ นคร อธิบายว่ากรณีดังกล่าวนี้เป็นข้อเท็จจริงที่อยู่นอกโครงสร้างของความผิดอาญา เรียกว่า “เหตุห้ามลงโทษเฉพาะตัว” เพราะเป็นข้อเท็จจริงที่ไม่เกี่ยวข้องกับพิจารณาตามข้อสาระของโครงสร้างของความผิดอาญาทั้งสามประการว่าการกระทำจักเป็นความผิดอาญาหรือไม่ อีกทั้งมิใช่ข้อเท็จจริงที่จะทำให้การกระทำไม่เป็นความผิดอาญา เพียงแต่เป็นเงื่อนไขที่มีผลทำให้กฎหมายยกเว้นการลงโทษแก่ผู้กระทำ ความแตกต่างในการจัดวางเหตุยกเว้นโทษไว้ในโครงสร้างของความผิดอาญาและจัดวางไว้ในนอกโครงสร้างของความผิดอาญาอาจส่งผลให้เกิดปัญหาในการวิเคราะห์กรณีความสำคัญผิดได้ เพราะหากวางเหตุยกเว้นโทษไว้ในโครงสร้างผู้กระทำจะสามารถอ้างความสำคัญผิดเพื่อเป็นเหตุให้ตนไม่ต้องรับโทษได้ แต่หากวางไว้ในนอกโครงสร้าง อย่างไรก็ตามการกระทำก็ยังคงเป็นความผิดอาญาและผู้กระทำยังคงต้องรับโทษ

³⁰ ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ, คำอธิบายกฎหมายอาญา ภาคทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร, 2555), น. 18 - 21.

เพราะถือเป็นข้อเท็จจริงที่อยู่นอกโครงสร้างความคิด ทำให้ผู้กระทำไม่สามารถอ้างประโยชน์จากความสำคัญผิดได้

4) ศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล

ศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล³¹ ได้วางแนวทางการอธิบายการวินิจฉัยความผิดอาญาว่า การกระทำของผู้ใดจะเป็นความผิดอาญาและผู้นั้นจะต้องรับผิดทางอาญาหรือไม่ นั้น จะต้องวินิจฉัยจากหลักเกณฑ์ 3 ประการต่อไปนี้ กล่าวคือ

(1) การกระทำของผู้นั้น “ครอบคลุมประกอบของความผิดอาญา” หรือไม่ โดยพิจารณาจากองค์ประกอบภายนอก ได้แก่ ผู้กระทำ การกระทำ กรรมของการกระทำและผลของการกระทำ ประกอบกับองค์ประกอบภายใน ได้แก่ เจตนาธรรมดาหรือเจตนาพิเศษ

(2) เหตุยกเว้นความผิด อันเป็นเหตุที่ทำให้การกระทำที่ครอบคลุมประกอบอาจไม่เป็นความผิดอาญาได้ เช่น การป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย การกระทำที่กฎหมายอนุญาตให้กระทำได้ ความยินยอมของผู้เสียหาย

(3) เหตุยกเว้นโทษ อันเป็นเหตุที่กฎหมายยกเว้นโทษให้การกระทำความผิดเฉพาะกรณี เช่น การกระทำของผู้ไม่มีความรู้ผิดชอบ การกระทำของเด็กอายุไม่เกิน 14 ปี การกระทำของบุคคลวิกลจริต การกระทำของผู้มีเมมา การกระทำความคิดโดยจำเป็น การกระทำความคิดตามคำสั่งที่มิชอบด้วยกฎหมายของเจ้าพนักงาน การกระทำความคิดเกี่ยวกับทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา

การอธิบายหลักเกณฑ์การวินิจฉัยความผิดอาญาตามแนวทางของศาสตราจารย์ ดร.สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล มีหลักเกณฑ์คล้ายคลึงกับแนวทางของศาสตราจารย์ ดร. คณิต ฒ นกร และศาสตราจารย์ ดร.เกียรติขจร วัจนะสวัสดิ์ เพราะมีการผสมผสานระหว่างแนวคิดจากโครงสร้างของความผิดอาญาเยอรมันใน ส่วน “การกระทำครอบคลุมประกอบของความผิดอาญา” และ “เหตุยกเว้นความผิด” มีแนวคิดจากโครงสร้างของความผิดอาญาฝรั่งเศสใน ส่วนของ “เหตุยกเว้นโทษ” และแนวคิดจากบทบัญญัติแห่งกฎหมายของไทย ทำให้โครงสร้างของความผิดอาญาของท่านมีความสอดคล้องกับบทบัญญัติในประมวลกฎหมายอาญาของไทยเป็นอย่างมาก

นอกจากแนวทางการอธิบายตามแนวความคิดของแต่ละบุคคลอันมีลักษณะเป็นการผสมผสานจากแนวคิดของระบบคอมมอนลอว์ เช่น ประเทศอังกฤษจากแนวคิดของระบบประมวลกฎหมาย เช่น ประเทศฝรั่งเศส ประเทศเยอรมนี และจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาของประเทศไทยข้างต้นแล้ว ยังมีการนำเสนอความหมายของคำว่า “ความรับผิดชอบ” ตามทฤษฎีกฎหมายอาญาเยอรมันและญี่ปุ่น โดย ดร. อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ ซึ่งท่านได้อธิบายว่า ความรับผิดชอบของผู้กระทำนั้น

³¹ สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล, “ข้อถกเถียงทางวิชาการเกี่ยวกับเหตุยกเว้นโทษ,” *วารสารนิติศาสตร์*, 22 (1). น. 82 – 83, (2535).

มีความหมายเป็นพิเศษ³² โดยความรับผิดชอบนั้นมิได้มีความหมายเดียวกับจิตใจที่ชั่วร้าย (Mens rea) และก็มีได้หมายความรวมถึงการที่จะวัดสภาพของจิตใจว่ามีความสัมพันธ์ต่อผลของการกระทำอย่างไรด้วย แต่คำว่า “ความรับผิดชอบ” ที่ใช้อยู่เป็นบรรทัดฐานว่าด้วยความรับผิดชอบที่เป็นความเหมาะสมที่จะถูกกล่าวโทษในทางจริยธรรมของสังคมส่วนใหญ่ ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบ ถ้าในทางจริยธรรมแล้วเขาสมควรที่จะถูกกล่าวโทษว่าพฤติกรรมของเขานั้นผิดและขั้นของความสมควรที่จะถูกกล่าวโทษนั่นเอง ที่เป็นตัวแทนที่จะชี้ให้เห็นถึงมาตราส่วนที่จะวัดความรับผิดชอบซึ่งเมื่อลงโทษแล้วจะให้เกินกว่านี้ไม่ได้ ดังนั้น เมื่อบุคคลกระทำการครบองค์ประกอบที่กฎหมายบัญญัติแล้ว ถือว่าบุคคลได้กระทำผิดกฎหมาย แต่นอกจากนั้นยังคงต้องพิจารณาต่อไปอีกว่าผู้กระทำสมควรที่จะถูกกล่าวโทษหรือไม่³³ ทั้งนี้ แม้ในคำอธิบายของท่านจะไม่ได้แสดงให้เห็นชัดเจนว่า ความสมควรที่จะถูกกล่าวโทษ หมายถึง ความชั่ว (Schuld) ตามแนวทางโครงสร้างของความผิดอาญาเยอรมัน แต่ก็สามารถอนุมานได้ว่า ท่านได้พยายามอธิบายถึงเงื่อนไขที่จะทำให้การกระทำเป็นความผิดอาญาว่า นอกจากการผิดกฎหมายแล้ว ผู้กระทำต้องมีความสมควรที่จะถูกลงโทษด้วย การอธิบายถึงทฤษฎีอาญาดังกล่าวนี้สอดคล้องกับโครงสร้างของความผิดอาญาเยอรมันซึ่งจัดวางองค์ประกอบส่วนของ “ความชั่ว” ไว้ในการพิจารณาลำดับที่สาม เพราะเมื่อพิสูจน์ว่าการกระทำผิดกฎหมายแล้ว อย่่างไรก็ยังไม่ถือเป็นความผิดอาญา แต่ต้องพิจารณาต่อว่ามี “ความชั่ว” เป็นพื้นฐานก่อนหรือไม่ (nulla poena sine culpa) การกำหนดให้ความชั่วเป็นพื้นฐานของการลงโทษ ทำให้เห็นถึงมิติในการลงโทษ 2 ประการ กล่าวคือ 1) การลงโทษต้องมีความชั่ว 2) การลงโทษผู้กระทำต้องไม่เกินกว่าความชั่วซึ่งผู้นั้นสมควรถูกดำเนินได้ การนำเสนอคำอธิบายของ ดร. อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ จึงสะท้อนให้เห็นภาพของการนำแนวคิดของกฎหมายอาญาเยอรมันจากผู้ร่างกฎหมายมาอธิบายเพื่อให้เกิดความกระจ่างในการทำความเข้าใจนิติวิธีของระบบประมวลกฎหมายได้ชัดเจนยิ่งขึ้น

การอธิบายถึงโครงสร้างของความผิดอาญาตามแนวความคิดของแต่ละบุคคล เมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นได้ว่า มีทั้งความเหมือนและความแตกต่างในสาระสำคัญของประการ ทั้งนี้ ความแตกต่างดังกล่าวอาจเรียกได้ว่าเป็นความแตกต่างในเชิงรูปแบบเพียงเท่านั้น เพราะแม้การเรียงลำดับของแต่ละองค์ประกอบในโครงสร้างจะแตกต่างกัน แต่เนื้อหาสาระที่แท้จริงนั้นเป็นการพิจารณาที่มีความเป็นระบบและมีเหตุมีผลใกล้เคียงกันเลยทีเดียว ถ้าจะต่างมากก็คงเป็นในส่วนการอธิบายโดยนำแนวความคิดมาจากระบบคอมมอนลอว์ เพราะนิติวิธีแตกต่างไปจากบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายอาญาของไทย แต่ในส่วนของประเทศที่ใช้ระบบประมวลกฎหมายเหมือนกัน

³² อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, ทฤษฎีอาญา, (กรุงเทพมหานคร, 2552), น. 85 – 88.

³³ อภิรัตน์ เพ็ชรศิริ, ร่างประมวลกฎหมายอาญาเปรียบเทียบว่าด้วยโทษและทฤษฎีการลงโทษ. วารสารกฎหมายจุฬา, 3 (1), น. 44 – 46, (2520).

ทั้งประเทศฝรั่งเศสและประเทศเยอรมนีต่างก็มีสาระสำคัญคล้ายกันเป็นอย่างมาก เพียงแต่การจัดวางลำดับขั้นการพิจารณาอาจต่างไปตามทัศนคติและแนวคิดในทางกฎหมายที่พัฒนาให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมของตน

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับความผิดอาญาฐานฉ้อโกง

“ความผิดฐานฉ้อโกง” เป็นความผิดที่แสดงถึงการเคลื่อนย้ายทรัพย์สิน “สิทธิในทรัพย์สิน”³⁴ (dingliches Recht / real right) ด้วยการหลอกลวงโดยมีเจตนาที่จะได้ซึ่ง “สิทธิในทรัพย์สิน” มาเป็นของตนเองกล่าวคือ ก่อนการกระทำความผิด “สิทธิในทรัพย์สิน” อยู่ที่ผู้เสียหาย แต่หลังจากการกระทำความผิด “สิทธิในทรัพย์สิน” นั้นได้เคลื่อนย้ายไปเป็นของผู้กระทำความผิดซึ่งการเคลื่อนย้ายไปซึ่ง “สิทธิในทรัพย์สิน” ดังกล่าวนี้อาจเกิดจากการหลอกลวงโดยมีเจตนาให้มีการเคลื่อนย้าย “สิทธิในทรัพย์สิน” นั้นมาเป็นของตน

ความผิดฐานฉ้อโกง เป็นความผิดที่มีการบัญญัติรองรับใน ระบบกฎหมายไทยมาตั้งแต่ สมัยกรุงศรีอยุธยา โดยมีการออกกฎหมายเรื่อง “ฉ้อ” ไว้ในพระไอยการ อาญาหลวง ต่อมามีการออกประกาศลักษณะข้อ ร.ศ.119 ซึ่งมีลักษณะเป็นกฎหมายอาญาที่มีการวาง แนวทางของความผิดฐานฉ้อโกงเป็นรูปเป็นร่างขึ้น โดยรับเอาแนวความคิดมาจากหลักกฎหมาย อังกฤษ และมีการออกกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ยกเลิกประกาศลักษณะข้อ ร.ศ.119 ซึ่งความผิด ฉ้อโกงตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 ได้บัญญัติขึ้นมาตามแนวคิดของประเทศฝรั่งเศส³⁵ และ ยังคงมีการบัญญัติเป็นความผิดอยู่ในประมวลกฎหมายอาญา พ.ศ. 2499 จนถึงปัจจุบัน

ลักษณะสำคัญประการหนึ่งซึ่งเป็นองค์ประกอบของความผิดฉ้อโกง คือ "การหลอกลวง" โดยผู้กระทำความผิดหลอกลวงเหยื่อหรือผู้เสียหาย โดยหาหรือใช้วิธีการหรือช่องทางต่างๆ ในการหารายได้ เพื่อหวังให้ได้ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่น ของผู้อื่น โดยมีชอบด้วยกฎหมายโดยผู้กระทำยอมไม่คำนึงถึงความเดือดร้อนของผู้อื่นหรือผลกระทบของคนหรือสังคมส่วนรวม แม้ความผิดฉ้อโกงเป็นความผิดที่ทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สิน ไม่ใช่ความผิดที่เกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย เสรีภาพ เกียรติ แต่ความเสียหายนั้นส่งผลกระทบต่อสังคมและเศรษฐกิจในวงกว้างและลงลึกถึงความมั่นคงด้านการเงินของประเทศ เนื่องจากลักษณะของการฉ้อโกงเป็นการทำลายเสถียรภาพทางเศรษฐกิจ ทำให้การเติบโตของเศรษฐกิจชะลอตัว และทำลายความน่าเชื่อถือ ในการลงทุนและ

³⁴ คณิต ณ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 11(กรุงเทพมหานคร : วิญญูชน, 2559), น. 437

³⁵ จิตฤดี วีระเวสส์, คู่มือการฟ้องร้อง แนวทางการนำสืบ และต่อสู้ในคดีฉ้อโกง, (กรุงเทพมหานคร : นิติธรรม, 2558), น.1.

ระบบเศรษฐกิจของประเทศ ดังนั้นจึงได้บัญญัติให้ความผิดฐานน้อ โกงเป็นความผิด ทางอาญาอย่างหนึ่ง

การที่กฎหมายบัญญัติความผิดฐานน้อ โกงไว้เฉพาะ จะแยกวิเคราะห์เหตุผลได้ 3 ประการดังต่อไปนี้³⁶

1. ในทางธรรมชาติ ตามหลักธรรมชาติแล้วมนุษย์เกิดมีความต้องการในทางทรัพย์สินเป็นพื้นฐานทั้งนี้เพื่อจะได้อาศัยเป็นปัจจัย 4 ในการดำรงชีวิตมนุษย์จึงต้องแสวงหาทรัพย์สินมาในทางใดทางหนึ่งหากผู้ใดแสวงหาทรัพย์สินมาโดยสุจริตหรือโดยชอบธรรมปัญหาต่าง ๆ ย่อมไม่เกิดขึ้นแต่บางคนธรรมชาติไม่เอื้ออำนวยเพราะไม่สามารถแสวงหาทรัพย์สินมาสนองความต้องการของตนในทางสุจริตหรือโดยชอบธรรมได้ก็ต้องแสวงหาทรัพย์สินโดยวิธีทางโกงหรือโดยการใช้วิธีการหลอกลวงในที่สุดมนุษย์ก็สร้างกฎหมายจารีตประเพณีแล้วในที่สุดก็บัญญัติไว้เป็นกฎหมายลายลักษณ์อักษร จึงเป็นเหตุผลที่กฎหมายบัญญัติความผิดฐานน้อ โกงไว้ ย่อมเกิดขึ้นตามลักษณะความเป็นมาของธรรมชาติดังกล่าว

2. ในทางประวัติศาสตร์มนุษย์มีระเบียบวินัยและมีกฎหมายบังคับในวงสังคมมาเป็นระยะเวลาอันยาวนานแล้ว ความผิดฐานน้อ โกงนี้ตามประวัติศาสตร์กฎหมายนี้มีมานานแล้ว ซึ่งมีบัญญัติไว้เป็นกฎหมายตั้งแต่เริ่มแรกโดยกฎหมายที่เก่าแก่ที่สุดที่ค้นพบในปัจจุบันคือกฎหมายของพระเจ้าฮัมมูราบี ได้มีบทบัญญัติถึงความผิดฐานน้อ โกงนี้ไว้แล้ว กฎหมายลายลักษณ์อักษรในเวลาต่อมาที่สำคัญที่สุดคือกฎหมาย 12 โต๊ะในสมัยกรุงโรมก็มีบัญญัติถึงความผิดฐานน้อ โกงไว้โดยชัดเจนจนกระทั่งในปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นกฎหมายจารีตประเพณีหรือกฎหมายลายลักษณ์อักษรย่อมมีบทบัญญัติถึงความผิดฐานน้อ โกงกันทั้งสิ้น นับได้ว่ามีความผิดในลักษณะนี้เป็นความผิดสากลที่บัญญัติไว้ทั่วโลก ความผิดฐานน้อ โกงจะต้องมีอยู่สืบทอดเจตนาการมกกันอย่างต่อเนื่องเสมอ

3. การเมืองในปัจจุบันการเมืองมีความสำคัญต่อการบัญญัติกฎหมายเป็นอย่างมาก เพราะการเมืองหรือรัฐบาลเป็นผู้สร้างนโยบายในการบริหารประเทศจึงมีส่วนในการบัญญัติกฎหมายต่างๆ ตลอดจนโดยเฉพะอย่างยิ่งการเมืองในประเทศไทยขณะนี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงบัญญัติกฎหมายลักษณะน้อ โกงเป็นอันมากเช่นปี พ.ศ. 2527 รัฐบาลได้ตามกฎหมายเกี่ยวกับการน้อ โกงฉบับหนึ่งคือพระราชกำหนดการกู้ยืมเงินที่เป็นการน้อ โกงประชาชน พ.ศ. 2527 ซึ่งมองเห็นแนวโน้มในการขยายความคิดเกี่ยวกับการน้อ โกงในลักษณะของการกู้ยืมเงินเด่นชัดขึ้นแม้จะเป็นลักษณะที่กล่าวเกี่ยวกับเหตุการณ์ในอนาคตในเรื่องของคำมั่นก็สามารถจะเป็นความผิดฐานน้อ โกงได้ แนวความคิดหรือลักษณะการเปลี่ยนแปลงทางกฎหมายเกี่ยวกับความผิดฐานน้อ โกงตั้งแต่

³⁶ ชาตรี เสวตรัตน์, “เปรียบเทียบความผิดฐานขายของโดยหลอกลวงกับความผิดฐานน้อ โกง,” (วิทยานิพนธ์นิติศาสตร์มหาบัณฑิตคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527), น. 12-14

เริ่มแรกจนถึงปัจจุบันต้องยอมรับว่าการเมืองมีส่วนช่วยผลักดันอยู่มากจึงทำให้กฎหมายเรื่องการ
 นื้อ โกงจึงต้องอยู่คู่ทุกสังคมและทุกยุคของทุกรัฐบาล

2.5 มาตรการทางกฎหมายข้อโกงของไทย

โดยที่ประมวลกฎหมายอาญาของไทยได้บัญญัติไว้เฉพาะการ นื้อ โกงประกันวินาศภัย
 ตามมาตรา 347 ฉะนั้นจึงใช้บทบัญญัติในเรื่องของการ นื้อ โกงมาใช้บังคับแทน ทั้งนี้ ประมวล
 กฎหมายอาญา มาตรา 341 บัญญัติว่า

“ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความ
 จริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดังว่านั้น ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือ
 บุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้น
 กระทำความผิดฐานนื้อ โกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกหมื่นบาท หรือ
 ทั้งจำทั้งปรับ”

ทั้งนี้ สามารถพิจารณาได้ดังนี้

1) องค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานนื้อ โกง

1.1) การหลอกลวง ซึ่งการหลอกลวงนั้น

องค์ประกอบในส่วนของ “การกระทำ” ในความผิดฐานนื้อ โกงคือ “การหลอกลวง” เมื่อ
 ผู้กระทำความผิดมีการกระทำถึงขั้นลงมือ ได้แก่การหลอกลวงผู้อื่นย่อมมีความผิดฐานนื้อ โกง
 แต่จะเป็นความผิดสำเร็จหรือพยายามนั้นต้องพิจารณาถึงผลของการกระทำต่อไป ซึ่งการ นั้นต้อง
 ได้กระทำก่อนที่จะ ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือก่อนทำให้ผู้ถูก
 หลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิ ถ้าได้ทรัพย์สินมาก่อนแล้วจึงกระทำการ
 หลอกลวง ไม่ถือเป็นความผิดฐานนื้อ โกง

คำว่า “หลอกลวง” มีความหมายว่า การกระทำทำให้ผู้อื่นเข้าใจผิด หลงผิด หรือสำคัญผิด
 ไปจากความเป็นจริง แต่ไม่รวมถึงการถือเอาประโยชน์จากความสำคัญผิดของผู้อื่น ซึ่งตนมิได้
 ก่อให้เกิดขึ้น³⁷ ตัวอย่างเช่น นายเอกไปซื้อสร้อยไข่มุกเทียมในราคาหนึ่ง แต่ลูกจ้างของร้านผลอ
 หยิบเอาสร้อยไข่มุกแท้ ซึ่งมีราคาสูงกว่ามาขายให้นายเอก แม้นายเอกจะทราบว่าลูกจ้างเข้าใจผิด
 และรับไว้ นายเอก ก็มีได้หลอกลวงผู้ใดเลย กรณีนี้ไม่ถือว่าเป็นความผิดฐานนื้อ โกง เพราะการ
 หลอกลวงจะต้องเกิดจากการกระทำของผู้หลอกลวง ทั้งนี้ การหลอกลวงต้องเกิดจากเจตนาโดย
 ทุจริต การหลอกลวงที่เป็นการกระทำที่สังคมยอมรับไม่ถือว่าเป็นการหลอกลวงตามความหมาย

³⁷ จิตติ ดิงศักดิ์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญามาตรา 2 ตอน 2 และภาค 3, พิมพ์ครั้งที่ 6

(กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2545), น. 816.

ของกฎหมาย³⁸ ซึ่งการหลอกลวงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ต้องเป็นการหลอกลวงด้วยวิธีใดวิธีหนึ่งในสองวิธี คือ การแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง

(ก) การแสดงข้อความอันเป็นเท็จ

การแสดงข้อความอันเป็นเท็จ คือ การแสดงข้อเท็จจริงที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง โดยกฎหมายมิได้จำกัดวิธีการไว้ว่าต้องแสดงโดยวิธีใด อาจจะกระทำโดยทางวาจา โดยกิริยาอาการ ทำทาง โดยลายลักษณ์อักษร เช่น การเขียนหรือพิมพ์เป็นเอกสาร³⁹ การเปลี่ยนป้ายราคาสินค้าถูกกว่ามาไว้ที่สินค้าราคาแพงกว่า⁴⁰ โดยทางโทรศัพท์ สื่อโทรทัศน์ สื่อวิทยุ เครื่องข่ายอินเทอร์เน็ต หรือวิธีการอื่นใดก็เป็นการแสดงข้อความเท็จได้ทั้งสิ้น ไม่ว่าจะเป็นการแสดงโดยตรงหรือโดยปริยาย⁴¹ ก็ได้ เพียงแต่ให้ข้อความที่แสดงออกนั้นได้ทราบถึงผู้อื่น มิฉะนั้นก็จะเป็นแต่เพียงขี้นพยายม ทั้งนี้ การหลอกลวงอาจแสดงออกในการกระทำที่เป็นการกล่าวอ้างได้ เช่น ผู้ออกเช็คเท่ากับกล่าวอ้างว่ามีเงินจ่ายตามเช็คนั้น⁴² เป็นต้น นอกจากนี้การแสดงข้อความอันเป็นเท็จ อาจทำได้โดยการแสดงตนเป็นคนอื่นก็ได้ ซึ่งกรณีนี้ผู้กระทำต้องได้รับโทษหนักขึ้นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 342(1)

ข้อความจะเป็น “เท็จ” ได้ก็ต่อเมื่อมีข้อความอันหนึ่งอันใดอยู่แล้วซึ่งเป็นข้อเท็จจริง และเปรียบเทียบกับอีกข้อความหนึ่งที่กล่าวอ้าง ซึ่งถ้าไม่ตรงกับความเป็นจริงก็เรียกว่าเป็น ข้อความเท็จ ดังนั้นข้อความจริงจึงต้องเป็นข้อความที่เกิดขึ้นแล้วในอดีต หรือกำลังเกิดขึ้นอยู่ใน ปัจจุบันหรือที่จำเป็นต้องเกิดขึ้นอย่างแน่นอน เช่น ทราบว่าจะมีมติห้ามขนย้ายสัตว์ข้ามเขต ประกาศในเร็ว ๆ นี้ ส่วนข้อความที่เกี่ยวกับเหตุการณ์ในอนาคตย่อมจะไม่เป็นจริงหรือเท็จได้ใน ขณะที่แสดงข้อความซึ่งเหตุการณ์ยังไม่เกิดขึ้น สำหรับการแสดงความคิดเห็น⁴³ ความเชื่อ หรือความหวังว่าจะมีเหตุการณ์

³⁸ กรณีการแก้ตัวเลขในสลากกินแบ่งเพื่อหลอกให้เพื่อนเลี้ยงอาหารเป็นการล้อเล่น ระหว่างเพื่อนซึ่งทำอยู่เป็นปกติ ไม่เป็นความเสียหายแก่ประชาชนหรือเพื่อนของจำเลย โปรดดู คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1568/2521

³⁹ ตัวอย่างเช่น การแสดงเอกสารราชการปลอม โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 7362/2538 และ 558/2542

⁴⁰ โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 689212542 (ประชุมใหญ่)

⁴¹ กิริยาอาการหนึ่งก็อาจเป็นการแสดงข้อความเท็จโดยปริยายได้ ตัวอย่างเช่น มีคนเก็บ หมวกได้ในงาน เขาขึ้นมาบนเวทีแล้วถามว่าหมวกของใครให้ฉันมารับเอา ก. ขึ้นไปรับเอามาเฉย ๆ โดยไม่พูดว่าอะไร ต้องถือว่าการที่ ก. แสดงกิริยาเช่นนั้นเท่ากับ ก. บอกว่า ก. เป็นเจ้าของหมวก แล้ว โปรดดู หยุต แสงอุทัย, อ้างแล้ว เจริญรอด ที่ 6, น. 308.

⁴² โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 101412505

⁴³ การกล่าวถึงความคิดในคุณค่าของสิ่งใด ๆ ย่อมไม่ใช่เป็นการเอาความเท็จมากล่าว เช่น พ่อค้ากล่าวว่า เขาเชื่อว่าสินค้าที่เขาขายเป็นของที่ดีที่สุด แม้จะไม่ใช่ความจริงก็ไม่ใช่เป็นการ เอาความเท็จมากล่าวเพราะเป็น

อันใดเกิดขึ้นในอนาคตก็เป็นได้ แต่เพียงข้อความที่จะถูกหรือผิดเท่านั้น ไม่พอที่จะเป็นข้อความอันจะเป็นเท็จหรือจริงได้ ซึ่งหลักอันนี้ใช้ถึงกรณีพ่อค้าโอ้อวดสรรพคุณของสินค้าที่ตนขายด้วย อย่างไรก็ตาม การกล่าวถึงข้อความในอนาคต อาจเป็นการแสดงข้อเท็จจริงอยู่ในตัวก็ได้ ถ้าผู้แสดงได้แสดงไปโดยรู้อยู่แล้วว่าความจริงไม่ได้เป็นดังที่ตนแสดง เช่น ความเห็นของผู้เชี่ยวชาญหรือสิ่งที่พ่อค้าขายไปมิใช่ทองคำกลับบอกว่าเป็นทองคำ ซึ่งมีใช่แต่เพียงโอ้อวด โกงราคาแพงกว่าความเป็นจริง ก็เป็นการแสดงข้อเท็จจริงอันเป็นเท็จได้⁴⁴

ข้อความนั้นไม่จำเป็นต้องเป็นเท็จทั้งหมด อาจเป็นเท็จเฉพาะบางส่วนก็ได้ ข้อสำคัญคือการแสดงข้อความเท็จบ้างจริงบ้างนั้นต้องทำให้เขาหลงเชื่อเพราะข้อความเท็จนั้น นอกจากนี้ การกล่าวว่าเป็นความจริงโดยที่ผู้กล่าวรู้ว่าอาจเป็นจริงหรือไม่ก็ได้ ก็ถือว่าเป็นกล่าวเท็จเหมือนกัน

การแสดงข้อความ หรือการแสดงข้อความจริงนั้น ความหมายของคำว่า “ข้อความ” ในทางทฤษฎี มีอยู่สองความเห็น คือ

ความเห็นประการที่ 1 ข้อความหรือข้อเท็จจริงต้องเป็นข้อเท็จจริงภายนอก กล่าวคือทราบได้จากภายนอกตามที่เห็นด้วยตา ได้ยินด้วยหู ดมด้วยจมูก ลิ้มรสด้วยลิ้น และสัมผัสด้วยกาย แต่ไม่เกี่ยวกับข้อเท็จจริงภายในซึ่งเป็นเรื่องจิตใจของผู้กระทำที่ไม่สามารถทราบได้จากภายนอก ซึ่งดูเหมือนจะเป็นความเห็นของศาลฎีกา (แต่ก็มีคำพิพากษาศาลฎีกาบางฉบับที่แสดงว่าข้อเท็จจริงภายในอันเป็นเรื่องของจิตใจก็ถือว่าเป็นข้อความ และถ้าเป็นเท็จก็ถือว่าเป็นความผิดฐานฉ้อโกงได้)

ความเห็นประการที่ 2 ข้อความหรือข้อเท็จจริงนั้น ย่อมหมายถึงต้องเป็นข้อเท็จจริงทั้งข้อเท็จจริงภายนอกและข้อเท็จจริงภายในด้วย ข้อเท็จจริงภายในได้แก่ ข้อเท็จจริงที่เกี่ยวกับเจตนา ความในใจ เช่น แผนการ ความต้องการ หรือความคิดเห็นของผู้กระทำ เป็นต้น ซึ่งถ้าขณะที่แสดงเป็นเท็จผู้กระทำก็มีความผิดฐานฉ้อโกงได้ เช่น นายเอกขอยืมโทรศัพท์มือถือจากนายโท โดยอ้างว่าจะใช้ตอนไปต่างจังหวัดกลับมาจะนำมาคืนให้ ถ้าขณะที่ยืมนายเอกมีเจตนาเอาไปขาย ก็เท่ากับมาหลอกลนายโทด้วยข้อความอันเป็นเท็จ นายเอกจึงมีความผิดฐานฉ้อโกงได้ หากแต่ต้องมีพยานหลักฐานพิสูจน์ยืนยัน เป็นไปตามหลัก “กรรมเป็นเครื่องชี้เจตนา” ซึ่งตำรากฎหมายและคำพิพากษาศาลสูงเยอรมันถือว่า ข้อเท็จจริงนี้รวมถึงข้อเท็จจริงภายในด้วย ดังนั้น แม้จะเป็นเหตุการณ์ในอนาคตก็ตาม หากเป็นเท็จในตัว ก็อาจเป็นความผิดฐานฉ้อโกงตามความเห็นนี้ได้ หาก

ความคิดเห็น แต่ถ้าเขาได้กล่าวว่าสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ได้มาเอาวัตถุที่มีคุณภาพอย่างดี เช่น เหล็กแข็งชนิดนั้น ชนิดนี้มาทำจึงเป็นของที่ดีที่สุด ซึ่งไม่เป็นความจริง ก็ต้องถือว่าเป็นการเอาความเท็จมากล่าว เพราะเอาข้อความจริงคือสิ่งที่ได้เกิดขึ้นหรือเป็นอยู่มา กล่าวประกอบความคิดเห็นของเขาด้วย โปรดดู หยุค แสงอุทัย, คำอธิบายกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2548), น. 463.

⁴⁴ จิตติ ดิงศภัทย์, *อ้างแล้ว* เจริญธรรมที่ 1, น. 824.

สามารถพิสูจน์เจตนาของผู้กระทำได้ จึงต้องพิจารณาเป็นเรื่อง ๆ ไป แต่ทั้งนี้ต้องไม่ใช่เป็นเพียงการ ผิดสัญญาทางแพ่งเท่านั้น ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นประการที่ 2 นี้ แม้การพิสูจน์เจตนาอาจ ทำได้ยากก็ตาม แต่ก็มีควรปฏิเสธข้อเท็จจริงภายในซึ่งเป็นความต้องการของผู้กระทำ

สำหรับการให้คำมั่นอันเป็นเท็จ (false promises) ซึ่งเป็นกรณีกการให้คำมั่นสัญญา รับรองว่าจะกระทำหรือไม่กระทำอย่างใดในอนาคต โดยผู้ให้คำมั่นตั้งใจไว้แล้วในขณะที่ให้คำมั่นว่า จะไม่ปฏิบัติตาม จะถือเป็นการแสดงข้อความเท็จอันจะส่งผลให้การกระทำเป็นความผิดฐานฉ้อโกง ได้หรือไม่ ทางตำรากฎหมายแบ่งออกได้เป็น 2 ความเห็น

ความเห็นแรก เห็นว่าการแสดงข้อความเท็จต้องเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นแล้วในอดีตหรือ ปัจจุบัน เหตุการณ์ในอนาคตไม่อาจเป็นการแสดงข้อความเท็จได้ เพราะยังไม่มีอะไรเกิดขึ้น ถ้าไม่ทำตามคำมั่นก็เป็นเพียงผิดคำมั่นสัญญาเท่านั้น ไม่เป็นฉ้อโกง เว้นแต่คำมั่นสัญญานั้นแสดง ข้อความปัจจุบันอยู่ในตัวด้วย⁴⁵ ซึ่งไม่เป็นความจริงก็ถือว่าเป็นการแสดงข้อความเท็จ

ความเห็นที่สอง ข้อเท็จจริงหรือที่แสดงว่ามีอยู่อย่างนั้น อาจเป็นเหตุการณ์ภายนอก หรือภายในจิตใจก็ได้ เพราะฉะนั้นการให้คำมั่นอันเป็นเท็จก็เป็นการแสดงข้อความอันเป็นเท็จอยู่ ในตัว ถือว่าเป็นความผิดฐานฉ้อโกง

ในทางคำพิพากษาศาลฎีกา ก็แบ่งออกได้สองแนว ซึ่งแนวแรกเห็นว่าการให้คำมั่น อันเป็นเท็จเป็นเฉพาะเรื่องทางแพ่ง ไม่เป็นฉ้อโกง⁴⁶ โดยให้เหตุผลว่าตามรูปคดียังฟังไม่ได้ว่า มีเจตนาทุจริตคิดหลอกลวงมาแต่แรก ส่วนในแนวที่สองเห็นว่าการให้คำมั่นอันเป็นเท็จเป็น ความผิดฐานฉ้อโกง โดยให้เหตุผลว่าการให้คำมั่นอันเป็นเท็จเป็นการแสดงอยู่ในตัวว่า ผู้ให้คำมั่น ไม่มีเจตนาผูกพันตามคำมั่น หรือไม่มีเจตนาปฏิบัติตามคำมั่นมาตั้งแต่แรก ก็ถือว่ามีเจตนาทุจริต แล้ว⁴⁷ อย่างไรก็ตาม ในกฎหมายไทยก็ไม่ได้บัญญัติลงไปชัด ๆ ว่าการให้คำมั่นอันเป็นเท็จเป็น ความผิดฐานฉ้อโกง ฉะนั้น ก็คงขึ้นอยู่กับพิจารณาถึงเจตนาของผู้กระทำเป็นรายกรณี⁴⁸

⁴⁵ ตัวอย่างเช่น นายเอกทำสัญญาซื้อขายกับนายโทโดยระบุว่า จะโอนกรรมสิทธิ์ที่ดิน ให้ภายใน 3 เดือน นับแต่นายโทชำระมัดจำครบถ้วน โดยมีข้อความในสัญญาว่านายเอกมีสิทธิใน ที่ดินที่จะนำมาขายให้ นายโท ก็ถือว่าเป็นการแสดงข้อความในปัจจุบันอยู่ด้วย โปรดดูคำพิพากษา ศาลฎีกาที่ 706/2539

⁴⁶ ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 104/2466, 1187/2500, 1473/2508, 72212512, 331/2514, 707/2516, 268/2521, 1187/2500(ประชุมใหญ่), 707/2516, 2303/2518, 269/2524 และ 973/2531 เป็นต้น

⁴⁷ ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1554/2511, 973/2520, 112412529, 5886/2531 และ 1229/2536 เป็นต้น

⁴⁸ เกษม สุกจิบริหาร, “การให้คำมั่นอันเป็นเท็จกับความผิดฐานฉ้อโกง,” (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526)

การแสดงข้อความซึ่งผู้แสดงเชื่อว่าเป็นเท็จ แต่ข้อความนั้นกลับเป็นความจริง โดยผู้แสดงสำคัญคิดว่าเป็นเท็จและกล่าวเพื่อจะหลอกลวงผู้อื่น ก็ไม่ถือเป็นการแสดงข้อความเท็จ เช่น หลอกให้เช่า (ซื้อ) พระเครื่อง โดยเข้าใจว่าเป็นของทำขึ้นใหม่ราคาไม่สูง โดยหลอกขายอย่างพระกรุ ราคาแพง แต่ความจริงพระเครื่ององค์นั้นเป็นพระกรุของเก่าราคาแพงโดยแท้จริง ไม่เป็นแสดงข้อความเท็จ และคงจะไม่เป็นพยายามล่อ โกงที่ไม่สามารถบรรลุผลได้อย่างแน่แท้ ตามมาตรา 81 เพราะข้อความที่แสดงไม่เป็นเท็จ หรือแม้แต่กรณีขณะที่แสดงข้อความที่เป็นเท็จ แต่ต่อมาได้กลายเป็นความจริงขึ้นมาก่อนที่ผู้กล่าวจะได้อะไรไป ก็ยังไม่ถือว่าเป็นความผิด ตัวอย่างเช่น นายเอก เสนอขายทองคำขาวแท่งให้นายโท โดยบอกว่าราคาบาทละ 10,000 บาท ความจริงราคาเพียงบาทละ 7,500 บาท เท่านั้น นายโทตกลงซื้อโดยคิดว่าให้ส่งมอบของและชำระราคาในเดือนถัดไปก่อนถึงวันนัดส่งมอบของและชำระราคา ราคาทองคำขาวแท่งพุ่งสูงขึ้นเป็นราคาบาทละ 10,000 บาท นายเอกจำต้องขายให้นายโทไปในราคานี้ ดังนั้นนายเอกไม่มีความผิด แต่ก็มีผู้เห็นว่ากรณีนี้น่าจะเป็นความผิดฐานพยายามล่อ โกงแล้ว⁴⁹

อย่างไรก็ดี การกล่าวข้อความเป็นจริงทุกอย่าง แต่กล่าวโดยทำให้ผู้ฟังเข้าใจความเป็นอีกอย่างหนึ่งอันเป็นเท็จ ก็ถือเป็นการแสดงข้อความเท็จ

(ข) ปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง

การหลอกลวงอาจกระทำได้โดยการปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง ซึ่งเป็นการกระทำในทางบวกที่เป็นการซ่อนเร้นข้อเท็จจริงมิให้ผู้กระทำความผิดรู้ กล่าวคือ มีข้อความจริงอยู่และผู้กระทำก็ไม่ได้แสดงข้อความนั้นแต่อย่างใด เพียงแต่ผู้กระทำปกปิดข้อความจริงบางอย่างมิให้อีกฝ่ายหนึ่งรู้ความจริง ซึ่งเป็นผลให้อีกฝ่ายหนึ่งสำคัญผิดได้ เช่น การกลบเกลื่อนร่องรอยตำหนิของทรัพย์สิน เป็นต้น ทั้งนี้ข้อความจริงที่ปกปิดต้องเป็นสาระสำคัญ ถ้าไม่เป็นข้อสาระสำคัญ แม้ปกปิดไว้ก็ไม่ถือว่าเป็นการหลอกลวง เช่น การกู้ยืมเงินโดยปกปิดไว้ไม่บอกว่าตนเองอยู่ในฐานะย่ำแย่ หรือใกล้จะล้มละลาย เป็นต้น เพราะผู้ให้กู้จะพิจารณาให้กู้ยืมเงินจากหลักทรัพย์ของผู้ที่นำมาเป็นประกันหนี้ สัญญากู้ยืม

เมื่อกฎหมายใช้คำว่า “ปกปิด” ก็ต้องเข้าใจว่าปกปิดเป็นการกระทำ กล่าวคือจะเป็นการปกปิดก็ต่อเมื่อได้งดเว้นการที่จักต้องทำเพื่อป้องกันผลตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรคท้าย มิใช่การละเว้นไม่กระทำ และประกอบกับถ้อยคำที่ตามมาคือ ต้องเป็นข้อความจริงที่ “ควรบอกให้แจ้ง” แสดงว่า ผู้กระทำการหลอกลวงต้องมีหน้าที่แจ้งข้อความนั้นให้ทราบ ถ้าไม่มีหน้าที่

⁴⁹ เข็มชัย ชุตินวงศ์, เอกสารการสอนชุดวิชากฎหมายอาญา 2: ภาควิชาความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 6 (นนทบุรี: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2544), น. 280-281.

แล้วไม่บอกก็จะถือว่าปกปิดไม่ได้ สำหรับหน้าที่ในการแจ้งให้ทราบนั้นมี 4 ประการ⁵⁰ ได้แก่ (1) หน้าที่ตามกฎหมาย⁵¹ (2) หน้าที่ตามสัญญาซึ่งคู่กรณีได้ทำสัญญาต่อกันไว้โดยเฉพาะเจาะจง (3) หน้าที่ที่เกิดจากความสุจริตและความไว้วางใจต่อกันและกัน⁵² และ (4) หน้าที่ซึ่งเกิดจากการกระทำก่อน ๆ ของผู้กระทำ ซึ่งอาจทำให้บุคคลอื่นสำคัญผิด⁵³ แต่ไม่รวมถึงหน้าที่ในทางศีลธรรมด้วย เพราะฉะนั้นการถือ โกงอาจกระทำโดยการงดเว้นได้ แต่การนิ่งเฉยไม่จำเป็นต้องเป็นการปกปิดข้อความจริงที่ควรบอกให้แจ้งเสมอไป บางกรณีการนิ่งเป็นการแสดงข้อความเท็จโดยตรงหรือโดยปริยายได้ ตัวอย่างเช่น การขายของที่ตนไม่มีอำนาจขายก็เป็นการแสดงเท็จว่าตนมีอำนาจขายซึ่งไม่ใช่เรื่องปกปิดแท้ แต่เป็นเรื่องของการแสดงเท็จโดยตรง⁵⁴

ในเรื่องนี้ ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ เห็นว่า ถ้อยคำต่อจากปกปิดข้อความจริงที่ว่า “ซึ่งควรบอกให้แจ้ง” เป็นถ้อยคำที่ไม่ควรบัญญัติไว้ เพราะข้อสำคัญอยู่ที่ว่าจะเป็นการแสดงข้อความเท็จหรือปกปิดข้อความจริงก็ตาม ถ้าเป็นเหตุให้ได้ทรัพย์ไปก็ถือได้ว่าเป็นการหลอกลวงเท่า ๆ กัน⁵⁵ โดยกฎหมายของประเทศต่าง ๆ ส่วนมากก็บัญญัติเพียงว่าหลอกลวงเอาทรัพย์ไปเท่านั้น โดยปล่อยให้เป็นเรื่องของการตีความว่าการหลอกลวงคืออะไร ซึ่งในเรื่องนี้ผู้เขียนมีความเห็นตรงกันกล่าวคือ แม้บทบัญญัติตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 จะตัดคำว่า “ด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง” ออก จนเหลือแต่ เพียง “หลอกลวงผู้อื่น” เท่านั้น ก็ไม่น่าที่จะทำให้กระทบต่อการตีความบทบัญญัติดังกล่าวของนักกฎหมายไทยแต่อย่างใด

มีข้อน่าสังเกตต่อไปว่า การปกปิดข้อความจริงที่ควรบอกให้แจ้งมีลักษณะคล้ายกับความผิดฐานชักยอก ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352 วรรค 2 ในกรณีผู้อื่นส่งมอบให้โดยสำคัญผิด เพราะทั้งสองกรณีมีการส่งมอบทรัพย์ให้ผู้กระทำความผิดไปเช่นเดียวกัน แต่แตกต่างกัน

⁵⁰ หยุต แสงอุทัย, ถ้อยคำอธิบายกฎหมายอาญาภาคความผิด, (กรุงเทพมหานคร), น. 308-309.

⁵¹ เช่น ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 ที่ระบุว่า ผู้เอาประกันภัย หรือผู้ถูกเอาประกันภัยอยู่แล้วละเว้นเสียไม่เปิดเผยข้อความจริง ให้ถือว่าสัญญาเป็นโมฆียะนั้น นับว่าเป็นน. ที่ตามกฎหมายของผู้เอาประกันภัยหรือผู้ถูกเอาประกันภัยที่จะต้องเปิดเผยข้อความจริงในการทำสัญญาประกันภัย เป็นต้น

⁵² เป็นน. ที่ที่เกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีในด้านต่าง ๆ เช่น เป็นพ่อค้าทำให้ เกิดน. ที่ ถ้าไม่แจ้งเท่ากับเป็นการปกปิด

⁵³ เช่น พ่อค้าขายของใหม่แต่เอาของเก่ามาตบแต่งแล้วนำมาขายอย่างเป็นทางการใหม่ เป็นต้น

⁵⁴ เมื่อพิจารณาแล้วว่า การแสดงข้อความอันเป็นเท็จ กับการปกปิดข้อความจริงซึ่งควร บอกให้แจ้งนั้นมีความแตกต่างกัน อย่างไรก็ตาม มีแนวคำพิพากษาศาลฎีกาบางส่วน เช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 55712502 และ 1279/2519 เป็นต้น ที่นำเอาข้อความทั้งสองประการนี้มา แสดงเป็นเหตุผลไว้รวมกัน ทั้งนี้ก็เพราะต้องการให้ครอบคลุมประกอบความผิดฐานถือ โกงที่ บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341

⁵⁵ จิตติ ดิงศภัทย์, อ้างแล้ว เจริญธรรมที่ 1, น. 843.

กันตรงความคิดริเริ่ม (Initiative) หากมาจากตัวผู้กระทำผิดก็เป็นข้อ โกง แต่ถ้าความคิดริเริ่มในการส่งมอบทรัพย์สินมาจากตัวเจ้าของทรัพย์สิน ผู้กระทำไม่มีส่วนหลอกลวงแต่ประการใด ก็เป็นความผิดฐานยักยอกที่ผู้อื่นส่งมอบให้โดยสำคัญผิด⁵⁶

ข้อพิจารณาที่สำคัญประการต่อมาคือ ผลของการขาดองค์ประกอบในส่วนของการหลอกลวง เนื่องจากการหลอกลวงเป็นองค์ประกอบในส่วนของการกระทำเพียงประการเดียวในความผิดฐานข้อ โกงที่ผู้กระทำผิดจะต้องกระทำการหลอกลวงถึงขั้นลงมือโดยมีเจตนาข้อ โกง และมีมูลเหตุจูงใจ “โดยทุจริต” เพราะฉะนั้นการขาดองค์ประกอบในส่วนของการหลอกลวงย่อมทำให้การกระทำไม่มีความผิดฐานข้อ โกงหรือแม้แต่พยายามข้อ โกง ซึ่งสำหรับในความผิดฐานข้อ โกงส่วนใหญ่ที่มักจะเกี่ยวพันกับความสัมพันธ์ในทางแพ่งและพาณิชย์ระหว่างเอกชน ทำให้มีคดีที่ฟ้องร้องต่อศาลในความผิดฐานข้อ โกงเป็นจำนวนมากที่ถูกศาลตัดสินให้การกระทำของจำเลยไม่มีความผิดฐานข้อ โกง ทั้งนี้ก็เนื่องมาจากการกระทำของจำเลยเป็นแต่เพียงมุ่งผูกนิติสัมพันธ์ในทางแพ่งทั่วไปและการที่จำเลยไม่ยอมชำระหนี้หรือไม่ปฏิบัติตามสัญญาที่เป็นแต่เพียงผิดสัญญาในทางแพ่งเท่านั้น โดยศาลพิจารณาแล้วเห็นว่าการกระทำของจำเลยไม่ถือเป็นการหลอกลวงผู้เสียหายมาตั้งแต่แรก หรือในบางกรณีโจทก์ก็ไม่สามารถพิสูจน์ได้ถึงเจตนาหลอกลวงโดยทุจริตของจำเลย

1.2) ทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหลงเชื่อ ซึ่งการหลงเชื่อนั้น

ความผิดฐานข้อ โกงเป็นความผิดที่ต้องการผลสำเร็จและเป็นความผิดที่มีผลเกิดขึ้นต่างหากจากการกระทำ โดยผลประการแรกของความผิดฐานข้อ โกงก็คือเมื่อถูกผู้กระทำผิดหลอกลวงแล้วทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหลงเชื่อ การหลงเชื่อของผู้ถูกหลอกลวงจึงเป็นข้อสำคัญประการหนึ่งขององค์ประกอบภายนอก แม้ไม่มีถ้อยคำบัญญัติไว้ แต่การหลอกลวงย่อมแสดงอยู่ในตัวว่าผู้ถูกหลอกลวงต้องหลงเชื่อตามที่หลอกลวงนั้น จึงเป็นข้อสำคัญและเป็นองค์ประกอบภายนอกประการหนึ่งในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล (Causation) กล่าวคือ เมื่อผู้กระทำผิดหลอกลวงไม่ว่าจะด้วยเจตนาประสงค์ต่อผลหรือยอมเล็งเห็นผลก็ตาม ก็เพื่อที่จะทำให้ผู้ถูกหลอกลวงสำคัญผิดไปจากความเป็นจริงจนเป็นเหตุให้ผู้ถูกหลอกลวงสมัครใจหรือเต็มใจโอนทรัพย์สินให้ หรือยอมทำ ถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิให้ ซึ่งเป็นเรื่อง que ผู้ถูกหลอกลวงได้อนุญาต เพียงแต่ทำให้ไปก็เพราะผู้กระทำผิดได้ใช้อุบายหลอกลวงอันเป็นผลให้หลงเชื่อและมอบทรัพย์สินให้ แต่ถ้าหากผู้ถูกหลอกลวงไม่หลงเชื่อ จึงไม่ยอมให้ทรัพย์สินไป หรือไม่มีทรัพย์สินจะให้ หรือแม้จะมีการได้ไปซึ่งทรัพย์สินหรือมีการทำ ถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิก็ตาม

⁵⁶ ชาตรี เสวตรรัตน์, “เปรียบเทียบความผิดฐานขายของโดยหลอกลวงกับความผิดฐาน ข้อ โกง,” (วิทยานิพนธ์มหาวิทยาลัย คณະนิตศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527), น. 70.

แต่ด้วย เหตุผลอื่นที่ไม่ใช่เกิดจากการถูกหลอกลวง เช่น เพราะความสงสาร⁵⁷ หรือแกล้งทำเป็นหลงเชื่อจึงได้มอบทรัพย์สินซึ่งทำเครื่องหมายไว้เพื่อจะเป็นหลักฐานในการจับกุม⁵⁸ หรือเชื่อตาตนเองที่ได้ตรวจของแล้ว ก็เป็นเพียงชั้นพยายามฉ้อโกงเท่านั้น ไม่เป็นความผิดสำเร็จฐานฉ้อโกง เพราะผู้กระทำลงมือกระทำการหลอกลวงไปตลอดแล้วแต่การกระทำไม่บรรลุผล คือ ไม่สามารถทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหลงเชื่อ อย่างไรก็ดี ถ้าได้เชื่อข้อความเท็จแล้ว แม้จะเชื่อด้วยเหตุอื่นอีกด้วยก็ตาม ก็ยังเป็นผลของการแสดงข้อความเท็จอยู่นั่นเอง โดยเป็นไปตามหลักในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผลที่เกิดขึ้น ซึ่งอาจเกิดจากสาเหตุหลาย ๆ สาเหตุได้ ซึ่งถ้าหากขาดเหตุใดเหตุหนึ่งแล้วผลก็ย่อมไม่เกิดขึ้น โดยไม่ต้องคำนึงว่าเหตุใดสำคัญเหตุใดไม่สำคัญ⁵⁹

ทั้งนี้ การหลอกลวงนั้นไม่สำคัญว่าจะต้องเป็นข้อความที่น่าหลงเชื่อแค่ไหน แม้เป็นข้อความที่คนธรรมดาสามัญไม่น่าหลงเชื่อ แต่ถ้าได้หลอกลวงคน โง่แล้ว คน โง่หลงเชื่อก็เป็นความผิด ซึ่งการหลอกลวงโดยอาศัยความเบาปัญญาของผู้ถูกหลอกลวงซึ่งเป็นเด็ก หรืออาศัยความอ่อนแอแห่งจิตของผู้ถูกหลอกลวง ยังต้องได้รับโทษหนักขึ้นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 342(2) ด้วย

เพราะฉะนั้น การที่ผู้กระทำความผิดได้ทรัพย์สินไปจากการหลอกลวงอันเป็นเหตุให้ผู้ถูกหลอกลวงหลงเชื่อและสมัครใจโอนทรัพย์สินให้ไปโดยความยินยอมของผู้เสียหายเอง จึงเป็นสาระสำคัญที่ทำให้ความผิดฐานฉ้อโกงต่างจากความผิดในลักษณะอื่น ๆ เช่น ความผิดฐานลักทรัพย์ ซึ่งจะเห็นได้ว่าความผิดฐานลักทรัพย์นั้นเป็นความผิดที่กระทำโดยฝ่าฝืนความยินยอมของผู้เสียหาย เป็นกรณีที่ผู้กระทำความผิดได้ทรัพย์สินไปโดยที่เจ้าของไม่อนุญาต ดังนั้น ในกรณีที่มีการได้ทรัพย์สินไปเพราะหลอกและขู่ หรือหลอกลวงโดยขู่ เช่น หลอกว่าเป็นเจ้าพนักงานตำรวจเรียกปรับเงินมิฉะนั้นจะถูกจับ⁶⁰ หรือหลอกว่าจะทำร้ายโดยใช้ปืนปลอม จะเป็นฉ้อโกง กรร โชก หรือชิงทรัพย์ นั้น ถ้าผู้ถูกกระทำกลัวและให้ทรัพย์สินไป ก็แสดงว่าผู้ถูกกระทำหลงเชื่อคำหลอกลวง จึงทำให้กลัวจะถูกจับหรือถูกทำร้ายซึ่งไม่เป็นความจริง กรณีเช่นนี้ไม่มีความผิดฐานฉ้อโกง เพราะไม่ได้ยินยอมให้อาทรัพย์สินไป⁶¹ ส่วนกรณีจะเป็นความผิดฐานกรร โชก ลักทรัพย์ หรือชิงทรัพย์ ต้อง

⁵⁷ ตัวอย่างเช่น นายเอกหลอกนายโทว่าบิดาตนเองป่วยหนัก นายโททราบดีว่านายเอก กล่าวเท็จ แต่นายโทเห็นว่านายเอกเป็นเพื่อนสนิท นายโทสงสารจึงแกล้งทำเป็นหลงเชื่อและส่ง มอบเงินให้นายเอกรับไป

⁵⁸ โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 901/2476

⁵⁹ จิตติ ดิงศภัทย์, *อ้างแล้ว* เจริญธรรมที่ 1, น. 851.

⁶⁰ โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1077/2505

⁶¹ จิตติ ดิงศภัทย์, *อ้างแล้ว* เจริญธรรมที่ 1, น. 848-850 อย่างไรก็ตาม มีคำพิพากษา ศาลฎีกาบางฉบับที่วินิจฉัยแตกต่างออกไป คือ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2581/2529 ซึ่งเป็นกรณีที่ จำเลยขี้อวดจรรยาบรรณเข้าไปเดิม

ขึ้นอยู่กับข้อเท็จจริงเป็นรายกรณีไป แต่มีข้อคิดต่อไปว่าการหลอกลวงจนอาจทำให้ไม่มีความยินยอมได้เช่นกรณีที่หลอกลวงจนผู้ถูกหลอกลวงไม่รู้สภาพอันแท้จริงของการกระทำ กรณีก็ยังคงถือเสมือนได้ทรัพย์สินไปโดยความยินยอมอันเป็นความผิดฐานฉ้อโกง⁶²

1.3) ทำให้มีการโอนทรัพย์สินของผู้ถูกหลอกลวง และการโอนทรัพย์สินนั้น

การโอนทรัพย์สินเป็นองค์ประกอบภายนอกที่สำคัญและเป็นผลของการกระทำประการต่อมาในความผิดฐานฉ้อโกง ซึ่งการโอนทรัพย์สินของผู้ถูกหลอกลวงตามกฎหมายอาจเป็นโดยมีการได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม กล่าวคือได้มีการส่งมอบทรัพย์สิน หรือมีการทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิ ทั้งนี้ โดยความสมัครใจหรือเต็มใจของผู้ถูกหลอกลวงที่หลงเชื่ออันเป็นผลโดยตรงที่เกิดจากการหลอกลวง

(ก) ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม

ข้อพิจารณาที่สำคัญประการแรกคือ ทรัพย์สินในความผิดฐานฉ้อโกงนี้มีหมายความว่าอย่างไร ซึ่งปัจจุบันในประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้ให้นิยามคำว่า “ทรัพย์สิน” ไว้ จึงจำเป็นต้องพิจารณาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 138 ซึ่งให้ความหมายของคำว่าทรัพย์สินว่า หมายความรวมทั้งทรัพย์สิน (วัตถุมีรูปร่าง) และวัตถุไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้ จึงไม่มีปัญหาว่าจะเป็นการสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ดังเช่นความผิดฐานลักทรัพย์ และเมื่อรวมทั้งวัตถุไม่มีรูปร่างด้วย เช่น สิทธิเรียกร้องอันเกิดจากมูลหนี้ ตัวอย่างเช่น นิติกรรม สัญญา และละเมิด หรือทรัพย์สินเหนือสังหาริมทรัพย์หรืออสังหาริมทรัพย์ ตัวอย่างเช่น ภาระจำยอม หรือลิขสิทธิ์ เป็นต้น ดังนั้น สิทธิที่เป็นทรัพย์สินก็ฉ้อโกงได้ แต่ทุกสิ่งอาจไม่ใช่ทรัพย์สิน เพราะไม่อาจมีราคาได้ หรือมีราคาแต่ไม่อาจถือเอาได้ นอกจากนี้ ยังไม่รวมถึงสิ่งที่เป็นแต่เพียงประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินแต่ไม่ใช่ทรัพย์สินในตัวเอง ซึ่งคำว่า “ประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินนี้มีใช้อยู่ในความผิด คือ ใช้อยู่เฉพาะความผิดฐานกรร โขกและริดเอาทรัพย์สินตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 337 และ 338 ตามลำดับ ความผิดฐานผู้จัดการทรัพย์สินทำผิดหน้าที่ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 353 และมาตราอื่นที่อ้างถึงความผิดตามมาตราดังกล่าวเท่านั้น ทั้งนี้ เพราะสำหรับความผิดดังกล่าวผู้บัญญัติประมวลกฎหมายอาญาประสงค์จะให้มีความหมายกว้างกว่าคำว่า “ทรัพย์สิน” เพราะนอกจากหมายถึงทรัพย์สินแล้วยังรวมถึงประโยชน์อื่นใดที่ไม่ถึงกับเป็นตัวทรัพย์สินแต่เข้าในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินเพราะอาจคิดราคาได้ เช่น การให้ขึ้นรถโดยสารโดยไม่เสียค่าโดยสาร

น้ำมัน เมื่อภริยาผู้เสียหายมาขอเก็บเงิน จำเลยบอกกับภริยาผู้เสียหายว่า มีแต่ไอ้นี้จะเอาไหม ขณะที่จำเลยถือลูกกลม ๆ อยู่ ภริยาผู้เสียหายเข้าใจว่าเป็นลูก ระเบิด แล้วจำเลยก็ขี้อวดจรรยาบรรณขยันออกไป โดยศาลฎีกาตัดสินว่าการกระทำของจำเลยเป็น ความผิดฐานฉ้อโกง

⁶² เพิ่งอ้าง, น. 850.

ซึ่งไม่ถึงขนาดจะให้ป็นสิทธิแก่ผู้นั้น⁶³ ดังนั้น ความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 จึงไม่รวมถึงการหลอกลวงให้ผู้อื่นให้บริการหรือหลอกลวงให้ผู้อื่นใช้แรงงาน เพราะ บริการหรือแรงงานแม้จะคิดเป็นเงินได้ก็ตามแต่ก็ไม่อาจถือได้ว่าเป็นทรัพย์สิน อย่างไรก็ตาม การ หลอกลวงให้ผู้อื่นให้บริการหรือการหลอกลวงให้ผู้อื่นใช้แรงงานก็ไม่ใช่ว่าผู้กระทำจะ ไม่มีความผิด ใด ๆ เพราะหากเป็นการหลอกลวงให้ผู้อื่นใช้แรงงาน โดยจะไม่ใช้ค่าแรงงานก็อาจเป็นความผิดฐาน ฉ้อโกงแรงงาน ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 344 หรือกรณีเข้าอยู่ในโรงแรมโดยรู้ว่าตน ไม่สามารถชำระเงินค่าอยู่ในโรงแรมได้ ก็เป็นความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 345 ได้

ข้อพิจารณาต่อมาในเรื่องความหมายของคำว่า “ทรัพย์สิน” ในกฎหมายอาญา ความเห็น ในทางตำราของศาสตราจารย์คณิต ณ นคร ได้อธิบายว่า ทรัพย์สินในทางกฎหมายแพ่ง แตกต่างจาก ทรัพย์สินในกฎหมายอาญา แม้ว่าความผิดที่กระทำต่อทรัพย์สินโดยทั่วไปจะมีทรัพย์สินอันเป็นวัตถุ มี รูปร่างเข้ามาเกี่ยวข้อง แต่การเป็นทรัพย์สินในฐานะที่เป็นคุณธรรมทางกฎหมายนั้น ต้องพิจารณา ในแง่ของนามธรรม กล่าวคือ ทรัพย์สินเป็นสิ่งที่มิรูปร่างแต่กรรมสิทธิ์เป็นสิ่งที่ป็นนามธรรม กรรมสิทธิ์ จึงเป็นทรัพย์สิน การครอบครองทรัพย์สินหรือการได้มีโอกาสใช้ทรัพย์สินจึงเป็นทรัพย์สินด้วยเช่นกัน กรรมสิทธิ์เป็นสมบัติอันเป็นนามธรรมที่มีค่าหรือมีราคาที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจจำหน่ายจ่ายโอนของ บุคคลฉันใด ทรัพย์สินก็เป็นสมบัติอันเป็นนามธรรมที่มีค่าหรือมีราคาที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจจำหน่าย จ่ายโอนของบุคคลฉันนั้น ดังนั้น “ทรัพย์สิน” ในทางกฎหมายอาญาจึงหมายถึงสมบัติในทาง นามธรรมที่มีค่าหรือมีราคาที่ตกอยู่ภายใต้อำนาจจำหน่ายจ่ายโอนของบุคคล⁶⁴

ส่วนของคำว่า “ได้ไป” มีปัญหาว่าจะหมายความว่าอย่างไร เป็นกรณีได้ไปซึ่งกรรมสิทธิ์ หรือการมอบความครอบครองให้ เพียงอย่างหนึ่งอย่างใดหรือทั้งสองอย่าง ซึ่งมีนักกฎหมายเห็น แตกต่างกันความเห็นแรกเห็นว่า การได้ไปซึ่งทรัพย์สินน่าจะหมายถึงการหลอกลวงเอากรรมสิทธิ์⁶⁵ ศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์ อธิบายว่า ครั้งเมื่อมีประกาศลักษณะฉ้อ ร.ศ. 119 ตราขึ้นในหลวง โทษ การ “หลอกลวงเอาทรัพย์สินมาได้จากผู้อื่น” ทำนองความผิดฐานฉ้อโกงตามกฎหมายอังกฤษในสมัยนั้น คือ “obtain by false pretence” ครั้นเมื่อบัญญัติกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ. 127 ความผิด ฐานฉ้อโกง ตามมาตรา 304 ใช้หลักว่าหลอกให้ส่งทรัพย์สิน ซึ่งเป็นการหลอกลวงเอาการครอบครองไป อันเป็นหลัก ในกฎหมายฝรั่งเศส ไม่ใช่เอาทรัพย์สินไปจากผู้อื่น คือหลอกลวงเอากรรมสิทธิ์ไปอย่างกฎหมายอังกฤษ

⁶³ การให้ขึ้นรถโดยสารที่ถึงขนาดจะให้ป็นสิทธิแก่ผู้นั้นน่าจะถือป็นทรัพย์สิน โปรดดู คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 861/2487 ซึ่งเป็นกรณีที่ทำเลยหลอกลวงโดยใช้บัตรทหารทั้งที่ตนเองไม่ได้ เป็นทหาร เพื่อใช้สิทธิซื้อตั๋วโดยสารรถไฟครั้งราคา ศาลฎีกาวินิจฉัยว่าเป็นฉ้อโกง

⁶⁴ คณิต ณ นคร, *อ่างแล้ว* เจริงรรถที่ 27, น. 265.

⁶⁵ จิตติ ดิงศภัทย์, *อ่างแล้ว* เจริงรรถที่ 1, น. 856-859.

ต่อมาถึงประมวลกฎหมายอาญาปัจจุบัน มาตรา 341 กลับใช้หลัก “ได้ไปซึ่ง ทรัพย์สิน” คือเอากรรมสิทธิ์ไปตามหลักกฎหมายอังกฤษและประกาศลักษณะข้อ ร.ศ. 119 เดิมอีก เพียงแต่อ่านมาตรา 304 เดิมกับมาตรา 341 ใหม่อาจไม่สังเกตเห็นความแตกต่าง แต่ถ้าทราบถึงความคิดเรื่องน้อ โกงตามกฎหมาย 2 ระบบ จะเห็นว่าหลอกให้ส่งทรัพย์สินคือหลอกเอาการครอบครอง ส่วนการได้ไปหรือเอาไปได้เป็นการหลอกเอากรรมสิทธิ์⁶⁶

สำหรับความเห็นฝ่ายหลังเช่นของศาสตราจารย์หยุด แสงอุทัย เห็นว่า การได้ไปหมายถึงการได้การครอบครองไปซึ่งอาจเป็นการมอบความครอบครองให้อย่างเดียว หรืออาจมอบทั้งกรรมสิทธิ์และความครอบครองให้ก็ได้ ซึ่งผู้เขียนเห็นด้วยกับความเห็นฝ่ายหลัง เพราะมาตรา 341 ไม่ได้กำหนดว่าทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดได้ไปจะต้องเป็นทรัพย์สินของผู้อื่น ดังเช่นในความคิดฐานลักทรัพย์ แต่กรรมของการกระทำคือ ผู้อื่นซึ่งถูกหลอกหลวง ดังนั้นการหลอกหลวงเพื่อให้ได้ทรัพย์สินไปจากผู้ครอบครอง ก็เป็นน้อ โกงได้⁶⁷ นอกจากนี้ หลักการตีความกฎหมายอาญาแม้จะกำหนดให้ต้องตีความอย่างเคร่งครัด ก็เพียงห้ามการเทียบเคียงจากกฎหมายที่ใกล้เคียงอย่างยิ่ง (Analogy) อย่างหลักการตีความในกฎหมายแพ่งเท่านั้น ไม่ห้ามถึงการขยายความถ้อยคำของบทบัญญัติต่าง ๆ แต่อย่างใด และผู้เขียนก็เห็นว่าคำว่า “ได้ไป” ในกฎหมายอาญานั้น ไม่น่าจะถูกจำกัดเฉพาะการได้ไปซึ่งกรรมสิทธิ์เท่านั้นแต่ยังหมายรวมถึงการได้ไปซึ่งสิทธิครอบครองด้วย แต่ทั้งนี้การมอบกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองย่อมต้องเกิดจากความสมัครใจของผู้ที่มีอำนาจมอบหมายทรัพย์สินนั้น โดยชอบได้ตามปกติ หากผู้มอบการครอบครองนั้นเป็นเพียงผู้ที่มีเพียงการยึดถือชั่วคราวย่อมไม่เป็นการได้ไปซึ่งทรัพย์สินตามความผิดฐานน้อ โกง เพราะไม่ใช่ผู้ที่จะมีอำนาจในการมอบกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครองได้ ทั้งนี้ อาจเข้าลักษณะเป็นความผิดฐานลักทรัพย์⁶⁸

⁶⁶ จิตติ ดิงศภัทย์, รวมหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกา: กฎหมายอาญาของ ศาสตราจารย์จิตติดิงศภัทย์, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540), น. 233-236.

⁶⁷ ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 973/2520 กรณีจำเลยได้รถจักรยานไปจากผู้รับฝากทรัพย์

⁶⁸ ความผิดฐานน้อ โกงมีลักษณะสำคัญอยู่ที่ความสมัครใจในการโอนทรัพย์สิน (ซึ่งไม่ จำกัความเป็นสังหาริมทรัพย์) แต่เพราะหลงเชื่อจากการ โดนถูกหลอกหลวงจึงเป็นความผิดทางอาญา จึงแตกต่างจากความผิดฐานลักทรัพย์ที่เป็นการเอาทรัพย์สินไป (จำกัดเฉพาะสังหาริมทรัพย์เท่านั้น) โดยเจ้าของไม่ยินยอมหรือสมัครใจโอนทรัพย์สินให้ แม้มีการใช้กลอุบายก็เป็นเพียงทำให้สะดอก หรือการเปิดโอกาสต่อการลักทรัพย์เท่านั้น ทั้งนี้การโอนทรัพย์สินที่จะเป็นความผิดฐานน้อ โกงต้องได้ ทรัพย์สินไปจากผู้มีกรรมสิทธิ์หรือสิทธิครอบครอง แต่การได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากการหลอกหลวงผู้ที่มีเพียง การครอบครอง (ยึดถือชั่วคราว) เช่น เป็นเพียงลูกจ้าง ย่อมไม่เป็นการได้ไปซึ่งทรัพย์สินตาม ความผิดฐานน้อ โกง แต่เป็นความผิดฐานลักทรัพย์ เพราะผู้ที่มีเพียงการครอบครอง (ยึดถือ

ในทางอาญากฎหมายมุ่งถึงการได้ตัวทรัพย์สิน ถ้าเพียงแต่โอนกรรมสิทธิ์ทางแพ่งยังไม่เป็นความคิดสำเร็จ หากมิได้มีการส่งมอบหรือการได้การครอบครองไป ดังนั้นจะเป็นความคิดข้อเท็จจริงต้องมีการส่งมอบหรือการได้การครอบครองไปด้วย ซึ่งรวมถึงการส่งมอบให้ตัวแทนด้วย⁶⁹

กรณีเจ้าของกรรมสิทธิ์หลอกลวงเอาทรัพย์สินจากผู้ถูกลอกลวงหรือบุคคลที่สามที่มีอำนาจโดยชอบในการครอบครองทรัพย์สินของผู้หลอกลวงอยู่ จะเป็นความคิดฐานข้อเท็จจริงหรือไม่ หากตีความหมายคำว่า การได้ไปซึ่งทรัพย์สินเป็นการหลอกลวงเอากรรมสิทธิ์แล้ว การที่เจ้าของกรรมสิทธิ์หลอกลวงเอาทรัพย์สินของตนเองย่อมไม่มีความคิดฐานข้อเท็จจริง แต่หากตีความหมายรวมถึงการครอบครองด้วยแล้วกรณีจึงต้องพิจารณาต่อไป ซึ่งในเรื่องดังกล่าวนี้มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่วินิจฉัยไว้แตกต่างกันคือในเรื่องของการหลอกลวงเพื่อให้ได้ไปซึ่งหนังสือรับรองการทำประโยชน์ซึ่งเป็นของจำเลยเองที่จำเลยนำมามอบให้ผู้เสียหายยึดถือไว้เป็นประกัน จนกว่าจะได้รับชำระหนี้ครบถ้วนตามสัญญาแล้วนั้น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 609/2536 วินิจฉัยว่าเมื่อหนังสือรับรองการทำประโยชน์ยังเป็นของจำเลยเอง จึงยังไม่อาจถือว่าจำเลยได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้เสียหาย จำเลยจึงไม่มีความคิดฐานข้อเท็จจริง⁷⁰ แต่คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2705/2543 กลับวินิจฉัยแตกต่างออกไปว่า ความคิดฐานข้อเท็จจริงนี้ไม่ได้จำกัดว่าผู้ถูกลอกลวงจะต้องเป็นเจ้าของทรัพย์สิน แม้จะเป็นเจ้าหนี้มีสิทธิยึดทรัพย์สินของลูกหนี้ไว้ ผู้ใดหลอกลวงให้เขาส่งทรัพย์สินนั้นก็อาจมีความคิดฐานข้อเท็จจริงได้⁷¹ สำหรับผู้เขียนเห็นด้วยว่าหากเป็นกรณีไม่เข้าลักษณะความคิดฐานข้อเท็จจริงแล้ว ย่อมเป็นความคิดฐานข้อเท็จจริงได้ เพราะกฎหมายไม่ได้กำหนดว่าทรัพย์สินที่ผู้กระทำความผิดได้ไปจะต้องเป็นทรัพย์สินของผู้อื่น อย่างไรก็ตาม การได้ไปซึ่งการครอบครองทรัพย์สินที่ตนเองเป็นเจ้าของอยู่นั้น ย่อมจะต้องก่อให้เกิดความเสียหายในทางทรัพย์สินโดยตรงแก่ผู้ถูกลอกลวงหรือบุคคลที่สาม

“ผู้ที่ได้ทรัพย์สินไป” ไม่จำเป็นต้องเป็นผู้หลอกลวงเสมอไป เพราะมาตรา 341 ไม่ได้จำกัดว่าผู้ที่ได้ทรัพย์สินไปต้องเป็นผู้หลอกลวงเท่านั้น อย่างไรก็ตาม ต้องปรากฏว่าการได้ไปซึ่งทรัพย์สินกับการหลอกลวงนั้นต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกัน กล่าวคือ สืบเนื่องมาจากการหลอกลวง

กรณีที่ผู้หลอกลวงได้หลอกลวงทรัพย์สินจากผู้ถูกลอกลวงที่ได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยการกระทำความผิดต่อกฎหมาย เช่นลักมาจากผู้อื่น โดยผู้หลอกลวงมิใช่ผู้ที่มีอำนาจเอาทรัพย์สิน

ชั่วคราว)ย่อมไม่มีอำนาจในการจำหน่ายจ่ายโอนทรัพย์สินแต่อย่างใด โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 554/2509, 20712512, 2141/2517, 97312520, 316212536 และ 5319/2547 เป็นต้น

⁶⁹ จิตติ ดิงศภัทย์, *อ้างแล้ว* เจริญธรรมที่ 1, น. 878.

⁷⁰ โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1455/2529 ได้วินิจฉัยไว้ในทำนองเดียวกัน

⁷¹ โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 725/2476 และ 21332517 ได้วินิจฉัยไว้ในทำนองเดียวกัน

นั้นคืนมา การกระทำย่อมเป็นความผิดฐานฉ้อโกงได้ เพราะผู้ที่ได้ทรัพย์สินมาแม้จะโดยกระทำผิด ต่อกฎหมายก็ยังมีสิทธิในทรัพย์สินนั้นดีกว่าผู้อื่นที่ไม่มีสิทธิเรียกทรัพย์สินนั้นคืนมา⁷²

การได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นการ ได้ทรัพย์สินนั้นอย่างไม่ต้องชำระตอบแทน การหลอกเอาทรัพย์สินแม้จะมีการชำระราคาตอบแทนโดย สมควรก็เป็นความผิดฐานฉ้อโกงได้⁷³ ดังนั้น ในกรณีของสัญญาต่างตอบแทนก็สามารถที่จะเป็น การฉ้อโกงได้ หากการชำระราคาตอบแทนบางส่วนนั้นถือเป็นส่วนหนึ่งของการหลอกลวง ตัวอย่างเช่น นายเอกเข้าซื้อรถยนต์ราคา 99,000 บาท ไปจากนายโท ชำระเงินแล้ว 15,000 บาท แล้ว พารถหนีข้ามไปประเทศลาว การกระทำของนายเอกเป็นความผิดฐานฉ้อโกงแล้ว⁷⁴

เมื่อผู้กระทำความผิดได้กระทำการหลอกลวงโดยมีเจตนาทุจริตแล้ว แต่ปรากฏว่ายังไม่มีการส่งมอบทรัพย์สินกัน กรณีก็เป็นเพียงความผิดฐานพยายามฉ้อโกง⁷⁵ เท่านั้น อย่างไรก็ตาม คำพิพากษาศาลฎีกาบางฉบับได้วินิจฉัยกล่าวถึงว่า จำเลยไม่ได้ทรัพย์สินไปจากผู้เสียหาย จึงไม่เป็น ความผิดฐานพยายามฉ้อโกง⁷⁶ ทั้งนี้ คงต้องพิจารณาด้วยว่าจำเลยจะได้ทรัพย์สินไปเพราะผู้ถูก หลอกลวงเชื่อคำหลอกลวงหรือไม่ หากเป็นเพียงเรื่องสัญญาทางแพ่งธรรมดาและเหตุแห่งการได้ ทรัพย์สินไปเป็นไปตามเงื่อนไขของสัญญา ไม่ใช่จากคำกล่าวเท็จหลอกลวง ก็ไม่เป็นความผิดฐาน พยายามฉ้อโกง การที่ศาลฎีกากล่าวถึงส่วนของการได้ไปซึ่งทรัพย์สินด้วยก็น่าจะเพื่อประกอบการ วินิจฉัยเท่านั้น ดังนั้นแม้จะกล่าวถึงว่าจำเลยไม่ได้ทรัพย์สิน ไปก็ย่อมไม่เป็นความผิดฐานพยายาม ฉ้อโกงเพราะเป็นเรื่องของสัญญาทางแพ่ง หรือต้องพิจารณาว่าผู้กระทำมีเจตนาต้องการจะได้ไป ซึ่ง “ทรัพย์สิน” หรือไม่ เช่น ผู้กระทำเจตนาต้องการขึ้นรถโดยสารโดยไม่ชำระค่าโดยสาร

⁷² โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 736/2504 และจัดติ ดิงศักดิ์, อ้างแล้ว เจริงรรถที่ 10, น. 865,

⁷³ เพิ่งอ้าง, น. 859.

⁷⁴ โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1719/2518

⁷⁵ โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1125/2527 และ 3351/2542

⁷⁶ โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2922/2524 ได้วินิจฉัยว่า “จำเลยหลอกลวงผู้เสียหาย ว่า จำเลยสามารถ คิดต่อให้ผู้เสียหายเป็นตัวแทนของบริษัท บ. ได้ โดยจำเลยขอค้ำสมนาคุณเป็น เงินจำนวนหนึ่ง แต่สัญญาจ่ายค่า สมนาคุณระบุว่าจ่ายค่าสมนาคุณก็ต่อเมื่อผู้เสียหายได้ทำ สัญญาเป็นตัวแทนจำหน่ายเบียร์ เรียบร้อยแล้ว ซึ่งเป็น ลักษณะสัญญาต่างตอบแทน ดังนั้น แม้ผู้เสียหายจะหลงเชื่อคำหลอกลวงของจำเลยและลงลายมือชื่อในหนังสือ สัญญาจ่ายค่าสมนาคุณ ให้จำเลยไป จำเลยก็ไม่ได้ทรัพย์สินไปจากผู้เสียหาย การกระทำของจำเลย จึงไม่เป็น ความผิดฐาน พยายามฉ้อโกง” โดยหมายเหตุท้ายคำพิพากษาศาลฎีกาดังกล่าวของศาสตราจารย์จัดติ ดิงศักดิ์ ได้ อธิบายว่า “ได้ทรัพย์สินไปเพราะเชื่อคำหลอกลวงจึงเป็นฉ้อโกง ได้ทรัพย์สินไปเพราะผู้เสียหายได้เป็น ตัวแทนจำหน่าย เบียร์ ไม่เป็นผลที่เชื่อคำเท็จ จึงไม่เป็นฉ้อโกง การจ่ายเงินเป็นผลจากการเป็น ตัวแทน เหตุแห่งการจ่ายเงินไม่ใช่ คำกล่าวเท็จหลอกลวงให้จ่ายเงิน จึงไม่เป็นพยายามฉ้อด้วย”

เมื่อตัดสินว่าไม่ได้ไปซึ่งทรัพย์สิน ก็ย่อมที่จะไม่เป็นความผิดฐานพยายามฉ้อโกง เพราะว่าเป็นการขาดองค์ประกอบความผิดเนื่องจากสิ่งที่ประสงค์จะหลอกลวงไม่ใช่ “ทรัพย์สิน” อันเป็นองค์ประกอบของความผิดฐานฉ้อโกง มิใช่เป็นกรณีของการกระทำที่ไม่บรรลุผลแต่อย่างใด

ส่วนกรณีที่มีการได้ไปซึ่งทรัพย์สินแล้ว แต่การได้ไปมิได้เป็นผลโดยตรงจากการถูกหลอกลวง การกระทำย่อมไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 572912539 ที่วินิจฉัยกรณีที่จำเลยอ้างว่าบริษัท ข. ได้จดทะเบียนตามกฎหมายประกอบกิจการเป็นโบรคเกอร์แล้วซึ่งไม่เป็นความจริง แต่การที่โจทก์และบุคคลอื่นนำเงินไปลงทุนกับบริษัท ข. เพื่อสั่งซื้อสิ่งขายเงินตราต่างประเทศมีลักษณะเป็นการเก็งกำไร จะกำไรหรือขาดทุนขึ้นอยู่กับความเสี่ยง จึงเป็นความสมัครใจในการร่วมลงทุน การได้ไปซึ่งทรัพย์สินในการร่วมลงทุนมิได้เป็นผลโดยตรงจากการถูกหลอกลวงว่าบริษัท ข. ได้จดทะเบียนถูกต้องตามกฎหมายดังกล่าว จำเลยจึงไม่มีความผิดฐานฉ้อโกงประชาชน⁷⁷ ทั้งนี้ การได้ไปซึ่งทรัพย์สินในกรณีใดจะถือว่าเป็นผลโดยตรงจากการถูกหลอกลวง คงต้องพิจารณาจากหลักในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำ และผล (Causation)

(ข) ทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิ

นอกจากการได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามแล้ว ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 ยังกำหนดให้ขยายความรับผิดชอบคลุมถึงการทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิด้วย ทั้งนี้ ถึงแม้ว่าผู้เขียนจะนำมากล่าวถึงในองค์ประกอบส่วนของการโอนทรัพย์สินก็ตาม ก็มีได้หมายความว่า การหลอกลวงให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิดังกล่าวจะมีผลเฉพาะเป็นการโอนทรัพย์สินซึ่งอาจจะทำให้เข้าใจว่าเป็นการโอนกรรมสิทธิ์หรือส่งมอบการครอบครองเท่านั้น เพราะการทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิในหลายกรณี เช่น การหลอกลวงให้ทำลายสัญญากู้ยืมเงิน (โดยไม่มีเจตนาทุจริตหลอกลวงในขณะที่ทำสัญญา) ผลก็เป็นเพียงทำให้เจ้าหน้าที่ขาดหลักฐานในการฟ้องร้องบังคับตามสัญญาเท่านั้น ไม่ได้ทำให้ผู้หลอกลวงได้รับทรัพย์สินใดเพิ่มขึ้น แม้ในทางเศรษฐกิจจะถือว่าผู้หลอกลวงได้รับประโยชน์จากการไม่ต้องชำระหนี้ก็ตาม เพราะฉะนั้นในองค์ประกอบส่วนของการโอนทรัพย์สินในความผิดฐานฉ้อโกงของไทยโดยรวม การโอนทรัพย์สินจึงหมายถึง ลักษณะของการได้รับประโยชน์ทางทรัพย์สินของผู้กระทำความผิด โดยการโอนทรัพย์สินในความผิดฐาน

⁷⁷ นอกจากนี้ ยังมีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3596/2532 และ 3667/2542 ที่ได้วินิจฉัยไว้ในทำนองเดียวกัน โดยคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 3667/2542 ได้วินิจฉัยว่า “การหลอกลวงของจำเลย มีผลเพียงให้ผู้เสียหายรับ บ. เข้าเป็นสมาชิกเท่านั้น แม้อต่อมาผู้เสียหายจะจ่ายเงินสงเคราะห์ให้ จำเลยไป แต่ก็เนื่องจาก บ. ถึงแก่กรรมหาใช่เนื่องจากการได้ไปซึ่งทรัพย์สินของจำเลยไม่ การกระทำของจำเลยไม่ เป็นความผิดฐานฉ้อโกง”

ข้อ โกงไม่จำเป็นต้องเข้าลักษณะการส่งมอบทรัพย์สิน หรือการทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ อย่างใดอย่างหนึ่งเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ผู้หลอกลวงอาจประสงค์ที่จะหลอกให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามส่งมอบทรัพย์สิน และทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิไปพร้อม ๆ กันก็ได้ ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 948/2518 ซึ่งผลของการกระทำการหลอกลวงของจำเลย นอกจากจำเลยจะได้เงินส่วนหนึ่งไปจากผู้เสียหายแล้ว ยังเป็นการทำให้ผู้เสียหายตกลงทำสัญญาซื้อขายที่ดินแปลงที่ตนเองไม่ได้ต้องการและมีราคาต่ำกว่าที่ดินที่จำเลยพาผู้เสียหายไปคู่อีกด้วย

ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(9) ให้นิยามคำว่า “เอกสารสิทธิ” หมายความว่า “เอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวนหรือระงับซึ่งสิทธิ” ตัวอย่างของเอกสารสิทธิจึงได้แก่ หนังสือสัญญากู้เงิน และเช็ค เป็นต้น ส่วนการทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามทำ ถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิ ลักษณะเป็นอย่างไรมีตัวอย่างเช่น การหลอกลวงให้เขาทำสัญญากู้ยืมยืมเป็นเอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการก่อสิทธิ หรือหลอกลวงให้เขาเขียนลงไป ในสัญญาว่าชำระเงินแล้วจึงเป็นการหลอกลวงให้เขาถอนเอกสารสิทธิ⁷⁸ หรือหลอกลวงให้เขาฉีกสัญญาทิ้งเสีย โดยอ้างว่าได้ชำระเงินกู้ให้แก่ภรรยาของเขาแล้วซึ่งเป็นการหลอกลวงให้เขาทำลายเอกสารสิทธิ ทั้งนี้ การทำเอกสารสิทธิอาจหลอกให้ทำแต่เพียงส่วนหนึ่งส่วนใดก็ได้ ไม่จำเป็นต้องหลอกให้ทำทั้งฉบับ ตัวอย่างเช่น หลอกลวงให้หลงเชื่อลงลายมือชื่อในแบบพิมพ์เอกสารต่าง ๆ เกี่ยวกับสัญญาจ้างที่คนแม่จะยังไม่ได้กรอกข้อความลงในเอกสารนั้น ก็เป็นการหลอกลวงให้ ทำเอกสารสิทธิแล้ว เพราะผู้หลอกลวงอาจนำไปกรอกข้อความให้ครบถ้วนได้” ส่วนการถอนหรือทำลายแต่บางส่วนก็น่าจะอยู่ในความหมายของคำว่าถอนหรือทำลายนี้ เช่น การเปลี่ยนแปลงจำนวนหนี้ แต่คงไม่หมายความถึงทำความเสียหายแก่บางส่วนของเอกสารที่ไม่มีผลแก้ไขเปลี่ยนแปลงสิทธิหรือหนี้ตามเอกสารนั้น

ทั้งนี้ มีข้อพิจารณาจากคำพิพากษาของศาลในคดีเรื่องหนึ่งว่า การจะถือว่าเป็น “เอกสารสิทธิ” นั้นต้องเป็นเอกสารสิทธิที่มีผลสมบูรณ์บังคับกันได้โดยชอบด้วยกฎหมายด้วยหรือไม่ จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1666/2494 ได้วินิจฉัยกรณีการหลอกให้ส่งหนังสือกู้ที่ทำให้แทนหนี้เงินที่แพ้พนันว่า หนังสือกู้ดังกล่าวไม่สมบูรณ์ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 855 ไม่มีผลก่อตั้งหนี้สิน (สิทธิ) ขาดลักษณะเป็นหนังสือสำคัญ (เอกสารสิทธิ) นอกจากนั้น แม้จะทำลายเสียก็ไม่เกิดความเสียหายแก่เจ้าหนี้ ซึ่งไม่มีสิทธิเรียกร้องอันใดจากลูกหนี้ เจ้าหนี้จึง ไม่ใช่ผู้เสียหายไม่เป็นข้อ โกง ซึ่งผู้เขียนเห็นว่าในแง่เอกสารสิทธิ น่าต้องถือว่าเป็นเอกสารสิทธิได้ เพียงแต่ไม่เป็นเอกสารสิทธิที่เรียกร้องได้ตามกฎหมาย ดังนั้น ไม่ว่ากรณีเจ้าหนี้หลอกให้ลูกหนี้ทำเอกสารหรือ

⁷⁸ การถอนเอกสารหมายความว่า การเพิกถอนสิทธิหรือหนี้ตามเอกสาร โดยไม่ต้อง ทำลายตัวเอกสาร

⁷⁹ โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 196212531

ลูกหนี้หลอกให้เจ้าหนี้ส่งมอบเอกสารดังกล่าว อาจเป็นพยายามฉ้อโกงได้ เนื่องจากผลของการหลอกลวงไม่ทำให้เกิดความเสียหายในทางทรัพย์สินแก่ลูกหนี้หรือเจ้าหนี้แต่ประการใด แต่กรณีดังกล่าวก็ไม่ได้มีความเสียหายที่จะอ้างว่าเป็นผู้เสียหายเพื่อร้องทุกข์หรือฟ้องเป็นคดีได้ เพราะเอกสารซึ่งเป็นวัตถุที่ถูกนำมาอ้างว่าได้รับความเสียหายนั้น ไม่สามารถที่จะเรียกร้องได้ตามกฎหมาย

นอกจากนี้ จะเป็นฉ้อโกงก็ต่อเมื่อเป็นสิทธิในทางทรัพย์สินเท่านั้น ไม่รวมถึงสิทธิในเนื้อตัวร่างกาย สิทธิในครอบครัว ส่วนคำร้องทุกข์หรือคำฟ้องนั้นก็ไม่ได้ถือว่าเป็นเอกสารสิทธิ ดังนั้น การหลอกลวงให้ถอนคำร้องทุกข์หรือการหลอกลวงให้ถอนฟ้องคดีล้มละลายจึงไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง

มีข้อสังเกตว่า การโอนทรัพย์สินอาจโอนโดยไม่รู้ตัวหรือรู้ตัวก็ได้ เช่น การหลอกลวงให้ผู้ถูกหลอกลวงลงลายมือชื่อในสัญญาที่ผู้ลงลายมือชื่ออ่านไม่ออกและผู้ลงลายมือชื่อไม่รู้ถึงลักษณะของสัญญานั้น เพราะผู้ลงลายมือชื่อเข้าใจว่าเป็นคำร้องเรียน

1.4) ทำให้เกิดความเสียหายในทางทรัพย์สินแก่ผู้ถูกหลอกลวงขึ้น

ความผิดฐานฉ้อโกงเป็นความผิดที่ต้องการผลสำเร็จ และมีคุณธรรมทางกฎหมายคือ ความเสียหายในทางทรัพย์สิน ดังนั้นผลสุดท้ายที่เกิดขึ้นย่อมได้แก่ “ความเสียหายในทางทรัพย์สิน” กล่าวคือเมื่อมีการลงมือกระทำการหลอกลวงผู้อื่น ผลของการกระทำประการแรกคือผู้ถูกหลอกลวงได้รับข้อความอันเป็นเท็จ และเมื่อได้รับข้อความอันเป็นเท็จแล้วหลงเชื่อ จนทำให้มีการโอนทรัพย์สิน และผลสุดท้ายคือ มีความเสียหายในทางทรัพย์สินเกิดขึ้น ดังนั้น ความผิดฐานฉ้อโกงจะเป็นความผิดสำเร็จก็ต่อเมื่อความเสียหายในทางทรัพย์สินจะต้องมีขึ้นและต้องเป็นผลโดยตรงจากการหลอกลวงและมีการโอนทรัพย์สินเกิดขึ้น กล่าวคือ ต้องมีความสัมพันธ์ระหว่างการกระทำและผล หรืออีกนัยหนึ่งก็เพราะเขาหลงเชื่อจึงมีความเสียหายทางทรัพย์สินเกิดขึ้น นอกจากนี้ แม้ว่าผู้ถูกหลอกลวงจะหลงเชื่อ แต่เมื่อไม่ได้เกิดความเสียหายในทางทรัพย์สินขึ้น การกระทำก็อาจเป็นเพียงการพยายามฉ้อโกงเท่านั้น เพราะฉะนั้น องค์ประกอบในส่วนความเสียหาย ในทางทรัพย์สินจึงเป็นสาระสำคัญขององค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานฉ้อโกงอีกประการหนึ่ง

อย่างไรก็ตาม เนื่องจากไม่ปรากฏคำว่า “เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สิน” ในบทบัญญัติความผิดฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ดังที่ได้กล่าวไว้แล้วช่วงต้น ดังนั้นในเอกสารตำราทางวิชาการส่วนใหญ่จึงไม่ได้กล่าวถึงว่า การก่อให้เกิดความเสียหายในทางทรัพย์สินเป็นส่วนหนึ่งในองค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานฉ้อโกง แต่ก็มีตำราทางวิชาการของนักกฎหมาย 2 ท่าน ที่ได้กล่าวว่าการก่อให้เกิดความเสียหายในทางทรัพย์สินเป็นองค์ประกอบภายนอกของความผิดฐานฉ้อโกง คือตำรากฎหมายของศาสตราจารย์คณิต ฒ นคร และรองศาสตราจารย์ ดร. สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล ส่วนตำรากฎหมายของศาสตราจารย์จิตติ ดิงศภัทย์

แม้จะไม่ได้กล่าวไว้โดยตรง แต่เมื่ออธิบายถึงองค์ประกอบความผิดส่วนของการได้ไปซึ่งทรัพย์สิน นั้น ก็ได้มีการกล่าวถึงเรื่องความเสียหายในทางทรัพย์สินไว้บางส่วน เช่น กรณีการได้ทรัพย์สินไป ในกิจการที่ฝ่าฝืนกฎหมาย หรือเมื่อยกตัวอย่างเปรียบเทียบกับกฎหมายเยอรมัน สำหรับในส่วน คำพิพากษาของศาลเองก็เป็นเช่นเดียวกัน กล่าวคือคำพิพากษาศาลฎีกาส่วนใหญ่เมื่อตัดสินว่า การกระทำของจำเลยเป็นความผิดฐานฉ้อโกงก็ไม่ได้วินิจฉัยว่าการกระทำของจำเลยเป็นการ ก่อให้เกิดความเสียหายแก่โจทก์หรือผู้เสียหายแล้ว เพียงแต่วินิจฉัยการกระทำของจำเลยตามถ้อย คำที่ปรากฏในประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 เท่านั้น แต่ก็มีคำพิพากษาศาลฎีกาบางส่วนที่ได้ วินิจฉัยถึงประเด็นความเสียหายทางทรัพย์สินไว้ว่า การกระทำของจำเลยเป็นเหตุให้โจทก์หรือ ผู้เสียหายได้รับความเสียหาย จึงเป็นความผิดฐานฉ้อโกง ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 103312534, 3986/2535, 6154/2540, 5683/2541 และ 1895/2546 เป็นต้น แต่ทั้งนี้ก็ได้หมายความว่า คำพิพากษาศาลฎีกาที่มีได้กล่าวถึงความเสียหายทางทรัพย์สินไว้จะทำให้การกระทำของจำเลย ไม่จำเป็นต้องก่อให้เกิดความเสียหายทางทรัพย์สินแต่อย่างใด เพียงแต่ผู้เขียนเห็นว่าข้อเท็จจริงในคดีนั้น คงจะไม่มีประเด็นที่จะต้องวินิจฉัยปัญหาของการที่จำเลยได้ก่อให้เกิดความเสียหายในทางทรัพย์สิน หรือไม่ เพราะการที่จำเลยในคดีนั้น ได้ไปซึ่งทรัพย์สินของผู้เสียหาย เป็นที่ชัดเจนแล้วว่าเป็นการ กระทำที่ก่อให้เกิดความเสียหายในทางทรัพย์สินแก่ผู้ถูกหลอกลวงขึ้น

สำหรับข้อพิจารณาในเรื่องความสัมพันธ์ระหว่างการ โอนทรัพย์สินกับความเสียหาย ในทางทรัพย์สิน ทรัพย์สินที่กฎหมายให้ความคุ้มครอง และลักษณะของความเสียหายในทาง ทรัพย์สินอันถือว่าเป็นความผิดฐานฉ้อโกง รวมถึงผลของการไม่เกิดความเสียหายในทางทรัพย์สิน ผู้เขียนจะขอนำไปศึกษาอย่างละเอียดในบทที่ 4 ต่อไป ภายหลังจากที่ได้ศึกษาเปรียบเทียบกับ ความผิดฐานฉ้อโกงของกฎหมายต่างประเทศแล้ว

2) องค์ประกอบภายในของความผิดฐานฉ้อโกง

การพิจารณาองค์ประกอบภายในจิตใจของผู้กระทำความผิดฐานฉ้อโกงนั้นจะต้องพิจารณา ประกอบกับองค์ประกอบภายนอกในส่วนของ การกระทำ คือ “การหลอกลวง” เสมอ โดยใน ความผิดฐานฉ้อโกงมีองค์ประกอบภายในอยู่ 2 ประการ คือ

2.1) เจตนาธรรมดา

ความผิดฐานฉ้อโกงเป็นความผิดที่ต้องกระทำโดยเจตนา ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 59 วรรค 2 และ 3 กล่าวคือ ผู้กระทำจะต้องกระทำโดยรู้ข้อเท็จจริงอันเป็นองค์ประกอบ ภายนอกของความผิด และในขณะที่เดียวกันผู้กระทำประสงค์ต่อผล หรือยอมเล็งเห็นผลของการ กระทำนั้น เพราะฉะนั้น ผู้กระทำจะต้องรับผิดชอบในความผิดฐานฉ้อโกงก็ต่อเมื่อผู้กระทำได้ว่า ข้อความที่ตนแสดงนั้นเป็นความเท็จ (รวมถึงรู้ว่าตนเองมีหน้าที่ต้องเปิดเผยข้อเท็จจริงใด ๆ แต่กลับ

ตั้งใจปกปิดข้อความนั้นไว้ด้วย) และผู้กระทำประสงค์ต่อผลหรือยอมเสี่ยงเห็นผลคือต้องการ หลอกลวงให้ผู้ถูกหลอกลวงหลงเชื่อ เพื่อให้ได้รับโอนทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวง และสุดท้ายก็คือก่อให้เกิดความเสียหายแก่ผู้ถูกหลอกลวง ดังนั้นหากผู้กระทำไม่รู้ว่าข้อความที่ตนแสดงนั้นเป็น ความเท็จ ตัวอย่างเช่น นายเอกเอารูปภาพของศิลปินชื่อดังไปขายให้นายโทโดยเข้าใจว่าเป็นรูปภาพ ของศิลปินชื่อดังจริง แต่แท้จริงแล้วเป็นเพียงรูปภาพที่ทำเลียนแบบขึ้น โดยที่นายเอกก็ไม่มีมาก่อน กรณีเช่นนี้ การกระทำของนายเอกก็ย่อมไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง เพราะนายเอกไม่มีเจตนา หลอกลวงนายโท อันเป็นการขาดองค์ประกอบภายในของความผิดฐานฉ้อโกงนั่นเอง จึงสามารถ กล่าวได้ว่า การไม่มีเจตนาหลอกลวงย่อมเท่ากับว่าการกระทำของบุคคลนั้นไม่เป็นการ หลอกลวง อันเป็นองค์ประกอบภายนอกในส่วนของ การกระทำด้วยเช่นกัน เพราะจะถือเป็นการหลอกลวงได้ นั้นผู้กระทำย่อมต้องรู้ว่าข้อความที่ตนแสดงนั้นเป็นความเท็จ

2.2) มูลเหตุจูงใจโดยทุจริต

นอกจากผู้กระทำความคิดจะต้องมีเจตนาหลอกลวงแล้ว ในความผิดฐานฉ้อโกงตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ยังกำหนดให้ผู้กระทำความคิดจะต้องมีเจตนาพิเศษหรือมูลเหตุ จูงใจคือ “โดยทุจริต” ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1(1) อีกด้วย กล่าวคือ เพื่อแสวงหา ประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น ดังนั้น ผู้หลอกลวงต้องมีเจตนา ให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์จากการทำความผิดฐานฉ้อโกง ถ้าไม่ได้หวังประโยชน์ เพียงแต่ต้องการล้อเล่นเพื่อนโดยไม่ได้ต้องการทรัพย์สินในขณะที่หลอกลวงนั้น หรือมีมูลเหตุจูงใจ ที่ดีโดยหลอกลวงไปก็เพื่อประโยชน์ของตัวผู้ถูกหลอกลวงนั่นเอง การกระทำที่ไม่เป็นความผิดฐาน ฉ้อโกง

การให้ความหมายของคำว่า “ประโยชน์” นี้ มีความหมายอยู่สองประการ⁸⁰ กล่าวคือ ความเห็นประการที่ 1 เห็นว่า “ประโยชน์” หมายความว่าถึงประโยชน์ในทางจิตใจ เช่น ความพึงพอใจจากการกระทำต่อทรัพย์สิน ตัวอย่างคือ นายเอก หลอกลวงผู้รับฝากรถยนต์ของ นายโท เพื่อให้มอบรถยนต์ของ นายโท แก่ตนเพื่อต้องการทำลายทิ้ง เนื่องจาก นายโท เป็นคู่กรณีของตนก็ถือว่า เป็นความผิดฐานฉ้อโกงได้ เพราะ นายเอก ได้รับความพึงพอใจจากการทำลายทรัพย์สินนั้น แต่ก็มี ฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยกับความเห็นนี้ โดยเห็นว่า การกระทำของ นายเอก มีความผิดฐานทำให้เสียทรัพย์สิน ตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 358 เท่านั้น เพราะการเอารถยนต์ไปทำลายไม่เป็นประโยชน์แก่ นายเอก แต่ประการใด ซึ่งผู้เขียนก็เห็นด้วยกับความเห็นของฝ่ายที่ไม่เห็นด้วยนี้ กล่าวคือ ใน ความผิดฐานฉ้อโกง ผู้กระทำย่อมจะต้องมีเจตนาต่อทรัพย์สินในเชิงบวกที่จะได้รับประโยชน์จาก ทรัพย์สินที่ได้รับโอนนั้นไม่ว่าจะอย่างชั่วคราวหรือถาวรก็ตาม

⁸⁰ หยุด แสงอุทัย, อ่างแล้ว เจริญธรรมที่ 14, น. 265.

ความเห็นประการที่ 2 เห็นว่า “ประโยชน์” ในเรื่องทุจริตนี้ หมายความว่าถึงประโยชน์ในลักษณะที่เป็นทรัพย์สินเท่านั้น ซึ่งต้องเป็นอย่างไรอย่างหนึ่งดังนี้

(ก) อยากได้ทรัพย์สินนั่นเอง เพราะทรัพย์สินนั้นอาจมีคุณค่าในทางจิตใจ

(ข) อยากได้ค่าในทางเศรษฐกิจของทรัพย์สิน เช่น อยากได้อาหารมารับประทาน อยากได้รถยนต์มาขับหรือนำมาขายต่อไป โดยไม่ต้องคำนึงว่าจะอยากได้อย่างถาวรหรือชั่วคราวคราว เช่น มีเจตนาต้องการนำชุดเดินร่ำราคาแพงมาใส่ในงานฉลองเมื่อเสร็จงานแล้วจะรีบทำลายทิ้ง ย่อมถือว่าเป็นการแสวงหาประโยชน์ เพราะเขาอยากได้ค่าในทางเศรษฐกิจของทรัพย์สินแล้ว แม้เขาจะต้องการใช้เพียงคืนเดียวก็ตาม

คำว่า “แสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้” นี้ เมื่อพิจารณาจากแนวคำพิพากษาศาลฎีกา ตัวอย่างเช่น คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2854/2483 ซึ่งเป็นกรณีที่จำเลยใช้อุบายหลอกลวงให้เขาหลงเชื่อจนมอบเรือให้เพื่อเอาไปใช้เป็นประโยชน์สำหรับหลบหนีจากที่คุมขัง หรือคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 863/2513 ซึ่งไม่ปรากฏว่าจำเลยได้รับประโยชน์เป็นทรัพย์สินแต่ประการใด แต่เป็นการทำให้ญาติของจำเลยได้รับประโยชน์ในการนำหลักทรัพย์ไปขอประกันตัว ดังนั้นประโยชน์ที่ผู้หลอกลวง มีเจตนาแสวงหาจึงไม่จำกัดเฉพาะต้องเป็นประโยชน์ในทางทรัพย์สินเท่านั้น หากแต่ถ้าประโยชน์ที่จะได้นั้นเป็นการได้ประโยชน์ในทางใดที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองและผู้อื่นแล้ว ย่อมถือว่ามีเจตนาทุจริต อย่างไรก็ดี ผู้เขียนเห็นว่า ถึงแม้ว่าผู้กระทำความผิดอาจไม่ได้รับประโยชน์เป็นทรัพย์สินก็ตาม แต่ผู้กระทำความผิดย่อมต้องมุ่งหวังที่จะให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์จากทรัพย์สินนั้นไม่ว่าทางตรงหรือทางอ้อม และการกระทำดังกล่าวนี้ย่อมจะต้องนำมาซึ่งความเสียหายในทางทรัพย์สินของบุคคลอื่น

ทั้งนี้ เจตนาทุจริตนี้จะต้องเกิดขึ้นพร้อมกับการหลอกลวงโดยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งด้วย ซึ่งหมายความว่าต้องมีเจตนาทุจริตมาตั้งแต่เริ่มหลอกลวงแล้ว ถ้าผู้กระทำไม่ได้มีเจตนาอันแท้จริงที่จะหลอกลวงในขณะที่กระทำ เช่น เจตนาเพียงแต่จะล้อเล่น แต่ผู้ถูกหลอกลวงหลงเชื่อจึงได้ส่งมอบทรัพย์สินหรือทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้กระทำก็ไม่มีเจตนาอันล่อ โกง แม้ภายหลังการแสดงข้อความไปแล้วผู้กระทำจะเปลี่ยนใจต้องการเอาทรัพย์สินนั้นเป็นของตนเองก็ตาม ซึ่งก็เป็นหลักทั่วไปคือ อย่างน้อยองค์ประกอบภายในต้องมีอยู่ในขณะที่องค์ประกอบภายนอกสำเร็จบริบูรณ์ แต่ถ้าการได้การครอบครองไปแล้ว จึงเกิดเจตนาทุจริตขึ้นภายหลังและทรัพย์สินนั้นเป็น “ทรัพย์สิน” ก็อาจเป็นความผิดฐานลักขโมยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 352 ได้ ในทางกลับกัน การกระทำหลังจากที่หลอกลวงได้ทรัพย์สินไปแล้ว เช่นต่อมาขายทรัพย์สินนั้นไปเสีย ก็เป็นความผิดฐานล่อ โกงตั้งแต่ได้ทรัพย์สินไปโดยการหลอกลวง การขายทรัพย์สินนั้นต่อไปย่อมไม่มีความผิดฐานลักขโมยอีก

ความคิดฐานล้อโกงเป็นเรื่องของการ โอนทรัพย์สินที่เกิดขึ้นด้วยความสมัครใจอันเกิดจากการหลอกลวง ความคิดฐานล้อโกงจึงผูกพันใกล้ชิดกับเรื่องทางแพ่ง ดังที่ผู้เขียนได้อธิบายไว้แล้วในองค์ประกอบภายนอกส่วนของการหลอกลวง กรณีที่ไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาโดยไม่มี การหลอกลวงย่อมเป็นเพียงผิดสัญญาทางแพ่ง แม้โจทก์จะบรรยายฟ้องว่าจำเลยมีเจตนาทุจริตก็ตาม ก็ไม่ทำให้คดีผิดสัญญาทางแพ่งกลับกลายเป็นคดีอาญาขึ้นมาได้ แต่หากเป็นกรณีไม่สามารถปฏิบัติตามสัญญาโดยมีเจตนาทุจริตที่จะไม่ปฏิบัติตามสัญญาตั้งแต่แรกแล้ว ก็ย่อมเป็นทั้งผิดสัญญาทางแพ่งและถือเป็นล้อโกงซึ่งมีโทษทางอาญาด้วย และในบางกรณีแม้มีการหลอกลวง เช่นเป็นเรื่องกลล้อฉล แต่พิจารณาแล้วไม่มีเจตนาถึงขั้นทุจริต สามารถบังคับทางแพ่งกันได้ ศาลก็ไม่ถือว่าเป็นความคิดฐานล้อโกง

ทั้งนี้ เมื่อความคิดฐานล้อโกงเกิดขึ้นสำเร็จ เนื่องจากการกระทำความผิดครบ องค์ประกอบทั้งองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายในแล้ว ผู้กระทำก็ต้องรับผิดชอบทางอาญาถึงแม้ว่าผู้เสียหายจะสามารถเยียวยาความเสียหายของตนได้โดยวิธีทางแพ่งก็ตาม ตัวอย่างเช่น นายเอก ทำสัญญากู้เงินจากธนาคาร โดยจดทะเบียนจำนองที่ดินเป็นประกัน ขณะที่นายเอกผ่อนชำระหนี้ยังไม่ครบถ้วน นายเอก ซึ่งรู้อยู่แล้วว่าตนเองยังเป็นหนี้ธนาคารได้โทรศัพท์ติดต่อพนักงานของธนาคารแจ้งขอไถ่ถอนจำนองโดยหลอกลวงว่าได้ชำระหนี้ครบถ้วนแล้ว ซึ่งเป็นความเท็จ ทำให้พนักงานของธนาคารหลงเชื่อและทำหนังสือสลักหลังปลดจำนองอันเป็นเอกสารสิทธิ ซึ่งเป็นหลักฐานระงับซึ่งสิทธิ การกระทำของนายเอกจึงเป็นความคิดฐานล้อโกงสำเร็จแล้ว แม้ธนาคารจะเพิกถอนการไถ่ถอนจำนองได้ ก็ไม่สามารถทำให้การกระทำซึ่งเป็นความผิดที่สำเร็จแล้ว กลับเป็นไม่มีความผิดขึ้นมาได้⁸¹ จึงสามารถกล่าวโดยสรุปได้ว่าการหลอกลวงจะมีผลในทางแพ่งอย่างไร ไม่ว่าการแสดงเจตนาเพราะถูกหลอกลวงจะมีผลสมบูรณ์หรือไม่สมบูรณ์ บอกล้างหรือไม่ บอกล้างก็ตาม ก็ไม่ทำให้ผลในทางอาญาซึ่งเป็นความคิดฐานล้อโกงเปลี่ยนแปลงไป ความรับผิดชอบทางแพ่งก็เป็นปัญหาตามกฎหมายแพ่งอีกส่วนหนึ่งซึ่งผู้เสียหายอาจใช้สิทธิตามกฎหมายแพ่งได้

อย่างไรก็ตาม ความคิดฐานล้อโกงเป็นความผิดที่ย่อมความได้ ดังที่ปรากฏตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 348 ซึ่งบัญญัติว่า “ความผิดในหมวดนี้ นอกจากความผิดตามมาตรา 343 เป็นความผิดอันยอมความได้” ดังนั้น หากข้อเท็จจริงปรากฏว่า ความเสียหายของผู้เสียหายได้รับการเยียวยาจากผู้กระทำความผิดโดยที่มีลักษณะของการยอมความกันแล้ว สิทธินาคืออาญามาฟ้องย่อมระงับไป ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 39(2)

⁸¹ โปรดดูคำพิพากษาศาลฎีกาที่ 6512/2539

บทที่ 3

มาตรการทางกฎหมายข้อโกงประกันชีวิตของไทยและต่างประเทศ

ในบทที่ 3 จะเป็นการศึกษามาตรการทางกฎหมายข้อโกงประกันชีวิตของไทยและต่างประเทศ ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา อังกฤษและเกาหลีใต้ ดังจะได้พิจารณาโดยลำดับ

3.1 มาตรการทางกฎหมายข้อโกงประกันชีวิตของสหรัฐอเมริกา

การฉ้อโกงการประกันสุขภาพหรือการฉ้อโกงทางการแพทย์(Federal Healthcare Fraud) สิ่งเหล่านี้ถือว่าเป็นอาชญากรรมของรัฐบาลกลาง ซึ่งรัฐมีสิทธิที่จะเข้ามาดำเนินการในและกำหนดโทษทั้งทางแพ่งและทางอาญา¹

ในเรื่องกฎหมายของกฎหมายข้อโกงประกันชีวิตของสหรัฐอเมริกาก็จะพิจารณากฎหมายของมลรัฐเซาท์ คาร์โรไลนา (South Carolina) ซึ่งเป็นมลรัฐที่มีปัญหาการฉ้อโกงประกันชีวิต ทั้งนี้รูปแบบของการฉ้อโกงการประกันภัย โดยภาพรวมมีดังนี้

1) การตกแต่งใบเสร็จโรงพยาบาลบางแห่งเพื่อให้สอดคล้องกับเงื่อนไขของกรมธรรม์ที่คนไข้มี เช่น การเกลี้ยรายการค่ารักษาพยาบาลเพื่อให้สามารถเรียกร้องค่ารักษาพยาบาลได้เต็มจำนวน การแก้ไขชื่อโรคที่มีอยู่ในข้อยกเว้นความคุ้มครองเป็นโรคที่ไม่อยู่ในข้อยกเว้นเพื่อคนไข้จะสามารถเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนได้

2) การร่วมมือกับผู้เอาประกันภัยในการฉ้อโกงโรงพยาบาลบางแห่งร่วมมือกับผู้เอาประกันภัย โดยการออกใบเสร็จค่ารักษาพยาบาลให้ถึงแม้ว่าผู้เอาประกันภัยจะมีได้เข้ารับการรักษายาบาลหรือมิได้เขาพักรักษาตัวเป็นคนไข้ใน โดยโรงพยาบาลแห่งนั้นจะได้รับผลประโยชน์จากผู้เอาประกันภัยเป็นการตอบแทน นอกจากกรณีดังกล่าวแล้วยังมีลักษณะของการเปลี่ยนแปลงชื่อคนไข้จากคนไข้ที่ไม่มีกรมธรรม์ประกันสุขภาพคุ้มครองเป็นคนที่มีกรมธรรม์คุ้มครอง ส่วนมากจะใช้กับคนในครอบครัวเดียวกัน หรือการออกใบเสร็จรับเงินค่ารักษาพยาบาลหลายใบให้แก่คนไข้เพื่อทำเรื่องขอเบิกเงินจากหลายแหล่ง การร่วมมือกับผู้เอาประกันภัยในการฉ้อโกงนี้ นับเป็นเรื่องร้ายแรงต่อธุรกิจ ประกันสุขภาพ ศีลธรรมและควรได้รับการแก้ไขอย่างเร่งด่วน

¹ <https://www.hg.org/legal-articles/about-federal-healthcare-fraud-44404>

3) การให้การรักษาเกินความจำเป็นของโรค ผู้ให้บริการทางการแพทย์บางรายให้การรักษาพยาบาลเกินความจำเป็น บางรายใช้เทคโนโลยีทางการแพทย์มีราคาสูงอย่างฟุ่มเฟือย บางรายสั่งยาเกินความจำเป็นหรือเป็นยาที่มีราคาสูงในขณะที่มีคุณภาพเท่าเทียมกันกับยาที่มีราคาต่ำกว่า เพราะถือว่าคนไข้มีประกันสุขภาพคุ้มครอง

มลรัฐเซาท์ คาโรไลนามีบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการกระทำผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงการประกันชีวิต ซึ่งบทบัญญัติอาญาทั่วไปที่มักใช้ในการดำเนินคดี ได้แก่

S.C. Code § 43-7-70 Medical Assistance Recipient Fraud เป็นบทบัญญัติที่ลงโทษกรณีผู้กระทำเป็นผู้มีสิทธิในโครงการMedicaid กำหนดห้ามมิให้ทำหรือแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือ ปลดบังข้อเท็จจริงต่าง ๆ ต่อโครงการ Medicaid อันมีผลต่อสิทธิในการได้รับความช่วยเหลือสินค้าและบริการจากโครงการดังกล่าว และกำหนดห้ามมิให้ผู้มีสิทธินาสิทธิของตนมิไปกระทำการใดอันเป็นการทำให้สิทธิของตนตนไปเป็นของผู้อื่น

S.C. Code § 43-7-60 Medical Assistance Provider Fraud เป็นบทบัญญัติที่กำหนดห้ามมิให้ผู้ให้บริการทำ หรือเป็นเหตุให้เกิดการใช้สิทธิเรียกร้อง หรือแสดงข้อความหรือข้อเท็จจริงเป็นเท็จในเอกสารใด ๆ ก็ตามที่ถูกส่งไปยังโครงการประกันสุขภาพ

S.C. Code § 43-35-85 Patient Abuse and Neglect กำหนดความผิดกรณีบุคคลใดมีหน้าที่ ต้องรายงานการใช้ในทางที่ผิด, เพิกเฉย หรือหาประโยชน์แก่ตนจากคนไข้ แต่ไม่รายงานถึงการกระทำนั้น จะมีความผิดโทษ นอกจากนี้ ยังได้ลงโทษบุคคลที่กระทำการใช้ในทางที่ผิด, เพิกเฉย หรือหาประโยชน์แก่ตนจากคนไข้ด้วย

S.C. Code § 38-55-540. Insurance Fraud ลงโทษบุคคลผู้กระทำ หรือแสดงข้อเท็จจริงเป็นเท็จ โดยมีเจตนาทำให้ผู้อื่นบาดเจ็บ หลอกลวง ฉ้อฉล หรือช่วยเหลือสนับสนุนการกระทำดังกล่าวจะมีโทษทางอาญา

S.C. Code § 16-16-20 Computer Fraud ลงโทษการทำความผิดที่เป็นอาชญากรรมทาง คอมพิวเตอร์เพื่อให้ได้รับผลประโยชน์จากโครงการประกันสุขภาพจากการกระทำนั้น

S.C. Code § 16-17-410 Conspiracy ลงโทษกรณีสมคบกันทำความผิด ส่วนมลรัฐนิวยอร์กมีบทบัญญัติทางอาญาเกี่ยวกับความผิดต่อระบบประกันสุขภาพดังต่อไปนี้

Social Services Law §145 Penalties ผู้ใดยื่นขอความอันเป็นเท็จหรือจงใจปกปิดข้อมูลเพื่อให้ได้รับความช่วยเหลือสาธารณะ (รวมทั้งโครงการMedicaid) จะมีความผิดโทษ Social

Services Law §366-b Penalties for Fraudulent Practices ผู้ใดเพื่อให้ได้รับหรือพยายามจะได้รับความช่วยเหลือทางการแพทย์แก่ตนหรือผู้อื่นทำขอความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริง ปลอมตัว หรือกระทำการด้วยวิธีอื่น ๆ จะมีความผิดโทษ

อย่างไรก็ดี ธรรมเนียมประกันส่วนใหญ่มีภาษาที่แสดงว่าการถือโงงหรือการบิดเบือนความจริงโดยผู้ประกันตนจะถือเป็น โฆษะของธรรมเนียมทั้งหมด แม้ว่าเขตอำนาจศาลส่วนใหญ่ในสหรัฐอเมริกาจะรับรู้ว่าการถือโงงหรือการบิดเบือนความจริงเกี่ยวกับส่วนใดส่วนหนึ่งของธรรมเนียมจะถือเป็น โฆษะของนโยบายทั้งหมด แต่ศาลของเซาท์แคโรไลนาก็ใช้วิธีการที่เป็นส่งเสริมประกันมากขึ้น กล่าวคือ ในเซาท์แคโรไลนาคือ “การถือโงงจะทำให้เป็น โฆษะเฉพาะข้อความในธรรมเนียมที่มีการถือโงง” ดังปรากฏในคดี Johnson v. South State Ins.

3.2 มาตรการทางกฎหมายถือโงงประกันชีวิตของประเทศอังกฤษ

วันที่ 12 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2015 รัฐสภาของอังกฤษได้ประกาศกฎหมายฉบับใหม่ออกมาฉบับหนึ่ง ชื่อว่า “พระราชบัญญัติการประกันภัย ค.ศ. 2015” (The Insurance Act 2015) ซึ่งกฎหมายดังกล่าวจะมีผลใช้บังคับกับสัญญาประกันภัยทุกประเภท โดยมีสาระสำคัญดังนี้

(1) ความหมายของ “ผู้เอาประกันภัย” และ “ผู้รับประกันภัย” พระราชบัญญัติการประกันภัย ค.ศ. 2015 ได้บัญญัตินิยามของคำว่า “ผู้เอาประกันภัย” และ “ผู้รับประกันภัย” ไว้ดังนี้

(1.1) ผู้เอาประกันภัย หมายถึง คู่สัญญาประกันภัยซึ่งเป็นผู้เอาประกันภัยในสัญญาประกันภัยหรือจะอยู่ในฐานะผู้เอาประกันภัยหากสัญญาประกันภัยได้เกิดขึ้น

(1.2) ผู้รับประกันภัย หมายถึง คู่สัญญาประกันภัยซึ่งเป็นผู้รับประกันภัยในสัญญาประกันภัย หรือจะอยู่ในฐานะผู้รับประกันภัยหากสัญญาประกันภัยได้เกิดขึ้น

กล่าวโดยสรุป คือ พระราชบัญญัติการประกันภัย ค.ศ. 2015 ได้ให้นิยามของคำว่าผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยไว้ว่า หมายถึง บุคคลผู้ “เป็น” และ “จะเป็น” คู่สัญญาในสัญญาประกันภัย ทั้งนี้สาเหตุที่ต้องกำหนดให้ผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยมีความหมายรวมถึงบุคคลที่ “จะเป็น” ผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประกันภัย หากสัญญาประกันภัยได้เกิดขึ้นด้วย ก็เพื่อกำหนดหน้าที่บางประการของบุคคลเหล่านั้น ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวเป็นหน้าที่ที่เกิดขึ้นก่อนที่สัญญาประกันภัยจะเกิดหน้าที่ในการเปิดเผยข้อเท็จจริง อย่างยุติธรรม

(1.3) ความหมายของ “สัญญาประกันภัย”

แม้พระราชบัญญัติการประกันภัย ค.ศ. 2015 จะไม่ได้กำหนดนิยามของสัญญาประกันภัย แต่ได้กำหนดประเภทของสัญญาประกันภัยไว้โดยได้แยกสัญญาประกันภัยออกเป็น 2 ประเภท คือ สัญญาประกันภัยสำหรับผู้บริโภค (consumer insurance contract) และสัญญาประกันภัยสำหรับธุรกิจ (nonconsumer insurance contract) และได้ให้ความหมายของสัญญาทั้ง 2 ประเภท ไว้ดังนี้

1) สัญญาประกันภัยสำหรับผู้บริโภค หมายถึง สัญญาประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยเข้าทำสัญญาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ส่วนตัว มิใช่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ทางการค้า ธุรกิจ หรือวิชาชีพ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วคู่สัญญาซึ่งเป็นผู้เอาประกันภัยของสัญญาประกันภัยประเภทนี้มักจะเป็น “บุคคลธรรมดา”

อย่างไรก็ตาม แม้ผู้เอาประกันภัยจะเป็นบุคคลธรรมดา แต่ถ้าผู้เอาประกันภัยซึ่งเป็นบุคคลธรรมดา ดังกล่าวได้เข้าทำสัญญาประกันภัยโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อผลประโยชน์ทางการค้า ธุรกิจ หรือวิชาชีพของตนเอง เช่นนี้ สัญญาประกันภัยดังกล่าวก็จะไม่ถือว่าเป็นสัญญาประกันภัยสำหรับผู้บริโภค แต่จะถือว่าเป็นสัญญาประกันภัยสำหรับธุรกิจ

สัญญาประกันภัยสำหรับธุรกิจ หมายถึง สัญญาประกันภัยใด ๆ ที่ไม่ใช่สัญญาประกันภัยสำหรับผู้บริโภค กล่าวคือ สัญญาประกันภัยที่ผู้เอาประกันภัยเข้าทำสัญญาโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์ทางการค้า ธุรกิจ หรือวิชาชีพ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วคู่สัญญาซึ่งเป็นผู้เอาประกันภัยของสัญญาประกันภัย ประเภทนี้จะเป็น “นิติบุคคล”

(2) หลักกฎหมาย

พระราชบัญญัติการประกันภัย ค.ศ. 2015 ได้บัญญัติแก้ไขหลักกฎหมายประกันภัยเดิม รวมทั้งได้วางหลักกฎหมายประกันภัยใหม่ ในประเด็นอันเป็นสาระสำคัญหลายเรื่องด้วยกัน ดังนี้

(2.1) หน้าที่ในการ ไม่แสดงข้อความอันเป็นเท็จ ซึ่งหลักกฎหมายดังกล่าวมีลักษณะที่ไม่ชัดเจนและยากต่อการปฏิบัติตาม รวมถึงผลของการฝ่าฝืนหน้าที่ซึ่งร้ายแรงจนถึงขนาดที่อาจทำให้ผู้รับประกันภัยสามารถบอกล้างสัญญาประกันภัยได้ ซึ่งในบางกรณีก็ไม่เป็นธรรมสำหรับผู้เอาประกันภัย ดังนั้น เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาดังกล่าว พระราชบัญญัติการประกันภัย ค.ศ. 2015 จึงได้บัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมหน้าที่ในการเปิดเผยข้อเท็จจริงของผู้เอาประกันภัย โดยเรียกหน้าที่ดังกล่าวว่า “หน้าที่ในการเปิดเผยข้อเท็จจริงอย่างยุติธรรม” ทั้งนี้ หน้าที่ในการเปิดเผยข้อเท็จจริงอย่างยุติธรรมของผู้เอาประกันภัยที่บัญญัติอยู่ในบทที่ 2 ของพระราชบัญญัติการประกันภัย ค.ศ. 2015 นี้ ใช้สำหรับสัญญาประกันภัยสำหรับธุรกิจเท่านั้น สำหรับสัญญาประกันภัยสำหรับผู้บริโภค หน้าที่เปิดเผยข้อเท็จจริงของผู้เอาประกันภัยดังกล่าวจะถูกกำหนดไว้ใน The Consumer Insurance (Disclosure and Representations) Act 2012 : CIDRA

ตามกฎหมายเดิมได้วางหลักในเรื่องดังกล่าวว่า ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยปฏิบัติผิดหน้าที่ในการเปิดเผยข้อเท็จจริงและไม่แสดงข้อความอันเป็นเท็จ ผู้รับประกันภัยมีสิทธิที่จะบอกล้างสัญญาประกันภัยได้โดยไม่ต้องพิจารณาว่าการผิดหน้าที่ของผู้เอาประกันภัยดังกล่าวเกิดจากเจตนาหรือความไม่ซื่อสัตย์ของผู้เอาประกันภัยหรือไม่ หรือผลจากการผิดหน้าที่ดังกล่าวนั้นมีความร้ายแรงมากน้อยเพียงใด

ตามกฎหมายใหม่ คือ พระราชบัญญัติการประกันภัย ค.ศ. 2015 ยังคงหลักการที่ว่าหน้าที่ใน การเปิดเผยข้อเท็จจริงของผู้เอาประกันภัยต้องปฏิบัติบนพื้นฐานของหลักความสุจริต แต่ทั้งนี้ ได้แก้ไขเปลี่ยนแปลงในเรื่องผลของการปฏิบัติผิดหน้าที่ดังกล่าว โดยวางหลักว่าการพิจารณาว่าผู้รับประกันภัยจะมีสิทธิบอกล้างสัญญาประกันภัยหรือไม่ประการใด ต้องพิจารณาด้วยว่าการปฏิบัติผิดหน้าที่ในการเปิดเผยข้อเท็จจริงอย่างยุติธรรมของผู้เอาประกันภัยเกิดขึ้นโดยเจตนาหรือโดยประมาท รวมทั้งต้องพิจารณาด้วยว่า ผลที่เกิดขึ้นจากการปฏิบัติผิดหน้าที่ดังกล่าวร้ายแรงมากน้อยเพียงใด

(2.2) การใช้สิทธิเรียกร้องโดยฉ้อฉล

ตามกฎหมายเดิม ไม่มีบทบัญญัติ กฎหมายเฉพาะในเรื่องดังกล่าว จึงต้องใช้หลักกฎหมายทั่วไปของกฎหมายจารีตประเพณีซึ่งปรากฏอยู่ใน คำพิพากษา ซึ่งวางหลักไว้ว่า กรณีที่มีการใช้สิทธิเรียกร้องโดยฉ้อฉลนั้น ถือว่าผู้ใช้สิทธิเรียกร้องโดยฉ้อฉลได้สละสิทธิที่จะได้รับการชำระหนี้ตามสิทธิเรียกร้องดังกล่าวประกอบกับการที่ผู้เอาประกันภัยใช้สิทธิเรียกร้องโดยฉ้อฉลถือเป็นการกระทำที่ไม่สุจริต ตามหลักกฎหมายจารีตประเพณีของอังกฤษ ได้วางหลักว่า การที่คู่สัญญาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ปฏิบัติบนพื้นฐานของหลักสุจริตอย่างยิ่ง คู่สัญญาอีกฝ่ายมีสิทธิบอกล้างสัญญาประกันได้ กล่าวคือ เมื่อผู้เอาประกันภัยใช้สิทธิเรียกร้องโดยฉ้อฉลอันถือเป็นกา กระทำที่ขัดต่อหลักสุจริตอย่างยิ่งแล้ว ผู้รับประกันภัยมีสิทธิบอกล้างสัญญาได้ ซึ่งโดยทางทฤษฎีแล้ว เมื่อมีการบอกล้างสัญญาคู่สัญญาย่อมต้องกลับคืนสู่ฐานะเดิม เสมือนหนึ่งไม่เคยมีสัญญาเกิดขึ้น ดังนั้น ผู้รับประกันภัยจึงต้องคืนเบี้ยประกันที่ตนได้รับ ไว้ทั้งหมดให้แก่ผู้เอาประกันภัย

ทั้งนี้ ตามพระราชบัญญัติการประกันภัย ค.ศ. 2015 ได้วางหลักในเรื่องดังกล่าวโดยกำหนดรายละเอียด ดังนี้

(2.2.1) กรณีที่ผู้เอาประกันภัยได้ใช้สิทธิเรียกร้องโดยฉ้อฉล

มาตรา 12 แห่งพระราชบัญญัติการประกันภัย ค.ศ. 2015 ได้วางหลักว่า ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยได้ใช้สิทธิเรียกร้องโดยฉ้อฉล ผู้รับประกันภัยมีสิทธิที่จะกระทำการ ดังต่อไปนี้

1) ผู้รับประกันภัยมีสิทธิในการปฏิเสธไม่ชดใช้เงิน

กล่าวคือ ผู้รับประกันภัยไม่ต้องรับผิดชอบชดใช้เงินสำหรับการใช้สิทธิเรียกร้องที่ฉ้อฉลดังกล่าวทั้งนี้ในกรณีที่การใช้สิทธิเรียกร้องดังกล่าวมีทั้งส่วนที่ฉ้อฉลและส่วนที่ไม่ฉ้อฉล เช่น ผู้เอาประกันภัยได้รับความสูญเสีย หรือความเสียหายจริง แต่การใช้สิทธิเรียกร้องของผู้เอาประกันภัยมีบางส่วนที่กระทำโดยฉ้อฉล เช่น แจ้งต่อผู้รับประกันภัยว่าตนสูญเสีย หรือเสียหายเกินกว่าที่เป็นจริง) ดังนี้ จะถือว่าผู้เอาประกันภัยไม่สามารถเรียกให้ผู้รับประกันภัยชดใช้เงินได้ทั้งหมด กล่าวคือ

ผู้เอาประกันภัยไม่สามารถเรียกให้ ผู้รับประกันภัยชดใช้เงินได้ ทั้งในส่วนความสูญเสียหรือความเสียหายที่อ้างโดยฉ้อฉลและทั้งในส่วนของความสูญเสียหรือความเสียหายที่เกิดขึ้นจริง

2) ผู้รับประกันภัยมีสิทธิเรียกเงินที่ใช้จ่ายไปแล้วคืนได้

ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยได้ใช้สิทธิเรียกร้อง โดยฉ้อฉล และผู้รับประกันภัยได้ใช้เงินตามการเรียกร้องดังกล่าวไปแล้ว ผู้รับประกันภัยมีสิทธิเรียกเงินที่ใช้จ่ายไปแล้วคืนได้

(3) การฉ้อโกงประกันชีวิต

ความผิดฐานได้ไปซึ่งทรัพย์สินโดยการหลอกลวง ตามมาตรา 15² แห่งพระราชบัญญัติ

Theft Act ค.ศ. 1968 ซึ่งบัญญัติลักษณะที่เป็นองค์ประกอบความผิดฐานดังกล่าวไว้ในอนุมาตรา 1 มีความว่า “(1) ผู้ใดโดยการหลอกลวงด้วยประการใด ๆ โดยทุจริต เพื่อให้ได้ไปซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่น โดยมีเจตนาที่จะแย่งเอาทรัพย์สินนั้นไปจากผู้อื่นอย่างถาวร ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกิน 10 ปี”

ซึ่งสามารถแบ่งเป็นองค์ประกอบความผิดได้ ดังนี้

(3.1) องค์ประกอบภายนอก (actus reus) ของความผิดฐานได้ไปซึ่งทรัพย์สินโดยการหลอกลวงสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประการ คือ

1) การหลอกลวง (deception)

มาตรา 15(4) ได้บัญญัตินิยามของคำว่า “การหลอกลวง” ไว้มีความว่า

ภายใต้บทบัญญัติแห่งมาตรานี้ “การหลอกลวง” หมายความว่า การหลอกลวง ด้วยประการใด ๆ (ไม่ว่าจะโดยจงใจหรือโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง) โดย ข้อความหรือการกระทำ ทั้งที่เป็นข้อเท็จจริงหรือข้อกฎหมาย และให้หมายความรวมถึงการแสดงเจตนาที่เป็นปัจจุบันของผู้หลอกลวงหรือของบุคคลอื่นด้วย³ จากนิยามดังกล่าวทำให้การหลอกลวงตามความผิดฐานนี้มีความหมายที่กว้างมากขึ้น กว่านิยามคำว่า “การแสดงเท็จ” (false pretenses) ของความผิดเดิมตามพระราชบัญญัติ Larceny Act ค.ศ. 1916 มาตรา 32 (1)ให้รวมถึงการหลอกลวงในข้อกฎหมายด้วย นอกจากนี้ สิ่งที่สำคัญอย่างมากที่ถูกเปลี่ยนแปลง คือ การที่นิยามให้การหลอกลวงนั้น หมายความรวมถึง การแสดงเจตนาที่เป็นปัจจุบัน (present intentions) ด้วย เพราะฉะนั้น หาก

² 15.Obtaining property by deception

(1) A person who by any deception dishonestly obtains property belonging to another, with the intention of permanently depriving the other of it, shall on conviction on indictment be liable to imprisonment for a term not exceeding ten years,

³ (4) For purposes of this section ‘deception’ means any deception (whether deliberate or reckless) by words or conduct as to fact or as to law, including a deception as to the present intentions of the person using the deception or any other person.

สามารถพิสูจน์ได้ว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีเจตนาปฏิบัติตามที่ได้ให้ถ้อยคำหรือการกระทำของเขาไว้ ณ ขณะเวลาที่ได้ไปซึ่งทรัพย์สิน จำเลยย่อมมีความผิด ภายใต้มาตราปัจจุบันผู้ให้คำมั่นอันเป็นเท็จจึงถูกลงโทษได้ ตัวอย่างเช่น นายเอ ได้เงิน ไปจาก นางสาวบี โดยการให้คำมั่นว่าจะแต่งงานกับเธอ นาย เออาจถูกลงโทษถ้าเขาไม่มีเจตนาที่จะแต่งงานกับนางสาวบี ซึ่งในอดีต นายเออาจถูกลงโทษเฉพาะกรณีที่เขาไม่อิสระที่จะแต่งงาน (สมรสซ้อน) เท่านั้น

ดังนั้น การหลอกลวง ซึ่งหมายถึงการหลอกลวงด้วยประการใด ๆ จึงเป็นการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ โดยต้องเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีตหรือกำลังเกิดขึ้นในปัจจุบัน รวมถึงการหลอกลวงที่เกี่ยวกับเจตนาปัจจุบันของผู้หลอกลวงซึ่งหมายถึงหลักการให้คำมั่นอันเป็นเท็จด้วย สำหรับการแสดงความคิดเห็นหรือการชักจูงให้เชื่อในสิ่งที่จะเกิดขึ้นในอนาคตไม่ถือเป็นการแสดงข้อความเท็จ ทั้งนี้ ในการหลอกลวงผู้กระทำต้องรู้ว่าข้อความนั้นเป็นเท็จหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงก็ได้ซึ่งเป็นส่วนที่จะต้องนำไปพิจารณาในส่วนขององค์ประกอบภายในต่อไป

กรณีที่ผู้หลอกลวงกล่าวความจริงโดยสำคัญผิดว่าข้อความหรือการกระทำของตนที่แสดงเป็นความจริงนั้น เขาย่อมไม่สามารถถูกลงโทษในความผิดฐานนี้ได้ เพราะข้อความที่แสดงไม่เป็นความจริง แต่เขาสามารถถูกลงโทษฐานพยายามได้ หากเขาได้เริ่มลงมือกระทำและได้ไปซึ่งทรัพย์สินแล้ว

2) การได้ไปซึ่งทรัพย์สินของผู้อื่น (Obtains property belonging to another)

(1) ทรัพย์สินของผู้อื่น ตามพระราชบัญญัติ Theft Act ค.ศ. 1968 มาตรา 34(1) ให้นำมาตรา 4(1) และมาตรา 5(1) มาปรับใช้อย่างทั่วไป ซึ่งสามารถนำมาปรับใช้กับความผิดฐานนี้ด้วย

คำว่า "ทรัพย์สิน" ตามพระราชบัญญัติ Theft Act ค.ศ. 1968 มาตรา 4(1) หมายความว่า "ทรัพย์สิน ได้แก่ เงินตราและทรัพย์สินอื่น ๆ ทั้งหมด ทั้งที่เป็นอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ รวมถึงสิทธิเรียกร้องเกี่ยวกับทรัพย์สินและทรัพย์สินที่ไม่มีรูปร่างอื่น ๆ

(3.2) องค์ประกอบภายใน (The Mental Element หรือ mens rea) ของความผิดฐานได้ไปซึ่งทรัพย์สินโดยการหลอกลวง ตามพระราชบัญญัติ Theft Act ค.ศ. 1968 มาตรา 15 ได้แก่

1) จงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง

จงใจหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง (deliberate or reckless) การหลอกลวงหมายความว่า การหลอกลวงด้วยประการใด ๆ ไม่ว่าจะโดยจงใจหรือ ประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ดังนั้น ผู้ต้องหาหรือจำเลยต้องมีเจตนาโดยรู้ว่าการกระทำของตน เป็นการแสดงเท็จเพื่อหลอกลวงผู้อื่น หรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงทำให้ผู้อื่นถูกหลอกลวงยอมไม่มีปัญหาสำหรับในส่วนของ การจงใจหลอกลวง เพราะผู้กระทำมีเจตนาจะให้การหลอกลวง นั้นทำให้ตนเองสมปรารถนา แต่ใน

กรณีของประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะมีความผิดต่อเมื่ออย่างน้อยที่สุด การประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงนั้นเป็นความเท็จและเป็นการชักนำให้ผู้อื่นไปในทางที่ผิด

ความหมายของประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรงในทางกฎหมายอาญาคืออะไรนั้น ศาลสูงของอังกฤษเคยให้นิยามว่า นอกจากประมาทเลินเล่อแล้วยังรวมถึงความล้มเหลวในการหลีกเลี่ยงออกจากความเสียหายที่น่าจะเห็นเป็นประจักษ์กล่าวคือ ถ้อยแถลงที่เขาแสดงเป็นเท็จ เพราะปราศจากการเอาใจใส่อย่างเลวร้าย และทำให้เขาได้ไปซึ่งทรัพย์สิน

2) เจตนาพรางเอาทรัพย์สินของผู้อื่นไปอย่างถาวร และ

3) โดยทุจริต ทั้งนี้ ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไม่ถูกลงโทษจนกว่าจะพิสูจน์ได้ว่าการกระทำครบองค์ประกอบภายในดังกล่าว

อย่างไรก็ดี การตราพระราชบัญญัติความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ค.ศ. 1968 (Theft Act 1968) ซึ่งมีการบัญญัติความผิดฐานได้ทรัพย์มาโดยใช้กลอุบาย (Deception Offences) แต่ยังคงมีปัญหาในการบังคับใช้กฎหมายดังกล่าว⁴⁵ ทั้งนี้ เพื่อแก้ปัญหาคความบกพร่องในการบังคับใช้กฎหมายกับกรณีที่เกิดขึ้นในขณะนั้น จึงได้บัญญัติความผิดฐานฉ้อโกงไว้เป็นการเฉพาะ คือ กฎหมายว่าด้วยการฉ้อโกง ปี 2006 (Fraud Act 2006) ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 15 มกราคม 2006 ซึ่งได้ยกเลิกฐานความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์ที่มีอยู่เดิม ได้แก่ การได้ทรัพย์มาโดยใช้อุบาย (Obtaining Property by Deception) เนื่องจากความผิดฐานดังกล่าวมีข้อจำกัดในการบังคับใช้ ประกอบ กับมีความซ้ำซ้อนและมีความล้าสมัย เมื่อตรากฎหมายว่าด้วยการฉ้อโกงขึ้น ทำให้กฎหมายในเรื่องนี้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น และสามารถบังคับใช้ได้อย่างทันสมัยและมีความยืดหยุ่น⁶⁷⁸⁹¹⁰

⁴ หยุด แสงอุทัย, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับกฎหมายทั่วไป, พิมพ์ครั้งที่ 20 แก้ไขปรับปรุงโดย สมยศ เชื้อไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2559), น.8.

⁵ Smith and Hogan, Criminal Law. 13th2011), pp. 870-871.

⁶ Ibid. Section 1 Fraud

⁷ A person is guilty of fraud if he is in breach of any of the sections listed in subsection (2) (which provide for different ways of committing the offence).

⁸ The sections are—

- (a) section 2 (fraud by false representation),
- (b) section 3 (fraud by failing to disclose information), and
- (c) section 4 (fraud by abuse of position)

⁹ Section 2 Fraud by false representation

¹⁰ (1) A person is in breach of this section if he—

- (a) dishonestly makes a false representation, and

ความผิดฐานถือโกงตามกฎหมายว่าด้วยการถือโกงนั้น ต้องมีองค์ประกอบพื้นฐานสองประการ ประการแรก คือ ผู้กระทำความผิดได้กระทำโดยทุจริต ประการที่สอง คือ มีเจตนาเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นสำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือเพื่อเป็นเหตุให้ผู้อื่นเกิดความเสียหายหรือตกอยู่ในภาวะเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายขึ้น ทั้งนี้ไม่ต้องพิสูจน์ว่าความเสียหายนั้น ได้เกิดขึ้นหรือมีผู้เสียหายได้รับผลร้ายจากการกระทำนั้นหรือไม่เพียงแต่ตกอยู่ในภาวะเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายก็เป็นความผิดแล้ว¹¹

ในมาตรา 1 ของกฎหมายว่าด้วยการถือโกงได้กำหนดความผิดฐานถือโกงไว้ซึ่งประกอบด้วย การกระทำอันเป็นความผิดทั้งสี่สามฐานความผิด ได้แก่ การถือโกงโดย แสดงความเท็จ (Fraud by False Representation) การถือโกงโดยปกปิดข้อความอันควรแจ้ง (Fraud by Failing to Disclose Information) และการถือโกงโดยกระทำผิดต่อตำแหน่งหน้าที่ (Fraud by Abuse of Position)¹² โดยมีสาระสำคัญดังนี้

ประการแรก การถือโกงโดยแสดงความเท็จ¹³ ตามมาตรา 2 บัญญัติไว้ว่า

“ผู้ใด โดยทุจริตแสดงข้อความอันเป็นเท็จ และเจตนาเพื่อให้ได้มาซึ่ง ผลประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นสำหรับตนเองหรือบุคคลที่สาม หรือเพื่อเป็นเหตุให้ผู้อื่นเกิดความเสียหายหรือตกอยู่ในภาวะเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายขึ้น ต้องระวางโทษ

การแสดงความข้อความอันเป็นเท็จนั้นเป็นได้ทั้งข้อความที่เป็นข้อเท็จจริงและข้อกฎหมาย เพื่อจุดมุ่งหมายของมาตรานี้การแสดงความข้อความนั้นอาจเกิดขึ้นในรูปแบบใด ๆ หรือเครื่องมือใด ๆ ก็ได้ที่ออกแบบมา เพื่อรับถ่ายทอดหรือการสื่อสารตอบกลับ (ทั้งที่มีและไม่มีบุคคลเกี่ยวข้อง)”

ความผิดฐานถือโกงตามมาตรานี้ มีองค์ประกอบของการกระทำความผิด คือ การแสดงความเท็จซึ่งจะเกิดขึ้นในรูปแบบใดก็ได้ และผู้กระทำความผิดนั้นรู้หรือควรรู้ว่าการแสดงความดังกล่าวนั้นเป็นความเท็จ¹⁴¹⁵¹⁶¹⁷¹⁸¹⁹

(b) intends, by making the representation—

¹¹ (a) dishonestly makes a false representation, and

(b) intends, by making the representation—

¹² to make a gain for himself or another, or

to cause loss to another or to expose another to a risk of loss.

¹³ A representation is false if—

¹⁴ (a) It is untrue or misleading, and

(b) the person making it knows that it is, or might be, untrue or misleading

นอกจากนี้ ความผิดนี้ครอบคลุมถึงการแสดงความเท็จทั้งต่อบุคคลและผ่านอุปกรณ์ด้วย เช่น การใส่หมายเลขของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาตจากเจ้าของที่แท้จริงผ่านอุปกรณ์ อิเล็กทรอนิกส์ สำหรับเรียกเก็บเงิน (CHIP and PIN Machine)

ประการที่สอง การถือ โทงโดยปกปิดข้อความอันควรแจ้ง ตามมาตรา 3 บัญญัติไว้ว่า

“ผู้ใดโดยทุจริตปกปิดข้อความซึ่งตนมีหน้าที่ตามกฎหมายให้เปิดเผย และเจตนาเพื่อให้ได้มาซึ่งผลประโยชน์ที่เพิ่มขึ้นสำหรับตนเองหรือผู้อื่น หรือเพื่อเป็นเหตุให้ผู้อื่นเกิดความเสียหาย หรือตกอยู่ในภาวะเสี่ยงที่จะเกิดความเสียหายขึ้น ต้องระวางโทษ”

ผู้ที่มีความผิดตามมาตรานี้จะต้องเป็นผู้ที่มีหน้าที่ทางกฎหมายในการเปิดเผยข้อมูล เช่น แพทย์ปกปิดข้อมูลคนไข้ที่เข้ารับการรักษาที่ตนต่อโรงพยาบาลเพื่อหลบเลี่ยง ไม่ให้โรงพยาบาล เรียกเก็บเงินค่ารักษาพยาบาล

3.3 มาตรการทางกฎหมายข้อโทงประกันชีวิตของประเทศเกาหลีใต้

ในเกาหลีใต้ได้แบ่งประเภทของธุรกิจประกันชีวิตเป็น 3 ประเภท ดังนี้

- (1) การประกันชีวิต;
- (2) การประกันเงินบำนาญ (รวมถึงการประกันการเกษียณอายุ) และ
- (3) ธุรกิจประกันภัยประเภทอื่นที่กำหนดโดยคำสั่งของประธานาธิบดี

แม้จะมีการปราบปรามการเรียกร้อยประกันที่ข้อโทงได้ทำสถิติสูงสุดในเกาหลีใต้ ในช่วงครึ่งแรกของปี 2016 ตามรายงานของ Financial Supervisory Service (FSS) ซึ่งเป็น

¹⁵ to make a gain for himself or another, or

(ii) to cause loss to another or to expose another to a risk of loss.

¹⁶ A representation is false if—

- (a) It is untrue or misleading, and
- (b) the person making it knows that it is, or might be, untrue or misleading

¹⁷ “Representation” means any representation as to fact or law, including a representation as to state of mind of—

- (a) The person making the representation, or
- (b) any other person

¹⁸ A representation may be express or implied.

¹⁹ For the purposes of this section a representation may be regarded as made if it (or anything implying it) is submitted in any form to any system or device designed to receive, convey or respond to communications (with or without human intervention).

หน่วยงานกำกับดูแลทางการเงินของประเทศในช่วงหกเดือนแรกของปีกรณีการถือโง่งประกันภัยมีมูลค่ารวมทั้งสิ้น 314 ล้านดอลลาร์สหรัฐเพิ่มขึ้น 12.1% เมื่อเทียบกับช่วงเดียวกันของปี 2558

อย่างไรก็ตาม จำนวนผู้กระทำความผิดลดลง 2.2% โดยมีผู้กระทำความผิดเพียง 40,054 คน FSS กล่าวว่า บริษัท ได้เพิ่มความพยายามในการสกัดกั้นการประกันภัยที่มีชื่อเสียงและการจัดการที่เป็นรูปธรรม การหลอกลวงกับเจ้าหน้าที่โรงพยาบาล เนื่องจากผู้ร่วมงานก็หยุดเช่นกัน การถือโง่งประกันวินาศภัยเป็นรูปแบบที่โดดเด่นที่สุด คิดเป็น 86.5% ของคดีและมูลค่า 271.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ ส่วนที่เหลืออีก 13.5% ของกรณีเป็นการถือโง่งประกันชีวิต

มูลค่าของการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนที่เกี่ยวข้องกับการรักษาในโรงพยาบาลที่เรียกว่า “ ผู้ป่วยในลอน” ในเกาหลีเพิ่มขึ้นในช่วงเดือนมกราคมถึงเดือนมิถุนายนของปีนี้ จำนวนการเรียกร้องที่มักเชื่อมโยงกับการเกิดอุบัติเหตุรถยนต์จัดหรืออุบัติเหตุเล็กน้อยเพิ่มขึ้นเป็น 44.5 ล้านดอลลาร์สหรัฐ เมื่อเทียบกับ 38.2 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ สำหรับครึ่งปีแรกของปี 2558

1) สัญญาประกันชีวิต

ประมวลกฎหมายพาณิชย์ของเกาหลีใต้ (Korean Commercial Code-KCC) รวมถึงกฎระเบียบที่ครอบคลุมการประกันโดยทั่วไปและข้อกำหนดทั่วไป (เช่น ในการปกครองตนเองของภาคี) จะถูกนำมาใช้เช่นกัน นอกจากนี้กฎหมายพิเศษต่าง ๆ เช่น กฎหมายค่าชดเชยอุบัติเหตุรถยนต์, กฎหมายว่าด้วยการชดใช้ค่าเสียหายจากเหตุเพลิงไหม้และการจัดซื้อกรรมธรรม์ประกันภัยและกฎหมายคุ้มครองผู้ฝากเงินนำไปใช้กับสัญญาประกัน

ทั้งนี้ เป็นเรื่องปกติสำหรับ บริษัท ประกันภัยที่จะร่างเงื่อนไขทั่วไปและข้อกำหนดสัญญามาตรฐานล่วงหน้าและจะนำมาใช้เช่นเดียวกันเมื่อดำเนินการสัญญาประกัน (ข้อกำหนดและเงื่อนไขมาตรฐาน) ข้อกำหนดและเงื่อนไขมาตรฐานมีผลผูกพันกับคู่สัญญาในสัญญาประกันภัย แต่ถ้าคู่สัญญาตกลงเป็นอย่างอื่นในเงื่อนไขเฉพาะหากขอบเขตนั้นมีผลบังคับใช้ข้อกำหนดและเงื่อนไขมาตรฐานจะไม่นำมาใช้

ในการการทำสัญญาประกันชีวิต มีองค์ประกอบที่สำคัญของสัญญาประกันรวมถึงเงินประกันและจำนวนเงินเบี้ยประกันความเสี่ยงที่ครอบคลุมโดยการประกัน (พื้นที่สำหรับการชำระเงินประกัน) ภาระผูกพันของ บริษัท ประกันระยะเวลาการประกันภัยข้อยกเว้นและกฎหมายที่ใช้บังคับ

ทั้งนี้ ผู้ประกันตนมีหน้าที่ต้องแจ้งให้ผู้ประกันตนทราบเกี่ยวกับนโยบาย ข้อมูลวัสดุ หมายถึงข้อมูลที่มีผลกระทบร้ายแรงต่อผลประโยชน์ของผู้เอาประกันภัย เช่น หากทราบว่าผู้เอาประกันภัยอาจมีผลต่อการตัดสินใจว่าจะลงนามในสัญญาหรือไม่ ตัวอย่างของข้อมูลที่เป็นสาระสำคัญ ได้แก่ สำหรับการประกันภัยรถยนต์ข้อมูลเกี่ยวกับตัวขับหลักที่จะครอบคลุม และ

สำหรับการประกันวินาศภัย ซ้อยกเว้นสำหรับการปีนเขาและการร่อนด้วยมือหรือกิจกรรมที่เป็นอันตรายอื่น ๆ ในทำนองเดียวกัน ผู้ประกันตนจะต้องจัดทำนโยบายการประกันและคำอธิบายอย่างน้อยตามเวลาที่สมัครประกัน ในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยมีภาระหน้าที่ในการอธิบายและแจ้งข้อกำหนดของกรมธรรม์ประกันภัยถูกละเมิดผู้รับประกันภัยไม่สามารถโต้แย้งได้ว่าข้อกำหนดเหล่านั้นรวมอยู่ในสัญญาประกันภัย

ผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยและผู้เอาประกันภัยมีหน้าที่แจ้งให้ผู้ประกันตนทราบถึง “เรื่องสำคัญ” เรื่องที่สำคัญคือสิ่งที่หากพวกเขาได้รับการรู้จักกับผู้ประกันตนในช่วงเวลาของการทำสัญญาประกันจะส่งผลให้ผู้ประกันตนไม่ได้ดำเนินการสัญญาภายใต้เงื่อนไขเดียวกัน ตัวอย่างของเรื่องที่สำคัญ ได้แก่ การประกันอัคคีภัยวัสดุของวัตถุ โครงสร้างของวัตถุและสถานการณืรอบ ๆ วัตถุ สำหรับประกันภัยรถยนต์แบบจำลองรถยนต์และวัตถุประสงค์ของรถ และสำหรับการประกันชีวิตเพศอายุและประวัติทางการแพทย์ของผู้เอาประกันภัย

ในกรณีที่มีการละเมิดข้อผูกพันที่จะต้องแจ้งในสัญญาประกันภัยถือเป็นเรื่องที่สำคัญไม่สามารถแจ้งให้ทราบล่วงหน้า หรือแจ้งไม่เพียงพอมุ่งมั่น หรือโดยประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง การฝ่าฝืนเจตนาโดยบุคคลหมายถึง ความล้มเหลวในการแจ้งเตือนเมื่อเขาหรือเธอตระหนักถึงเรื่องสำคัญที่ไม่ได้รับการแจ้งเตือนหรือการแจ้งเตือนนั้นไม่เป็นความจริงโดยเจตนา การเพิกเฉยต่อการบอกกล่าวอย่างไม่มีกรลดหมายควมว่าคน ๆ หนึ่งล้มเหลวที่จะรับรู้ถึงความสำคัญของเรื่องที่จะได้รับการแจ้งเตือนหรือเขาหรือเธอไม่ทราบว่าเรื่องนั้นเป็นเรื่องสำคัญ

ในกรณีที่มีภาระหน้าที่ในการแจ้งเรื่องที่สำคัญถูกละเมิดสัญญาประกันภัยอาจถูกยกเลิกโดยผู้ประกันตนและภาระการพิสูจน์ในการจัดตั้งการละเมิดนั้นขึ้นอยู่กับผู้ประกันตน อย่างไรก็ตาม หากผู้ถือกรมธรรม์สามารถพิสูจน์ได้ว่าการละเมิดนั้นไม่มีความสัมพันธ์เชิงสาเหตุกับการเกิดอุบัติเหตุของผู้ประกันตนสามารถเรียกร้องเงินประกันได้ นอกจากนี้ในกรณีที่ผู้รับประกันภัยรู้เกี่ยวกับเรื่องสำคัญที่ไม่ได้รับแจ้งหรือด้วยความผิดของตนเองก็ไม่รู้เรื่องที่สำคัญผู้ประกันตนจะไม่ได้รับอนุญาตให้ยกเลิกสัญญาประกัน

ในส่วนของการตีความสัญญา กล่าวคือ เมื่อตีความสัญญาประกันภัยหากมีข้อขัดแย้งระหว่างข้อกำหนดและเงื่อนไขมาตรฐานและเงื่อนไขเฉพาะใด ๆ ควรตีความข้อตกลงนี้เป็นหลัก ควรตีความข้อกำหนดและเงื่อนไขมาตรฐานอย่างเป็นทางการตามหลักคำสอนของความเชื่อที่ดีและไม่ควรตีความที่แตกต่างกันสำหรับผู้ถือกรมธรรม์ประกันที่แตกต่างกัน ในกรณีที่ข้อตกลงและเงื่อนไขมาตรฐานไม่ได้เขียนไว้อย่างชัดเจนพวกเขาควรตีความกับผู้ประกันตนและควรแยกคำจำกัดความของข้อกำหนดและเงื่อนไขมาตรฐานอย่างแคบ ๆ

ในส่วนขอเรียกร้อง เมื่อเกิดอุบัติเหตุของผู้ประกันตนผู้ประกันตนที่เกี่ยวข้องและผู้รับผลประโยชน์ของการประกันที่เกี่ยวข้องสามารถเรียกร้องเงินประกันที่เกี่ยวข้องพระราชบัญญัติของข้อ จำกัด สำหรับสิทธิในการเรียกร้องการจ่ายเงินประกันเป็นสามปี (มาตรา 662 ของ KCC) สิทธิของผู้ประกันตนในการรับชำระค่าเบี้ยประกันคือ สองปี (มาตรา 662 ของ KCC) เมื่อผู้ถือกรมธรรม์ประกันภัยผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับผลประโยชน์แจ้งการเกิดอุบัติเหตุของผู้เอาประกันภัยควรแจ้งให้ผู้ประกันตนที่เกี่ยวข้องทราบทันที หากความสูญเสียดังกล่าวเกิดขึ้นหรือเพิ่มขึ้น

2) ความรับผิดชอบทางอาญาของการฉ้อโกงประกันชีวิต

โดยประมวลกฎหมายอาญาของเกาหลีใต้ได้บัญญัติความผิดฐานฉ้อโกงประกันชีวิตไว้ในมาตรา 347 (การฉ้อโกง) ความว่า

- (1) บุคคลที่หลอกลวงผู้อื่นซึ่งรับทรัพย์สินหรือได้รับผลประโยชน์ทางการเงินจากผู้อื่นจะต้องถูกลงโทษโดยการจำคุกไม่เกินสิบปีหรือปรับไม่เกินสี่สิบล้านวอน
- (2) ความในวรรคก่อนหน้าจะนำไปใช้กับบุคคลที่โดยวิธีการของวรรคก่อนหน้านี้ทำให้บุคคลที่สามที่จะใช้ทรัพย์สินหรือได้รับผลประโยชน์ทางการเงินจากหลัง

นอกจากนี้ ประเทศเกาหลีใต้ยังได้มีการตราพระราชบัญญัติพิเศษเกี่ยวกับการป้องกันการฉ้อโกงประกันภัย (SPECIAL ACT ON PREVENTION OF INSURANCE FRAUD) ซึ่งมีผลบังคับใช้เมื่อวันที่ 29 มีนาคม 2016 โดยมีสาระสำคัญดังนี้

(1) วัตถุประสงค์

เพื่อปกป้องสิทธิและผลประโยชน์ของผู้ถือกรมธรรม์ผู้เอาประกันภัยและผู้มีส่วนได้เสียอื่นโดยกำหนดเรื่องที่เกี่ยวข้องสำหรับการสืบสวนการป้องกันและลงโทษการฉ้อโกงประกันภัยซึ่งมีส่วนช่วยส่งเสริมอุตสาหกรรมประกันภัยในลักษณะที่ดีและปรับปรุงสวัสดิการของประชาชน (มาตรา 1)

(2) คำจำกัดความ (มาตรา 2)

คำศัพท์ที่ใช้ในพระราชบัญญัตินี้ให้นิยามดังนี้

- 1) คำว่า “การฉ้อโกงประกันภัย” หมายถึงการเรียกร้องเงินประกันโดยการหลอกลวงผู้รับประกันภัยเกี่ยวกับการเกิดเหตุหรือรายละเอียดของความเสียหายการประกันภัย
- 2) คำว่า “บริษัท ประกันภัย” หมายถึงบุคคลใดที่ประกอบธุรกิจประกันภัยหลังจากได้รับใบอนุญาตที่กำหนดไว้ในมาตรา 4 ของพระราชบัญญัติธุรกิจประกันภัย

(3) การรายงานเกี่ยวกับการถือโยงประกันภัย (มาตรา 4)

ในกรณีที่มีเหตุอันสมควรสำหรับผู้ต้องสงสัยในกรรมธรรม์ประกันภัยผู้เอาประกันภัยบุคคลที่คาดว่าจะได้รับเงินประกันหรือผู้มีส่วนได้เสียอื่น ๆ (ต่อไปนี้จะเรียกว่า “ผู้ถือกรรมธรรม์ ฯลฯ”) ในการถือโยงประกันภัย สัญญาประกันภัยหรือการจ่ายเงินประกัน บริษัทประกันภัยอาจรายงานต่อคณะกรรมการบริการด้านการเงิน

(4) การคุ้มครองผู้ถือกรรมธรรม์ (มาตรา 5)

1) บริษัทประกันภัยควรพยายามที่จะทำให้แน่ใจว่าพวกเขาจะไม่ละเมิดข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ถือกรรมธรรม์ ฯลฯ ในกระบวนการสอบสวนคดีประกันภัย

2) บริษัทประกันภัยจะไม่ล่าช้าหรือปฏิเสธการจ่ายเงินประกันหรือลดจำนวนเงินประกันในระหว่างกระบวนการชำระเงิน โดยมีเหตุผลในการสอบสวนอุบัติเหตุประกันภัยโดยไม่มีเหตุผลใด ๆ ตามที่กำหนดโดยประธานาธิบดี

(5) การแจ้งไปยังหน่วยงานสืบสวน (มาตรา 6)

1) ในกรณีที่มีเหตุอันควรสงสัยว่าการกระทำของผู้ถือกรรมธรรม์เป็นการถือโยงประกันภัยคณะกรรมการบริการทางการเงินบริการกำกับดูแลทางการเงินหรือบริษัทประกันภัยจะรายงานไปยังหน่วยงานสืบสวนที่มีอำนาจร้องขอหน่วยงานดังกล่าวเพื่อทำการสอบสวนหรือดำเนินการอื่น ๆ เรื่องที่จำเป็น

(2) ในกรณีที่มีการรายงานหรือคำร้องขอให้สอบสวนต่อหน่วยงานสืบสวนที่มีอำนาจตามวรรค (1) ให้ส่งข้อมูลเกี่ยวกับการประกันภัยอุบัติเหตุที่เกี่ยวข้องไปยังหน่วยงานสืบสวน

(6) การขอให้ตรวจสอบความเป็นไปได้ของการรักษาในโรงพยาบาลโดยหน่วยงานสืบสวน (มาตรา 7)

1) ในกรณีที่หน่วยงานสืบสวนเห็นว่าการตรวจสอบจะต้องดำเนินการว่าการเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาลของผู้ถือกรรมธรรม์ ฯลฯ มีความเหมาะสมหรือไม่ (ต่อไปนี้จะเรียกว่า “ความเหมาะสมของการรักษาในโรงพยาบาล”) สำหรับการสืบสวนการถือโยงประกันภัย ที่กำหนดไว้ในมาตรา 62 ของพระราชบัญญัติประกันสุขภาพแห่งชาติ (ต่อไปนี้จะเรียกว่า “บริการตรวจสอบและประเมินผลการประกันสุขภาพ”) เพื่อดำเนินการตรวจสอบ

2) ในกรณีที่บริการตรวจสอบและประเมินผลการประกันสุขภาพได้รับคำร้องขอตามวรรค (1) จะต้องตรวจสอบความเหมาะสมของการเข้ารับรักษาตัวในโรงพยาบาลของผู้ถือกรรมธรรม์ เป็นต้นและแจ้งผลให้หน่วยงานสืบสวนทราบ

(7) ความผิดอาญา

ตามมาตรา 8 (อาชญากรรมการถือโยงประกันภัย) ได้บัญญัติว่า

บุคคลใดที่ได้รับเงินประกันหรือช่วยเหลือบุคคลที่สามเพื่อรับเงินประกันจะถูกลงโทษ โดยการจำคุกไม่เกินสิบปีหรือปรับไม่เกิน 50 ล้านบาท (ประมาณ 1,250,000 บาท)

กรณีที่เป็นผู้กระทำผิดที่เป็นนิสัย มาตรา 9 บัญญัติว่า

บุคคลใดก็ตามที่กระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในข้อ 8 จะต้องถูกลงโทษโดยการลงโทษที่รุนแรงขึ้นถึงครึ่งหนึ่งของบทลงโทษที่ระบุไว้สำหรับความผิดที่ได้กระทำ

กรณีที่เป็นความผิดฐานความพยายามในการก่ออาชญากรรมของมาตรา 8 และ 9 จะถูกลงโทษ ดังนี้

1) มาตรา 11 (การลงโทษที่เพิ่มขึ้นของอาชญากรรมการฉ้อโกงประกันภัย)

(1) บุคคลใดก็ตามที่กระทำความผิดตามที่กำหนดไว้ในมาตรา 8 หรือ 9 จะต้องถูกลงโทษที่กำเริบเมื่อได้รับหรือช่วยบุคคลที่สามให้ได้รับเงินประกันอย่างน้อย 500 ล้านบาท (ประมาณ 12,500,000 บาท) (ต่อจากนี้จะเรียกว่า “ผลกำไรจาก การฉ้อโกงประกันภัย” ในมาตรานี้) ดังต่อไปนี้

1) ในกรณีที่ผลกำไรจากการฉ้อโกงประกันภัยมีอย่างน้อยห้าพันล้านบาท (ประมาณ 125,000,000 บาท หรือจำคุกตลอดชีวิตหรือจำคุกอย่างน้อยห้าปี

2) กรณีที่ผลกำไรจากการฉ้อโกงประกันภัยอย่างน้อย 500 ล้านบาท และไม่เกิน 5 พันล้านบาท หรือการจำคุกในระยะเวลาจำกัดอย่างน้อยสามปี

(8) หน้าที่ของการรักษาความลับ (มาตรา 12)

บุคคลที่มีส่วนร่วมหรือมีส่วนร่วมในการสืบสวนการฉ้อโกงประกันภัยจะต้องให้หรือเปิดเผยข้อมูลหรือข้อมูลที่เขา / เธอได้รับในระหว่างการปฏิบัติหน้าที่ของตนให้กับบุคคลที่สามหรือใช้เพื่อวัตถุประสงค์อื่นนอกเหนือจากวัตถุประสงค์ในการปฏิบัติหน้าที่ของตน

บทที่ 4

ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรื้อโครงการประกันชีวิต

สำหรับในบทที่ 4 นี้จะเป็นการวิเคราะห์ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการรื้อโครงการประกันชีวิตซึ่งการรื้อโครงการดังกล่าวอาจเกิดจากผู้เอาประกันชีวิต ผู้รับประกันรวมทั้งตัวแทนประกันชีวิตดังกล่าวจะได้พิจารณาตามลำดับ

4.1 วิเคราะห์คุณธรรมทางกฎหมายในความผิดที่เกี่ยวกับการรื้อโครงการประกันชีวิต

“คุณธรรมทางกฎหมาย” (Rechtsgut / Legal interest) ของความผิดฐานนี้คือ “สิทธิในทรัพย์สิน”^{1, 2} เพียงอย่างเดียว ไม่รวมถึงความไว้วางใจของผู้อื่นและไม่ใช้เสรีภาพในการจำหน่ายโอนซึ่งสิทธิในทรัพย์สิน

โดยที่กฎหมายอาญานั้นบัญญัติขึ้นมาเพื่อประสงค์จะลงโทษผู้กระทำความผิด และจัดระเบียบของสังคมให้มีความมั่นคง ก่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยของสังคม โดยบทบัญญัติของกฎหมายอาญาจะเป็นกลไกให้อำนาจว่ากรณีใดเป็นการกระทำที่เป็นภัยต่อสังคมหรือกระทบกระเทือนต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมซึ่งเป็นเรื่องของส่วนรวมที่รัฐมีหน้าที่จะต้องดูแลรับผิดชอบผู้กระทำความผิดโดยการลงโทษทางอาญา

ทั้งนี้ คุณธรรมทางกฎหมาย (Rechtsgut / Legal interest) หรือสิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง เนื่องจากการบัญญัติความผิดต่าง ๆ นั้นจะมี “คุณธรรมทางกฎหมาย” เป็นพื้นฐานของความคิด เนื่องจากความผิดอาญา (Crime) มาจาก “ปทัสถาน” (Norm) และ “ปทัสถาน” มาจาก “คุณธรรมทางกฎหมาย” หรืออาจกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า “คุณธรรมทางกฎหมาย” คือเหตุผลที่ทำให้ต้องบัญญัติความผิดฐานนั้น ๆ ขึ้นมานั่นเอง และ “คุณธรรมทางกฎหมาย” ที่ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายอาญา ไม่ว่าจะในประมวลกฎหมายอาญา หรือกฎหมายอาญาอื่นก็ล้วนแล้วแต่เป็น “คุณธรรมทางกฎหมาย” ที่สำคัญและจำเป็นต่อการอยู่ร่วมกันในสังคมทั้งสิ้น ดังนั้น “คุณธรรมทางกฎหมาย” จึงหมายถึง ประโยชน์หรือคุณค่าของการอยู่ร่วมกันที่กฎหมายคุ้มครองหรือประโยชน์ที่

¹ คณิศ ฌ นคร, กฎหมายอาญาภาคความผิด พิมพ์ครั้งที่ 11, (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2559), น. 437

² ดูประกอบ คณิศ ฌ นคร, ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์, (กรุงเทพมหานคร : วิทยุชน, 2559), น. 369, น. 372- 373

กฎหมายคุ้มครอง และเพื่อให้การวินิจฉัยความผิดเป็นไปตามเจตนารมณ์ที่แท้จริงของกฎหมายจึงจำเป็นต้องพิจารณาถึงสิ่งที่กฎหมายประสงค์จะคุ้มครอง คือ “คุณธรรมทางกฎหมาย” ประกอบด้วย ทั้งนี้ ความผิดอาญาแต่ละฐานได้ถูกบัญญัติขึ้นเพื่อคุ้มครองคุณธรรมทางกฎหมายอันหนึ่งหรือหลาย ซึ่งคุณธรรมทางกฎหมายไม่ใช่สิ่งที่จับต้องได้แต่เป็นคุณค่าในทางความคิดของระเบียบสังคม ซึ่งเกี่ยวพันถึงความมั่นคง ความอยู่ดีและเกียรติภูมิของความเป็นอยู่ในสังคม วัตถุประสงค์สิ่งที่ถูกกระทำเป็นกรรมของการกระทำซึ่งกรรมของการกระทำอาจเป็นไปในรูปแบบต่าง ๆ กัน

ในส่วนของคุณธรรมทางกฎหมายหรือสิ่งที่กฎหมายมุ่งจะคุ้มครองในความคิดฐานฉ้อโกง คือ ความเสียหายในทางทรัพย์สินของผู้อื่นที่เกิดจากการหลอกลวง ดังนั้น การฉ้อโกงจึงมุ่งที่จะคุ้มครองทรัพย์สินโดยเฉพาะ และไม่ได้คุ้มครองความไว้วางใจของผู้อื่น หรือเสรีภาพในการจ่ายโอน ทรัพย์สิน

เมื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบกับคุณธรรมทางกฎหมายในความคิดฐานฉ้อโกงแล้วนั้นเห็นได้ว่า การฉ้อโกงประกันชีวิตไม่ใช่ความผิดส่วนบุคคล แต่เป็นความผิดส่วนรวม อีกทั้งในส่วนของคุณธรรมทางกฎหมายหรือสิ่งที่กฎหมายมุ่งจะคุ้มครองในความคิดฐานฉ้อโกงประกันชีวิตก็คือ “การประกันชีวิตและคุ้มครองสิทธิการเฉลี่ยภัยอันเป็นส่วนรวม” หมายถึง การจ่ายสินไหมทดแทนการชดเชยรายได้ที่ต้องสูญเสียไปอันเนื่องมาจากความตาย ทูพพลภาพถาวรสิ้นเชิงหรือชราภาพ โดยบริษัทประกันชีวิตจะจ่ายเงินตามจำนวนที่ระบุไว้ให้แก่ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประโยชน์ในกรณีของการฉ้อโกงประกันชีวิต ซึ่งสิ่งที่กฎหมายหรือคุณธรรมทางกฎหมายมุ่งจะคุ้มครองคือการจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย หรือผู้รับประโยชน์อย่างถูกต้องหรือคุ้มครองสิทธิในทรัพย์สินของผู้เอาประกันภัยที่เป็นส่วนรวมนั่นเอง

4.2 ปัญหากฎหมายเกี่ยวกับการทำอัตวินิบาตกรรมในการประกันชีวิต

หากพิจารณากรณีของประเทศอังกฤษ เดิมถือว่าการทำอัตวินิบาตกรรม หรือการฆ่าตัวตายเป็นความผิดอาญาที่เรียกว่า Felony จึงเป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชน แต่ต่อมาได้มี Suicide Act, 1961 กำหนดว่า การทำอัตวินิบาตกรรมไม่ถือว่าเป็นความผิดทางอาญาอีกต่อไป “The rule of law whereby it is a crime for a person to commit suicide is hereby abrogated...”³

³ John Burke, *Osborn's Concise Law Dictionary* (London: Sweet & Maxwell, 1976), p.316-317.

ตามกฎหมายฝรั่งเศสถือว่าการขัดต่อความสงบเรียบร้อยของประชาชนที่บุคคลจะทำสัญญาประกันชีวิต โดยหวังจะฆ่าตัวตายเพื่อเอาเงินประกันให้แก่ทายาทหรือบุคคลอื่นที่เป็นผู้รับประโยชน์⁴

ประเทศสหรัฐอเมริกามีบางมลรัฐที่ถือว่า การฆ่าตัวตายเป็นความผิดทางอาญา⁵ ได้แก่ มลรัฐ linois⁶ และบางมลรัฐถือว่าการฆ่าตัวตายไม่เป็นความผิดอาญา ได้แก่ มลรัฐ California⁷ มลรัฐ Iowa⁸ มลรัฐ Texas⁹ และมลรัฐ New York เป็นต้น โดยเฉพาะ มลรัฐ New York นั้นถือว่าการฆ่าตัวตายไม่เป็นความผิดอาญา แต่เป็นความผิดต่อสาธารณชน (A grave public wrong)¹⁰ ดังนั้นศาลส่วนใหญ่ในประเทศสหรัฐอเมริกาถือว่าผู้ที่กระทำการฆ่า ตัวเองตายไม่เป็นความผิดอาญา เว้นแต่จะมีกฎหมายว่าไว้เป็นอย่างอื่น¹¹

เมื่อพิจารณาตามกฎหมายไทย จะเห็นว่าการฆ่าตัวตายไม่เป็นความผิดทางอาญาและยังสามารถที่จะเอาประกันชีวิตได้อีกตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 895 ส่วนผู้ที่เข้าทำสัญญาประกันชีวิตที่จะขัดต่อความสงบเรียบร้อยนั้นต้องเป็นเจตนาที่จะฆ่าตัวตายตั้งแต่แรกเข้าทำสัญญาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 113 แต่เจตนาการกระทำดังกล่าวนี้เป็นเรื่องที่พิสูจน์ยาก เป็นต้น

แต่อย่างไรก็ตามการทำอัตวินิบาตกรรมหรือการฆ่าตัวตายถือว่าเป็นหนึ่งแห่งสาเหตุการตาย ถ้าหากไม่รับเป็นเหตุแห่งการประกันชีวิตอาจถือได้ว่าเป็นการละเลยต่อวัตถุประสงค์ของการทำประกันชีวิต¹² แต่เนื่องจากองค์ประกอบของการเสี่ยงภัยประการหนึ่งคือ ต้องไม่เป็นภัยที่จงใจให้เกิด ในส่วนนี้จึงมีความจำเป็นต้องปกป้องผู้รับประกันชีวิตและผู้ร่วมเสี่ยงภัยทุกคน จากการทำอัตวินิบาตกรรม โดยการกำหนด ดังนี้

⁴ จิตติ ดิงศักดิ์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2539), น. 149.

⁵ American Jurisprudence, vol. 40: Homicide, p.844.

⁶ Burnett V. People, 204 Ill 208 , 68 NE 505.

⁷ Tate V. Canonica, 180 Cal App 2d 898,5 cal Rptr 28.

⁸ State V, Campbel, 217 Iowa 848,251 NW 717, 92 ALR 1176.

⁹ Aven V.State, 102 Tex Crim 478, 277 Sw 1080.

¹⁰ Stiles V. Clifton Springs Sanitarium Co. 74 F Supp 907.

¹¹ American Jurisprudence, Vol. 40: Homicide, p.845.

¹² S.S. Huebner and Kenneth Black Life Insurance (New Jersey: Prentice-Hall, INC., Englewood Cliffs), p.145.

(1) ในกรณีที่การประกันชีวิตไม่ได้กำหนดเป็นข้อยกเว้นในความรับผิดชอบของผู้รับประกันชีวิตไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิต ในกรณีนี้ถือว่าแม้การทำอัตวินิบาตกรรมจะไม่ใช่ความผิดอาญาและเป็นเหตุแห่งการเอาประกันชีวิตได้ก็ตาม แต่การที่ผู้เอาประกันชีวิตทำอัตวินิบาตกรรมก็เป็นกรณีที่ผู้เอาประกันชีวิตทำให้เกิดความเสียหายขึ้นเองกับผู้รับประกันชีวิต ผู้เอาประกันชีวิต จึงควรไม่ได้รับประโยชน์จากการทำประกันชีวิต ในเรื่องนี้ศาลสูงของสหรัฐอเมริกา (The Supreme Court of United States) ได้ตัดสินไว้ว่า ในกรณีที่ผู้เอาประกันชีวิตได้กระทำการฆ่าตัวตายในขณะที่จิตปกติ ผู้รับประกันชีวิตไม่จ่ายเงินตามสัญญาประกันชีวิต¹³ แต่มีบางคดีตัดสินไว้ว่า ถ้าไม่มีข้อ กำหนดในกรมธรรม์ประกันภัยไว้ชัดเจนแล้ว สัญญาประกันชีวิตจะคุ้มครองถึงการเสียชีวิตอันเนื่องมาจากการฆ่าตัวตายด้วย¹⁴ แต่บางมลรัฐ เช่น มลรัฐ Missouri ได้กำหนดมิให้ยกข้อต่อสู้เรื่องการฆ่าตัวตายซึ่งเท่ากับว่าไม่มีการห้ามเรื่องฆ่าตัวตาย และในมลรัฐ New York ห้ามกีดกันการฆ่าตัวตายในขณะที่เป็นคนวิกลจริต¹⁵

(2) ในกรณีที่การประกันชีวิตมีข้อกำหนดยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันชีวิต เรื่องการทำอัตวินิบาตกรรมไว้ในกรมธรรม์ประกันชีวิต โดยปกติกรมธรรม์ประกันชีวิตจะปรากฏข้อกำหนดจำกัดความรับผิดชอบของผู้รับประกันชีวิต: ในความตายอันเกิดจากการทำอัตวินิบาตกรรมอันเกิดขึ้นขณะที่ผู้เอาประกันชีวิตมีสภาพจิตปกติ ข้อกำหนดดังกล่าวนี้สามารถบังคับได้¹⁶

(3) การฆ่าตัวตายนี้ไม่ได้หมายความรวมถึง ความตายอันมาจากอุบัติเหตุหรือความตายที่เกิดขึ้นจากความไม่ตั้งใจ ดังนั้น ข้อกำหนดในกรมธรรม์ประกันชีวิตซึ่งจำกัดความรับผิดชอบของผู้รับประกันภัยจากความตาย เนื่องจากการฆ่าตัวตายนั้น จะไม่นำมาปรับใช้กับความตายที่เกิดขึ้นโดยอุบัติเหตุ หรือเกิดขึ้นโดยไม่เจตนา เช่น ในคดี Courtenanche V. Superme Court¹⁷ ผู้เอาประกันชีวิตได้ดื่มกรดคาร์บอนิก (carbolic acid) โดยไม่ได้มีเจตนาที่จะฆ่าตัวตาย แต่มีเจตนาบูกรียาของเขา เพื่อให้กรียาของเขาให้เงินแก่เขา ความตายของผู้เอาประกันชีวิต เช่นนี้ ไม่อยู่ในข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันในเรื่องฆ่าตัวตาย หรือทำร้ายตัวเองแต่อย่างใด

(4) ในกรณีที่ผู้เอาประกันชีวิตถึงแก่ความตายโดยประมาทก็ไม่ได้อยู่ในข้อกำหนดจำกัดความรับผิดชอบของผู้รับประกันชีวิตเรื่องฆ่าตัวตายด้วยเช่นกัน¹⁸ ดังนั้น ผู้รับประกันชีวิตซึ่งได้กำหนด

¹³ Ritter V, Mutual Life Ins, co., 1898,169 U.S.139, 18 S. Ct. 300, 42 L. Ed.693.

¹⁴ Northwestern Mut. Life Ins. Co. v. Johnson, 1920, 254 U.S.96,41 S.Ct. 47, 65 L. Ed.155.

¹⁵ Dan M.McGill Legal Aspects of Life Insurance, p.53.

¹⁶ American Juriprudence, vol.43: Insurance, p. 607.

¹⁷ I.O.F., 136 Mich 30, 98 NW 749.

¹⁸ Mutual Life Ins. Co. v. Laurence, 8 III App 488.

ยกเว้นความรับผิดเรื่องการทำอัตวินิบาตกรรม จึงต้องรับผิดตามสัญญาประกันชีวิต เพราะการทำอัตวินิบาตกรรมไม่หมายรวมถึงความตายที่เกิดขึ้นโดยอุบัติเหตุ แม้ว่าผู้รับประกันชีวิตจะกำหนดถ้อยคำเพื่อจำกัดความรับผิดของตนว่า “ไม่ว่าจะสมัครใจหรือไม่ก็ตาม” หรือใช้ถ้อยคำว่า “สมัครใจหรือด้วยประกันอื่นใด” เพื่อแสดงว่ามีความหมายเช่นเดียวกับ “ตายโดยมือของตนเอง” นั่นก็ไม่ทำให้ข้อกำหนดดังกล่าวนี้ หมายรวมไปถึงความตายโดยอุบัติเหตุด้วยไม่¹⁹

(5) การทำร้ายตัวเองจนถึงแก่ความตายในขณะวิกลจริต (Insane) นั้น ไม่ถือว่าเป็นการทำอัตวินิบาตกรรม²⁰ จึงไม่อยู่ในข้อกำหนด ยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันชีวิต และตาม Suicide Act. ค.ศ. 1961 Section 1. ก็ได้กำหนดไว้เช่นกันว่า ถ้าไม่มีเงื่อนไขอื่นใดว่าไว้เป็นพิเศษแล้ว การฆ่าตัวตายในขณะวิกลจริต (Insane) ย่อมได้รับเงินตามสัญญาประกันชีวิต²¹

จากหลักกฎหมายต่างประเทศที่กล่าวมาจะเห็นว่า หากมีการกำหนดข้อยกเว้นความรับผิดของผู้รับประกันชีวิตเกี่ยวกับเรื่องการฆ่าตัวตายไว้ในสัญญาประกันชีวิตก็สามารถบังคับได้ แต่ตามหลักกฎหมายประกันชีวิตของไทยนั้นบัญญัติให้ผู้รับประกันชีวิตต้องจ่ายเงินตามสัญญาประกันชีวิตหากผู้เอาประกันชีวิตกระทำการทำอัตวินิบาตกรรมเกินกว่า 1 ปี หลังจากที่ได้ทำสัญญาการประกันชีวิตแล้ว²² โดยยอมรับหลักการทำอัตวินิบาตกรรมเป็นสาเหตุหนึ่งแห่งการตาย และนำมาเป็นเหตุแห่งการประกันชีวิตได้กำหนดไว้ว่าต้องไม่กระทำการทำอัตวินิบาตกรรมภายใน 1 ปี นับแต่วันทำสัญญา การกำหนดดังกล่าวมีลักษณะคล้ายกับในประเทศสหรัฐอเมริกาซึ่งผู้รับประกันชีวิตจะจำกัดระยะเวลาไว้ 1 ปีบ้าง 2 ปีบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะใช้ระยะเวลาจำกัดความรับผิดไว้เพียง 1 ปี²³ โดยเริ่มตั้งแต่วันที่ลงในกรมธรรม์ประกันภัยมากกว่าวันที่ส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัย²⁴

ในเรื่องการทำอัตวินิบาตกรรมนี้ผู้เขียนมีความเห็นแย้งเป็นอย่างมากเพราะเนื่องจากประเทศไทยนับถือพุทธศาสนา มีประเพณีและศีลธรรมอันดีแต่ไปลอกเลียนแบบต่างประเทศจนมากเกินไปจนลืมนึกถึงประเพณีอันดีงาม เพราะการบัญญัติเช่นนี้เป็นการส่งเสริมให้บุคคลฆ่าตัวตายโดยมีเงินจากการประกันชีวิตเป็นสิ่งล่อใจและถือว่าเมื่อตนเองตายแล้ว บิดา มารดา หรือทายาท หรือลูกเมียจะได้อยู่อย่างสบายจากเงินที่เอาประกันชีวิตไว้ ยิ่งหากผู้เอาประกันชีวิตได้ทำประกันชีวิตตนเองไว้ในจำนวนเงินที่มาก เพราะว่าการประกันชีวิตตนเองนั้นสามารถทำได้โดย

¹⁹ American Jurisprudence, vol. 43: Insurance, p. 608.

²⁰ *Ibid*, p. 607.

²¹ Horn V. Anglo-Australian Life (1861) 30 L.J. Ch. 511.

²² ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 895

²³ S.S. Huebner and Kenneth Black, Life Insurance. p. 146.

²⁴ American Jurisprudence, Vol. 43: Insurance, p. 611.

ไม่จำกัดและการฆ่าตัวตายนั้นเป็นการเอาเปรียบบริษัทผู้รับประกันชีวิต และผู้ร่วมเอาประกันชีวิตด้วยกันเป็นอย่างมาก ถึงแม้จะได้กำหนดระยะเวลาไว้ 1 ปีก็ตาม ยิ่งในสภาพเศรษฐกิจที่ย่ำแย่ในปัจจุบัน ซึ่งคนได้เคยทำประกันชีวิตไว้ก่อนแล้ว ทำให้ผู้ที่ผิดหวังจากธุรกิจ หรือล้มเหลวในชีวิตก็คิดจะฆ่าตัวตายหนีปัญหาอยู่แล้ว ยิ่งหากมาได้แรงจูงใจจากเงินประกันชีวิตแล้วยิ่งเป็นแรงจูงใจในการฆ่าตัวตาย ซึ่งจะเห็นว่าในประเทศไทยมีการฆ่าตัวตายเพื่อหวังเอาเงินประกันชีวิตที่ทำไว้ให้กับครอบครัวตนเองในจำนวนที่ค่อนข้างมาก

หากอาศัยหลักเกณฑ์ทางธรรมชาติที่ว่ามนุษย์ทุกคนย่อมรักชีวิตของตนเองนั้นก็มีส่วนที่ถูก แต่เมื่อชีวิตทางเศรษฐกิจของตนล้มเหลวก็มุ่งหวังที่จะให้บิดา มารดา หรือครอบครัวของตนได้อยู่สบายหากตนต้องตาย โดยบางคนที่ประสบความล้มเหลวทางชีวิตมากต้องการที่จะตอบแทนบุญคุณของบิดา มารดา หรือผู้มีพระคุณด้วยเงินจากการทำประกันชีวิต ถึงแม้ว่าการที่ได้กำหนดให้ระยะเวลาไว้ระยะหนึ่งก็เพื่อให้บุคคลที่ตั้งใจจะทำอัศวินบาตกรรมได้ทบทวนไตร่ตรองให้ดีก่อนที่จะกระทำการนั้น ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวได้บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 895 (1) ว่า ผู้รับประกันภัยไม่ต้องใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิต ถ้าบุคคลที่ชีวิตของเขาถูกเขาประกันชีวิตไว้ได้กระทำอัศวินบาตกรรมด้วยใจสมัคร ภายในกำหนด 1 ปี โดยคาดว่าระยะเวลาดังกล่าวจะสามารถเปลี่ยนความตั้งใจการทำอัศวินบาตกรรมได้แต่ก็หาเป็นเสียทั้งหมดไม่ ซึ่งการกำหนดให้มีการใช้เงินในกรณีฆ่าตัวตายนี้นั้นเป็นการเอาเปรียบบริษัทผู้รับประกันชีวิตและผู้ที่เกี่ยวข้องประกันชีวิตรายอื่นเป็นอย่างมาก และเป็นการยากเป็นอย่างมากในการที่จะพิสูจน์ว่า ผู้เอาประกันชีวิตมีเจตนาที่จะทำอัศวินบาตกรรมมาตั้งแต่แรก และได้รอให้กำหนดเวลา 1 ปี ตามกฎหมายผ่านพ้นไปก่อนจึงทำอัศวินบาตกรรม เพื่อที่ผู้รับประกันชีวิตจะได้เพิกถอนสัญญาที่เป็น โฉมฉะเพราะทำกลฉ้อฉลต่อผู้รับประกันชีวิตซึ่งถือว่าเป็นกลฉ้อฉลถึงขนาด ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อที่จะคุ้มครองตนเองและผู้ร่วมเสี่ยงภัยรายอื่น ๆ

ด้วยเหตุผลที่กล่าวมาความคิดเห็นส่วนตัวผู้เขียนแล้วเห็นว่าในกรณีที่มีการฆ่าตัวตายแล้วผู้รับประกันชีวิตน่าจะได้รับการยกเว้นไม่ต้องจ่ายเงินประกันชีวิตตามสัญญาเพราะหากจ่ายเงินตามสัญญาดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบันนี้แล้วจะเกิดความไม่เป็นธรรมกับบริษัทประกันชีวิตและผู้เอาประกันชีวิตรายอื่น ๆ และยังเป็นการส่งเสริมให้คนฆ่าตัวตายอีก ตามแนวกฎหมายของประเทศฝรั่งเศสที่ถือว่าการฆ่าตัวตายเองไม่สามารถที่จะรับเงินจากประกันชีวิตได้

4.3 ปัญหาและอุปสรรคการบังคับใช้กฎหมายอาญา

เมื่อได้ศึกษาการบอกเลิกสัญญาประกันชีวิตที่เป็น โฉมฉะตามคำพิพากษาศาลฎีกา ซึ่งเป็นการบอกเลิกในทางแพ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 865 แล้ว จะเห็นว่ามิ

การบอกเลิกในจำนวนที่ค่อนข้างมาก แต่จากคำพิพากษาศาลฎีกาที่กล่าวมายังถือว่าเป็นเพียงส่วนน้อยเมื่อเทียบกับคดีการบอกเลิกสัญญาที่เกิดขึ้นจริงในแต่ละบริษัทประกันชีวิตที่มีอยู่ ซึ่งการบอกเลิกสัญญานี้เป็นผลเสียหายต่อผู้ที่กระทำการด้วยความสุจริต ดังนั้น เพื่อเป็นการสร้างความสงบเรียบร้อยให้แก่สังคม เพราะความผิดเกี่ยวกับการถือ โกงประกันชีวิตเป็นความผิดต่อมหาชน เพื่อให้มีความเท่าเทียมในสังคม ปกป้องคุ้มครองผู้ที่กระทำการ โดยสุจริต จึงควรมีกฎหมายอาญา มาบังคับใช้เกี่ยวกับการถือ โกงการประกันชีวิต

ทั้งนี้ การถือ โกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 บัญญัติไว้ว่า “ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดความจริงที่ควรบอกให้แจ้งและโดยการหลอกลวงดังว่านั้น ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำรายเอกสารสิทธิผู้อื่นนั้นกระทำความผิดฐานถือ โกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ”

ความผิดฐานถือ โกงตามมาตรา 341 มีองค์ประกอบ ดังนี้

(1) หลอกลวงผู้อื่น ด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ ปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง

(2) โดยการหลอกลวงดังว่านั้น ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ

(3) โดยเจตนาทุจริต

องค์ประกอบข้อ (1) การหลอกลวงผู้อื่น

หลอกลวงผู้อื่น หมายถึง การทำให้ผู้อื่นเข้าใจผิด ไปตามที่ตนหลอกลวงนั้น

ผู้อื่น หมายถึง เจ้าของทรัพย์สินอันแท้จริง หรือเป็นบุคคลที่สามซึ่งครอบครองทรัพย์สินนั้นไว้แทนเจ้าของก็ได้ซึ่งกระทำได้ 2 วิธี คือ²⁵ การแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง

การกระทำสองประการดังกล่าวจะกระทำด้วยวาจา ลายลักษณ์อักษร กิริยา หรือวิธีการอื่นใดได้ทั้งสิ้น เพียงแต่ให้ข้อความที่แสดงออกนั้นได้ทราบถึงผู้อื่น

ก. การแสดงข้อความอันเป็นเท็จ ข้อความที่นำมากล่าวนั้นต้องเป็นความเท็จ ซึ่งข้อความเท็จหมายความว่า ข้อความที่แสดงเป็นเหตุการณ์ข้อเท็จจริง และเหตุการณ์ข้อเท็จจริง

²⁵ สุวัฒน์ชัย ใจหาญ, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ มาตรา 334 ถึง 366 พร้อมด้วยตัวอย่างและคำพิพากษาศาลฎีกาประกอบ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2532), น. 213

นั้น ไม่ตรงกับความเป็นจริงในขณะที่แสดงข้อความนั้น²⁶ ดังนั้น ถ้าข้อเท็จจริงที่แสดงเป็นความจริง แม้ผู้กล่าวจะเข้าใจว่าเป็นเท็จและกล่าวเพื่อจะหลอกลวงผู้อื่นก็ไม่ถือเป็นการแสดงความจริง ลักษณะของการแสดงความจริงนั้น ต้องเป็นการแสดงถึงเหตุการณ์ที่มีอยู่ในปัจจุบันหรือที่ผ่าน มาแล้วในอดีต และต้องไม่ใช่เหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไปในอนาคต²⁷ ดังนั้น จะเห็นว่า ผู้ที่จะกระทำความผิดฐานข้อโก่งนั้นจะต้องมีเจตนาทุจริตและลักษณะแห่งการกระทำนั้นเป็นการหลอกลวงผู้อื่น ด้วยข้อความอันเป็นเท็จ หรือทำการปกปิดข้อความจริงที่ควรจะบอก หรือแจ้งให้เขาทราบซึ่งผลของการหลอกลวงนั้นทำให้ผู้ถูกหลอกลวงส่งมอบทรัพย์สินให้หรือถอนหรือทำลายเอกสารสิทธิ²⁸

ข. การปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง คือ ผู้ปกปิดได้ทราบความจริงแล้วว่า มีอยู่อย่างไร แล้วปกปิดความจริงนั้นเสีย ในเรื่องปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งนี้ บางกรณีก็ รวมอยู่กับการแสดงข้อความอันเป็นเท็จด้วย การหลอกลวงโดยปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง ผู้กระทำจะต้องกระทำการใดอันเป็นการปกปิด คือ ต้องมีการกระทำมิใช่เพียงแต่นิ่งเฉย ผู้กระทำได้กระทำการอันทำให้เข้าใจผิดมาแต่ต้น²⁹ การปกปิดข้อความเป็นการกระทำมิใช่ละเว้นกระทำ ถ้าหากผู้ใดมีหน้าที่ต้องทำเพื่อป้องกันผล คือ ไม่ให้ผู้ใดหลงผิดแล้ว แต่งคดีไม่ทำตามหน้าที่เป็นเหตุให้มีผู้หลงเชื่อและได้ทรัพย์สินไปจากผู้นั้น ก็ได้ชื่อว่ากระทำการปกปิด³⁰

ความหมายของคำว่า ซึ่งควรบอกให้แจ้ง หมายถึงกรณีที่เป็นหน้าที่ต้องเปิดเผยในเมื่อ การนิ่งเสียเป็นการงดเว้นกระทำตามมาตรา 59 วรรคท้าย เท่านั้น

คำว่า ปกปิดข้อความซึ่งควรบอกให้แจ้ง หมายถึงว่าข้อความจริงนั้นผู้ทำการหลอกลวงมี หน้าที่ต้องแจ้ง แต่แล้วกลับปกปิดไว้เสีย ทำให้ผู้ถูกหลอกลวงเข้าใจผิดหรือหลงเชื่อไปตามนั้น ผู้กระทำจึงจะมีความผิดแต่ถ้าหากไม่มีหน้าที่ต้องแจ้งแล้วแม้จะปกปิดไว้ก็ไม่มีความผิด เมื่อใด จึงจะถือว่า มีหน้าที่ต้องแจ้ง หน้าที่ดังกล่าวอาจเกิดจากกรณีดังต่อไปนี้

(1) หน้าที่ตามกฎหมาย หรือ

²⁶ จิตติ ดิงศกัณท์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 2 และภาค 3, (กรุงเทพมหานคร : แสดงทองการพิมพ์, 2513), น. 2171.

²⁷ Justin Miller Handbook of Criminal Law. p.382-383.

²⁸ ไชยยศ เหมะรัชตะ, สารานุกรมกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กฤษฎีกา, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท อัมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน), 2537), น. 16-17.

²⁹ สุวัณชัย ใจหาญ, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์สิน มาตรา 334 ถึง 366 พร้อมด้วยตัวอย่างและคำพิพากษาฎีกาประกอบ, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2532), น. 217.

³⁰ จิตติ ดิงศกัณท์, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอนที่ 2 และภาคที่ 3, (กรุงเทพมหานคร : แสดงทองการพิมพ์, 2513), น. 2190.

(2) หน้าที่ที่เกิดจากความสัมพันธ์พิเศษ กล่าวคือ ผู้กระทำมีความสัมพันธ์กับผู้ถูกหลอกลวงจนถือได้ว่าได้มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน และอาศัยหลักความสุจริตต่อกัน ผู้กระทำควรจะต้องแจ้งข้อเท็จจริงให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ ถ้าผู้กระทำไม่แจ้งถือว่าเป็นการปกปิดความจริง ซึ่งควรบอกให้แจ้ง

(3) ถ้าได้ทำให้เขาเกิดสำคัญผิดขึ้น แม้จะไม่ได้ตั้งใจหลอกลวงก็ตามก็มีหน้าที่ต้องแจ้งความจริงให้เขาหายสำคัญผิด

(4) ถ้าการแจ้งความจริงให้เขาทราบเพียงส่วนหนึ่งจะทำให้เขาหายสำคัญผิด ก็มีหน้าที่ต้องแจ้งความจริงส่วนที่เหลือให้เขาทราบด้วย³¹

องค์ประกอบข้อ (2) โดยการหลอกลวงดังกล่าวนี้ได้อ้างไปถึงทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลาย เอกสารสิทธิ

คำว่า “โดยการหลอกลวงดังกล่าวนี้ได้อ้างไปถึง” ย่อมแสดงอยู่ในตัวว่า ผู้ถูกหลอกลวงต้องหลงเชื่อตามที่หลอกลวงนั้น และมอบทรัพย์สินให้ไปด้วยความเต็มใจ (อาจเป็นการส่งให้ หรือยอมให้ผู้ถูกหลอกลวงหยิบไปเองก็ได้) หรือทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ³²

การได้อ้างไปถึงทรัพย์สินต้องได้ไปโดยการหลอกลวง กล่าวคือต้องมีสัมพันธ์ระหว่างเหตุคือ การหลอกลวง กับผลคือ การได้อ้างไปถึงทรัพย์สิน ถ้าหลอกลวงแล้ว แต่ผู้ถูกหลอกลวงไม่หลงเชื่อ จึงไม่ยอมให้ทรัพย์สินไป ไม่เป็นความผิดสำเร็จฐานฉ้อโกง แต่เป็นพยายามฉ้อโกงเท่านั้น

การได้อ้างไปถึงทรัพย์สิน คำว่า “ทรัพย์สิน” ไม่มีบทนิยามในประมวลกฎหมายอาญา แต่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 137 บัญญัติไว้ว่า “ทรัพย์สิน หมายความว่า วัตถุ มีรูปร่าง” และในมาตรา 138 บัญญัติไว้ว่า “ทรัพย์สิน หมายความว่า ความรวมทั้งทรัพย์สินและวัตถุ ไม่มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาและอาจถือเอาได้” ดังนั้น เพื่อให้ได้ความหมายอันแท้จริงของคำว่า ทรัพย์สิน จึงต้อง พิจารณา มาตรา 137 และมาตรา 138 ดังกล่าวประกอบกัน สาเหตุที่ต้องนำ มาตรา 138 มา ประกอบกับ มาตรา 137 ด้วยนั้น ก็เพราะเหตุว่า มาตรา 138 ได้ให้ความหมายของคำว่า ทรัพย์สิน ไว้ว่า “ต้องอาจมีราคาได้และอาจถือเอาได้” เมื่อทรัพย์สินตาม มาตรา 137 ก็เป็นทรัพย์สินส่วนหนึ่ง ฉะนั้น ทรัพย์สินจึงต้องเป็น วัตถุ มีรูปร่าง ซึ่งอาจมีราคาได้และอาจถือเอาได้เช่นเดียวกัน³³

³¹ สุวัณชัย ใจหาญ, *อ้างแล้ว*, น. 218-219.

³² *อ้างแล้ว*, น. 220.

³³ บัญญัติ สุชีวะ, *กฎหมายลักษณะทรัพย์สิน*, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทกรุงสยามพรินติ้ง กรุ๊ป จำกัด, 2535), น. 1-2.

ทรัพย์สินและทรัพย์สินมีลักษณะสำคัญอยู่ 2 ประการ คือ

(1) ทรัพย์สิน คือ วัตถุที่มีรูปร่าง ส่วนทรัพย์สิน คือ วัตถุที่มีรูปร่างก็ได้ หรือไม่มีรูปร่างก็ได้

(2) วัตถุที่มีรูปร่างหรือไม่มีรูปร่างนั้นต้องอาจมีราคาได้ และต้องอาจถือเอาได้³⁴

ทรัพย์สินและทรัพย์สินต้องประกอบด้วยหลักเกณฑ์ทั้ง 2 ประการดังกล่าว หากขาดหลักเกณฑ์ข้อใดข้อหนึ่งก็จะเป็นทรัพย์สินหรือทรัพย์สินไม่ได้ เช่น มนุษย์เราแม้จะมีรูปร่าง แต่ไม่อาจมีราคาซื้อขายกันได้ จึงไม่เป็นทรัพย์สิน เป็นต้น

คำว่า “วัตถุที่มีรูปร่าง” นั้น หมายถึง สิ่งที่เห็นได้ด้วยตา จับต้องสัมผัสได้ เช่น หนังสือ โต๊ะ เก้าอี้ บ้านเรือน ม้า ลา เป็นต้น³⁵

คำว่า “วัตถุไม่มีรูปร่าง” นั้น หมายถึง สิ่งที่ไม่เห็นได้ด้วยตา จับต้องสัมผัสไม่ได้ เช่น แก๊ส กำลังแรงแห่งธรรมชาติ พลังน้ำตก พลังปรมาณู เป็นต้น และยังได้แก่ทรัพย์สินและสิทธิต่าง ๆ อันเกี่ยวกับทรัพย์สินและทรัพย์สินดังที่บัญญัติไว้ใน ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 139 และมาตรา 140 ด้วย แต่ทรัพย์สินและสิทธิต่าง ๆ ที่จะเป็นทรัพย์สินนี้จะต้องเป็นทรัพย์สินสิทธิและสิทธิที่กฎหมายไทยรับรองแล้ว เช่น กรรมสิทธิ์ สิทธิครอบครอง การจำยอม สิทธิอาศัย สิทธิเก็บกิน สิทธิเหนือพื้นดิน การคิดค้นในอสังหาริมทรัพย์ จานา จานอง ลิขสิทธิ์ (ตามพระราชบัญญัติลิขสิทธิ์ พ.ศ. 2537) สิทธิในเครื่องหมายการค้า (ตามพระราชบัญญัติสิทธิบัตร พ.ศ. 2522) ส่วนสิทธิในชื่อเสียงแห่งธุรกิจ (Business goodwill) แม้จะได้รับการรับรองจากกฎหมายต่างประเทศ แต่ขณะนี้ยังไม่มียกกฎหมายไทยรับรองจึงไม่ถือเป็นทรัพย์สิน

ทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สามทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ

คำว่า “เอกสารสิทธิ” นั้นตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (9) ได้ให้ความหมายไว้ว่า “เอกสารสิทธิ” หมายความว่า เอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ”

มีคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้มีการพิพากษาไว้เป็นบรรทัดฐานที่น่าสนใจคือ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1392/2532 วินิจฉัยว่า คำขอเอาประกันชีวิตแบบออมทรัพย์ สงเคราะห์มีสาระสำคัญว่าผู้เอาประกันมีความประสงค์ที่จะเอาประกันชีวิตตามรายละเอียดที่ระบุไว้ในคำขอมีลักษณะเป็นเพียงคำเสนอขอทำสัญญาประกันชีวิตเท่านั้น ยังไม่แน่ว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะตกลงรับประกันหรือไม่ และบันทึกปากคำผู้เอาประกันก็เป็นเพียงเอกสารซึ่งผู้เอาประกันชีวิตตอบ

³⁴ อ้างแล้ว, น. 2

³⁵ อ้างแล้ว, น. 3.

คำถามตามที่บริษัทผู้รับประกันต้องการทราบในเรื่องความเกี่ยวพันระหว่างผู้เอาประกันชีวิตกับผู้รับประกันผลประโยชน์ตลอดจนรายละเอียดในการชำระเบี้ยประกัน เอกสาร ดังกล่าวมิใช่หลักฐานแห่งการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิจึงมิใช่เอกสารสิทธิตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (9)

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 2599/2534 สมุดคู่ฝากบัญชีเงินฝากพิเศษ มีข้อความแสดงว่าผู้ฝากได้ฝากเงินไว้ที่ธนาคาร ย่อมเป็นหลักฐานแห่งการก่อตั้งสิทธิแก่ผู้ฝากที่จะเรียกถอนเงินฝากคืน หากใช้เพียงแต่แสดงรายการฝากเงินและชื่อผู้ฝากไม่จึงเป็นเอกสารสิทธิ

ข้อสังเกตจะพิจารณาว่า การหลอกลวงให้ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารในความผิดฐานฉ้อโกง เอกสารนั้นต้องเป็นเอกสารสิทธิ ถ้าไม่ใช่เอกสารสิทธิไม่เป็นความผิดฐานฉ้อโกง³⁶

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 28/2506 คำร้องทุกข์ของผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ไม่ใช่เอกสารสิทธิตามความหมายแห่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (9) ฉะนั้น แม้จะได้รับความว่าจำเลยเจตนาทุจริตหลอกลวงให้ผู้เสียหายถอนคำร้องทุกข์ก็ดี ถึงลงโทษจำเลยฐานฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ไม่ได้

องค์ประกอบข้อ (3) โดยเจตนาทุจริต

ผู้กระทำจะต้องมีเจตนาตามหลักทั่วไปใน มาตรา 59 คือมีเจตนาที่จะหลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริง ซึ่งควรบอกให้แจ้งคือ จะต้องรู้ว่าข้อความที่ตนนำมาหลอกลวงนั้นเป็นความเท็จ นอกจากนั้นผู้กระทำยังจะต้องมีเจตนาทุจริต (กระทำโดยทุจริตตามมาตรา 1 (1)) คือเพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มีควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย สำหรับตนเอง หรือผู้อื่นอีกด้วย ถ้าผู้กระทำไม่มีเจตนาทุจริตย่อมไม่มีความผิดฐานฉ้อโกง

ความผิดฐานฉ้อโกง เป็นความผิดที่ผู้กระทำมีเจตนาทุจริตมาตั้งแต่ต้นคือ ก่อนหรืออย่างน้อยที่สุดก็ในขณะที่หลอกลวงผู้อื่น และใช้อุบายหลอกลวงให้เขาหลงเชื่อจนได้ทรัพย์สินไป ก็เป็นความผิดสำเร็จ ถ้าผู้กระทำไม่มีเจตนาทุจริตมาแต่ต้นแม้จะได้ทรัพย์สินนั้นมาโดยการหลอกลวงก็ไม่ใช่ความผิดฐานฉ้อโกง แต่เมื่อได้ทรัพย์สินมาแล้วหากมีเจตนาทุจริตเกิดขึ้นภายหลัง และเบียดบังเอาทรัพย์สินนั้นไว้ย่อมมีความผิดฐานยึดยก

ในปัญหาที่ว่าความผิดฐานฉ้อโกงเป็นความผิดสำเร็จเมื่อใดนั้นกรณีที่เป็นไปได้ไปซึ่งทรัพย์สิน โดยปกติถ้าเป็นทรัพย์สินที่มีรูปร่างต้องถือว่า ความผิดสำเร็จเมื่อทรัพย์สินไปอยู่ในความครอบครองของผู้กระทำผิดแล้ว

³⁶ อ่างแล้ว, น. 225.

กรรมกรรมประกันชีวิตเป็นเอกสารสิทธิหรือไม่เมื่อพิจารณาตามความหมายตามคำจำกัดความตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (9) ได้ให้ความหมายของ เอกสารสิทธิ ไว้ว่า หมายถึง เอกสารที่เป็นหลักฐานแห่งการก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิ

ในการทำประกันชีวิตนั้นภายหลังจากที่ผู้รับประกันชีวิตได้ตกลงทำสัญญาประกันชีวิตตามคำเสนอของผู้เอาประกันชีวิต ผู้รับประกันชีวิตมีหน้าที่ต้องจัดทำและส่งมอบกรรมกรรมประกันภัยอันมีเนื้อความต้องตามสัญญานั้นให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตฉบับหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867 วรรคสอง ซึ่งได้กำหนดรายการต่าง ๆ ที่ต้องระบุในกรรมกรรมประกันภัย ตามมาตรา 867 วรรคสาม กรรมกรรมประกันภัยจึงเป็นหลักฐานของสัญญาประกันชีวิตชนิดหนึ่งที่ผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้รับประโยชน์สามารถใช้เป็นหลักฐานฟ้องร้องผู้รับประกันชีวิตเพื่อบังคับให้เป็นไปตามสัญญาประกันชีวิตได้ แต่ยังมีปัญหาอยู่ว่า กรรมกรรมประกันภัยดังกล่าวเป็นเอกสารสิทธิหรือไม่ ซึ่งยังไม่เคยปรากฏในคำพิพากษาศาลฎีกาเลย

แต่ท่านอาจารย์รชฎ เจริญ ได้อธิบายถึงลักษณะเอกสารสิทธิว่า ให้พิจารณาถึงสภาพของเอกสารเป็นสำคัญว่า สามารถเป็นเอกสารแห่งการเคลื่อนไหวสิทธิ อันได้แก่ ก่อ เปลี่ยนแปลง โอน สงวน หรือระงับซึ่งสิทธิหรือไม่ หากสภาพของเอกสารนั้นสามารถเป็นหลักฐานแห่งการเคลื่อนไหวสิทธิได้แล้ว เอกสารนั้นย่อมเป็นเอกสารสิทธิ³⁷

เมื่อพิจารณาถึงกรรมกรรมประกันภัยแล้วจะเห็นว่า กรรมกรรมประกันภัยนั้นเป็นเอกสารสิทธิชนิดหนึ่ง อันมีลักษณะเป็นเอกสารสิทธิตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 1 (9) เพราะเป็นหลักฐานที่ก่อให้เกิดการเคลื่อนไหวสิทธิกับผู้เอาประกันชีวิต ประกอบกับประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 867 วรรคแรก บัญญัติว่า “อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดชอบหรือลายมือชื่อตัวแทนของฝ่ายนั้นเป็นสำคัญ ท่านว่าจะฟ้องร้องบังคับคดีหาได้ไม่” เมื่อกรรมกรรมประกันภัยถือว่าเป็นหลักฐานแห่งสัญญาประกันชีวิตที่ผู้รับประกันชีวิตได้จัดทำมอบให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตตามกฎหมาย กรรมกรรมประกันภัยจึงสามารถใช้เป็นหลักฐาน ก่อให้เกิดสิทธิแก่ผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้รับประโยชน์ในการบังคับผู้รับประกันชีวิตให้ปฏิบัติตามสัญญาที่ตกลงกันได้

ท่านศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ มีความเห็นว่ากรรมกรรมประกันชีวิตเป็นเอกสารสิทธิ และการโอนสิทธิตามสัญญาประกันชีวิตเป็นการโอนสิทธิเรียกร้องชนิดหนึ่ง จึงต้องทำตาม

³⁷ จิตติ เจริญ, บันทึกของท้ายคำพิพากษาศาลฎีกา 100 ปี อัยการ, (กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด พิมพ์อักษร, 2536), น. 290.

แบบตามที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 306 ก็ต้องทำเป็นหนังสือ มิฉะนั้นจะไม่สมบูรณ์ และต้องบอกกล่าวการโอนไปยังผู้รับประกันชีวิตเป็นหนังสือ³⁸

ดังนั้นหากผู้เอาประกันชีวิตได้หลอกลวงเพื่อเข้าทำสัญญาประกันชีวิตกับผู้รับประกันชีวิตแล้วผู้รับประกันชีวิตได้ออกกรมธรรม์ประกันภัยให้ไปแล้วถือว่าเป็นการครบองค์ประกอบความผิดฐานฉ้อโกงตาม ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 แล้ว

สาเหตุที่บริษัทผู้รับประกันชีวิตไม่มีการฟ้องร้องคดีฉ้อโกงการประกันชีวิตเพราะว่าบริษัทผู้รับประกันชีวิตแต่ละบริษัท ต้องการที่จะรักษาชื่อเสียงของบริษัท ต้องการสร้างความเชื่อถือจากลูกค้า เพื่อหวังให้ลูกค้ามาทำประกันชีวิตกับบริษัทของตน จึงไม่ต้องการที่จะมีคดีฟ้องร้องกับลูกค้าของตน เพราะหากมีการฟ้องร้องดำเนินคดีอาญาแล้วจะทำให้ลูกค้ารายอื่นไม่กล้าที่จะมาทำประกันชีวิตกับบริษัทของตนอย่างแน่นอน และอีกประเด็นหนึ่งเกี่ยวกับความที่ไม่มีความผิดฐานฉ้อโกงมีอัตราโทษเพียงจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งเป็นอัตราโทษที่ค่อนข้างต่ำ หากเปรียบเทียบกับความผิดฐานฉ้อโกงประกันวินาศภัยซึ่งประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 347 ผู้ใดเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์จากการประกันวินาศภัย แกล้งทำให้เกิดเสียหายแก่ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุที่เอาประกันภัย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ จะเห็นได้ว่าความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรา 341 ได้กำหนดโทษไว้น้อยกว่าความผิดฐานฉ้อโกงประกันวินาศภัย

4.4 ปัญหาการที่ไม่บัญญัติความผิดการฉ้อโกงการประกันชีวิตบัญญัติไว้ในกฎหมายอาญา โดยเฉพาะ

4.4.1 ผลเสียที่เกี่ยวกับความไม่ชัดเจนของกฎหมาย

เป็นที่ทราบกันอยู่แล้วว่ากฎหมายอาญาดำเนินการตามตัวบทกฎหมายโดยเคร่งครัด หากไม่มีกฎหมายบัญญัติไว้ก็ถือว่าไม่เป็นความผิด เมื่อนำเอาการกระทำที่มีลักษณะฉ้อโกงการประกันชีวิตมาปรับใช้กับความผิดฐานฉ้อโกง ตามมาตรา 341 ซึ่งเป็นบทกฎหมายทั่วไป เพราะการฉ้อโกงเกี่ยวกับการประกันชีวิตไม่ได้มีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะเหมือนกับการฉ้อโกงการประกันวินาศภัยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 347 ซึ่งเมื่อพิจารณาแล้วจะเห็นว่าความผิดฐานฉ้อโกงการประกันวินาศภัยมีองค์ประกอบความผิดที่ชัดเจนคือ ผู้ใดเพื่อให้ตนหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์

³⁸ ไชยศ เหมะรัชตะ, กฎหมายว่าด้วยประกันภัย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์นิติบรรณการ, 2534), น. 407.

จากการประกันวินาศภัย แกล้งทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุที่เอาประกันภัย จะเห็นว่าองค์ประกอบในการกระทำผิดมีความชัดเจน หากมีการกระทำผิดเกิดขึ้นก็สามารถนำมาปรับใช้กับมาตรานี้ได้เลย แต่สำหรับการถือ โกงการประกันชีวิตยังไม่มีความหมายบัญญัติไว้ โดยเฉพาะและชัดเจนอย่างนี้ จึงยังต้องนำไปปรับใช้กับความผิดฐานถือ โกงโดยทั่วไปตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใกล้เคียงที่สุด ซึ่งผลเสียของการไม่มีตัวบทกฎหมายเกี่ยวกับการถือ โกงการประกันชีวิตบัญญัติไว้โดยเฉพาะ กล่าวคือหลอกลวงผู้อื่นด้วยแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงที่ควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงนั้นได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หากพิจารณาถึงการปกปิดความจริงที่ตนเจ็บป่วยมาก่อนที่จะเข้าทำสัญญาประกันชีวิต หรือปกปิดการมีอาชีพของผู้เอาประกันชีวิต หรือปกปิดการมีส่วนได้เสียในชีวิตของผู้ถูกเอาประกันชีวิต เมื่อพิจารณาให้คิดแล้วก็ถือว่าเข้าองค์ประกอบ แต่การออกกรมธรรม์ประกันชีวิตจะเป็นเอกสารสิทธิหรือไม่นั้น ยังไม่มีคำพิพากษาศาลฎีกาตัดสินไว้ ซึ่งมีเพียงความเห็นของหลาย ๆ ท่านที่เห็นว่าเป็นเอกสารสิทธิ หากถือว่าเป็นเอกสารสิทธิก็เข้าข่ายการกระทำผิดฐานถือ โกงแล้ว หรือในกรณีที่มีการทำสัญญาประกันชีวิตและมีการออกกรมธรรม์ประกันชีวิตให้แล้ว ต่อมาผู้เอาประกันชีวิตหลอกลวงผู้รับประกันชีวิตว่าผู้เอาประกันชีวิตถึงแก่ความตายแล้ว - ต่อมาผู้รับประโยชน์ได้ไปรับเงินจากผู้รับประกันชีวิตเช่นนี้ถือว่าเป็นความผิดฐานถือ โกงแล้ว ตามประมวลกฎหมายอาญา 341

การบังคับใช้กฎหมายความผิดฐานถือ โกงตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 348 ได้บัญญัติไว้ว่า “ความผิดในหมวดนี้ นอกจากความผิดตามมาตรา 343 เป็นความผิดอันยอมความได้” ความผิดในหมวดนี้หมายถึงความผิดตั้งแต่มาตรา 341 เป็นต้นมา ซึ่งความผิดเกี่ยวกับการถือ โกงตามมาตรา 341 ถือว่าเป็นฐานความผิดเกี่ยวกับการถือ โกงที่เป็นบททั่วไปและเป็นความผิดที่ยอมความได้ ซึ่งหากมีความผิดเกิดขึ้นแล้วแต่ไม่มีการร้องทุกข์จากผู้เสียหาย หรือในกรณีคู่กรณีความยอมกันแล้วก็จะเป็นการตัดสิทธิที่พนักงานสอบสวน หรือพนักงานอัยการ ที่จะดำเนินคดีต่อไป เพราะถือว่าเป็นความผิดต่อส่วนตัว

จากที่กล่าวมาจะเห็นว่ามีความผิดฐานถือ โกงเกิดขึ้นแล้ว แต่การดำเนินคดีอาญากับผู้เอาประกันชีวิตที่กระทำผิดไม่ค่อยมีขึ้นสู่ศาลเพราะว่าเมื่อมีการถือ โกงเกิดขึ้น บริษัทผู้รับประกันชีวิตก็จะเรียกเงินคืนจากผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้รับประโยชน์ที่ได้รับเงินไป เมื่อบริษัทได้รับเงินคืนไปแล้วก็จะถอนคำร้องทุกข์ที่ได้ร้องทุกข์ไว้กับพนักงานสอบสวน เมื่อถอนคำร้องทุกข์แล้วความผิดฐานถือ โกงก็เป็นอันสิ้นสุดไม่มีการดำเนินคดีต่อไปและโดยปกติเมื่อบริษัทประกันชีวิตไม่ต้องจ่ายเงินหรือผู้เอาประกันชีวิตคืนเงินก็จะไม่ดำเนินคดีให้เสียเวลากับบริษัทผู้รับประกันชีวิตอีก ดังจะเห็นได้ว่ามีคดีขึ้นสู่ศาลน้อยมาก หรือในกรณีที่ผู้เอาประกันชีวิตหลอกลวงเพื่อเข้าทำ

ประกันชีวิตตามขั้นตอนการทำประกันชีวิตโดยทั่วไปนั้น หลังจากที่ผู้เอาประกันชีวิตได้แถลงข้อเท็จจริงต่างๆ แล้ว ผู้รับประกันชีวิตจะพิจารณารับประกันชีวิตพร้อมกับเรียกเก็บเงินค่าเบี้ยประกันชีวิตจากผู้ทำประกันชีวิต หลังจากนั้นผู้รับประกันชีวิตจึงจะได้จัดทำกรมธรรม์ประกันชีวิตมอบให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตต่อไป บริษัทผู้รับประกันชีวิตจึงอาจเห็นว่า ตนเองยัง ไม่ได้รับความเสียหาย ยังไม่ได้จ่ายเงินใด ๆ ให้แก่ผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้รับประโยชน์แต่อย่างใด ในทางกลับกันบริษัทผู้รับประกันชีวิตเองยังได้รับเงินค่าเบี้ยประกันชีวิตอีกด้วย จึงกลายเป็นว่าผู้รับประกันชีวิตซึ่งเป็นผู้ถูกหลอกลวงกลับได้รับประโยชน์มากกว่าผู้รับประกันชีวิตซึ่งเป็นผู้หลอกลวงเสียอีก ดังนั้น ผู้รับประกันชีวิตจึงไม่เห็นถึงความจำเป็นที่ต้องแจ้งความดำเนินคดีอาญากับผู้เอาประกันชีวิตที่หลอกลวงหรือปกปิดความจริงที่ผู้เอาประกันชีวิตนำมาหลอกลวงกับบริษัทผู้รับประกันชีวิตเลย

4.4.2 ผลเสียที่เกิดขึ้นกับสังคม

เมื่อพิจารณาถึงว่า การฉ้อ โกงเกี่ยวกับการประกันชีวิตแล้วจะเห็นว่า การฉ้อ โกงประกันชีวิตแต่ละครั้งเป็นการสร้างความสูญเสียให้กับผู้ร่วมทำประกันชีวิตทุกคน ไม่ใช่เป็นความเสียหายตัวส่วนตัวเท่านั้น เพราะการประกันชีวิตเป็นการเฉลี่ยความเสียหายระหว่างผู้ที่ร่วมเอาประกันชีวิตทุก ๆ คน หากมีการฉ้อ โกงเกี่ยวกับการประกันชีวิตเกิดคือผู้เสียหายก็คือ ผู้ที่ร่วมเอาประกันชีวิตทุกคน หากจะนำความผิดเกี่ยวกับการฉ้อ โกงการประกันชีวิตมาปรับใช้กับความผิดฐานฉ้อ โกงในบททั่วไป ตามมาตรา 341 แล้วจะเห็นว่าไม่มีความเป็นธรรมสำหรับผู้ร่วมเอาประกันชีวิตด้วยกัน ซึ่งในเรื่องนี้เปรียบเทียบกับกรณีการกู้ยืมเงินที่เป็นการฉ้อ โกงประชาชน ตามมาตรา 343 เพราะหากพิจารณาให้ดีแล้วในเรื่องการกู้ยืมเงินนั้นเป็นเรื่องทางแพ่งแท้ ๆ แต่กฎหมายถึงเห็นผลร้ายของการกู้ยืมเงินชนิดนี้จึงได้ออกกฎหมายอาญามาเพื่อควบคุมผู้กระทำความผิดดังกล่าว และเพื่อเป็นการป้องกันสังคมจากอาชญากรรมดังกล่าวนี้ ดังนั้น การฉ้อ โกงที่เกี่ยวกับการประกันชีวิตจึงควรมีการออกกฎหมายเกี่ยวกับการฉ้อ โกงการประกันชีวิตไว้โดยเฉพาะ

อย่างไรก็ตามการทำธุรกิจในปัจจุบันส่วนใหญ่ต้องการความเชื่อถือจากประชาชนเป็นสิ่งสำคัญ ถ้าประชาชนหมดความเชื่อถือแล้วธุรกิจนั้นๆ จะล่มสลายได้ เช่น กรณีตัวอย่างที่เกิดขึ้นกับสถาบันการเงินทั้งหลาย เป็นต้น ธุรกิจประกันชีวิตก็เช่นเดียวกัน เมื่อมีการฉ้อ โกงประกันชีวิตผู้ร่วมทำประกันชีวิตทุกคนได้รับความเสียหาย และกระทบโดยตรงต่อความเชื่อถือของประชาชนด้วย ดังนั้นถ้าไม่มีกฎหมายที่เข้มงวดลงโทษผู้กระทำความผิดแล้ว ในอนาคตความเสียหายจะเกิดขึ้นกับธุรกิจประกันชีวิต อาจเปรียบได้กับความล่มสลายของสถาบันการเงินของประเทศไทย ดังที่เกิดขึ้นมาแล้วก็เป็นได้

4.4.3 ผลเสียที่เกิดจากการที่ไม่บัญญัติความผิดฐานถือโครงการประกันชีวิตไว้โดยเฉพาะ

หากมีกฎหมายบัญญัติไว้โดยเฉพาะเช่นเดียวกับการถือโครงการประกันวินาศภัยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 347 ซึ่งบัญญัติไว้เป็นฐานความผิดเฉพาะและอัตราโทษเหมาะสม จะทำให้สามารถควบคุมการถือโครงการประกันชีวิตได้ทำให้การถือโครงการประกันชีวิตลดน้อยลง ซึ่งตามความเป็นจริงแล้วความผิดฐานถือโครงการประกันชีวิตนั้นควรที่ต้องมีการบัญญัติไว้ โดยเฉพาะเช่นเดียวกับการถือโครงการประกันวินาศภัย เพราะว่าการถือโครงการเกี่ยวกับการประกันชีวิตนั้นหากมีการถือโครงการเกิดขึ้นอาจต้องถึงกับฆ่าผู้เอาประกันชีวิตเพื่อหวังเงินจากการประกันชีวิตดังที่เป็นคดีเกิดขึ้นให้เห็นในปัจจุบัน

นอกจากนี้ อัตราโทษตามมาตรา 341 หากนำความผิดฐานถือโครงการเกี่ยวกับการประกันชีวิตมาบังคับใช้ เห็นว่าอัตราโทษยังไม่เหมาะสม เพราะมีอัตราโทษที่ต่ำคือจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หากเปรียบเทียบกับกรณีถือโครงการประกันวินาศภัย ตามมาตรา 347 ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งหากพิจารณาถึงความร้ายแรงแล้วอัตราโทษของการถือโครงการเกี่ยวกับการประกันชีวิต น่าที่จะมีอัตราโทษที่สูงกว่าเพราะหากมีการถือโครงการขึ้นอาจมีความรุนแรงถึงแก่ชีวิตของผู้เอาประกันชีวิตตามที่กล่าวมาแล้ว หรือเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่นจะเห็นว่าอัตราโทษเกี่ยวกับการถือโครงการประกันชีวิตของประเทศญี่ปุ่นคือ จำคุกไม่เกินสิบปีซึ่งเป็นอัตราโทษที่ค่อนข้างจะเหมาะสม

นอกจากการปกปิดหรือหลอกลวง ของฝ่ายผู้เอาประกันชีวิตแล้วสำหรับฝ่าย ผู้รับประกันชีวิตเองก็มักจะยกเงื่อนไขต่าง ๆ ในกรมธรรม์ประกันภัยขึ้นเพื่อปฏิเสธความรับผิดชอบ เช่น อ้างเงื่อนไขเกี่ยวกับการเกิดอุบัติเหตุเพื่อให้จ่ายเงินตามสัญญาน้อยลง³⁹ เพราะตาม

³⁹ คำพิพากษาศาลฎีกา 10022505 ผู้เอาประกันชีวิตถูกงูพิษกัดถึงตายโดยบังเอิญ นั้น นับว่าเป็นอุบัติเหตุ ตามความหมายของคำว่าอุบัติเหตุแห่งข้อสัญญาที่ว่า “ต้องเป็นเหตุ เนื่องมาจากร่างกายผู้เอาประกันถูกบาดเจ็บอย่างรุนแรงจากสิ่งที่เกิดขึ้นภายนอกโดยบังเอิญ และ ปราศจากเจตนาของผู้มีส่วนกระทำให้เกิดการนั้นเกิดขึ้น” แล้วผู้รับประกันชีวิตจึงต้องรับผิดชอบ

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 529/2513 การที่ พ. (ผู้เอาประกันภัย) หกสัปดาห์หลังจากกรด ย่อมถือว่าเป็นอุบัติเหตุ เมื่อเป็นเหตุให้มดลูกแตกปริ จึงถือว่าเป็นสาเหตุโดยตรงที่ทำให้ พ. ถึงแก่ ความตาย จำเลยจึงต้องรับผิดชอบใช้เงินให้โจทก์ตามกรมธรรม์ประกันภัย

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 76412519 ส. เอาประกันอุบัติเหตุ กรมธรรม์ยกเว้นกรณี ฆาตกรรม มีคนร้ายขว้างลูกระเบิดมายังโต๊ะอาหารที่ ส. นั่งอยู่กับคนอื่นอีกสามคน ทำให้ ส. กับอีกคน หนึ่งตาย โดยตั้งใจฆ่าคนอื่น เป็นอุบัติเหตุซึ่งบริษัทผู้รับประกันภัยต้องรับผิดชอบ ไม่ใช่ฆาตกรรม

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1702524 ผู้เอาประกันชีวิตเป็นลมล้ม เป็นเรื่องเกิดขึ้นโดย บังเอิญ การล้มทำให้ศีรษะฟาดพื้นถึงตาย ถือเป็นอุบัติเหตุตามกรมธรรม์ประกันภัย

กรมธรรม์ประกันภัยอุบัติเหตุ มิได้ให้คำจำกัดความคำว่า “อุบัติเหตุ” ไว้ จึงต้องถือตามความหมายตามพจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ซึ่งให้ความหมายไว้ว่า “เหตุเกิดขึ้นโดยไม่คาดคิดหรือความบังเอิญ” หรืออ้างอิงเงื่อนไขการชำระเบี้ยประกันชีวิตล่าช้า⁴⁰ การอ้างอิงเงื่อนไขประเภทนี้ ผู้รับประกันชีวิตต้องการที่จะจ่ายเงินตามสัญญาให้น้อยลง หรือประวิงการจ่ายเงิน หรืออ้างเพื่อที่จะปฏิเสธการจ่ายเงินตามสัญญา หรือในกรณีประวิงการบอกเลิกสัญญาประกันชีวิตในกรณีที่สัญญาประกันชีวิตนั้นเป็นโมฆียะ โดยบริษัทผู้รับประกันชีวิตจะรองจนกว่าผู้เอาประกันชีวิต หรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตเสียชีวิตแล้ว จึงจะทำการตรวจสอบว่ามีการใช้กลฉ้อฉลหรือปกปิดความจริงมาแต่ต้นหรือไม่ หากพบก็จะทำการบอกเลิกสัญญา ซึ่งในบางรายใช้เวลาล่วงเลยมาหลายปีก่อนที่จะบอกเลิกสัญญา เป็นเหมือนกับว่า บริษัทผู้รับประกันชีวิตต้องการเงินเบี้ยประกันชีวิตไปใช้หมุนเวียนภายในบริษัทก่อน เมื่อบอกเลิกสัญญาแล้วก็คืนให้โดยไม่ต้องชำระดอกเบี้ยแต่อย่างใด ซึ่งจำนวนผู้เอาประกันชีวิตที่มีการบอกเลิกสัญญาลักษณะเช่นนี้มีเป็นจำนวนมาก ซึ่งผู้เขียนมีความเห็นว่าเป็นการเอาเปรียบผู้เอาประกันชีวิต หรือในบางกรณีผู้เอาประกันชีวิตนั้นอาจไม่ทราบความบกพร่องของสัญญาดังกล่าวที่กระทำลงไป

การกระทำของบริษัทผู้รับประกันชีวิตเช่นนี้เป็นการกระทำที่ผิดวัตถุประสงค์ประสงค์ของการประกันชีวิตและเป็นการสร้างความเสื่อมถอยให้กับธุรกิจประกันชีวิตอย่างหนึ่ง

คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 348912530 กรมธรรม์ประกันชีวิตและประกันอุบัติเหตุที่ ส. ผู้เอาประกันไว้กับจำนวนที่ 1 ระบุว่า ในกรณีที่ ส. ถึงแก่กรรม เนื่องจากการประสบอุบัติเหตุ จำนวนที่ 1 จะจ่ายเงินจำนวนประกันรวมจำนวนเงินประกันอุบัติเหตุให้แก่โจทก์ผู้รับประโยชน์ แม้ข้อเท็จจริง จะได้ว่า น. ป่วยด้วยโรคคลื่นหัวใจตีบก็ตาม แต่เหตุที่ทำให้ ส. ถึงแก่ความตาย เนื่องมาจาก การประสบอุบัติเหตุถูกสุกรเข้าชนที่ขาด้านหลังล้มหายศีรษะฟาดพื้นคอกสุกร กรณีจึงต้องถือว่า ส. ถึงแก่กรรมเนื่องจากการประสบอุบัติเหตุมิใช่เนื่องจากการป่วยเจ็บอันเป็นเหตุยกเว้นความรับผิดตามเงื่อนไขแห่งกรมธรรม์ จำนวนที่ 1 จึงต้องรับผิดชอบจ่ายเงินประกันตามสัญญา จำนวนที่ 3 ตัว แทนเชิดเก็บเบี้ยประกันตามที่ได้รับมอบหมายให้จำนวนที่ 2 แม้จำนวนที่ 1 ผู้รับประกันภัยยังไม่ออกหลักฐานการรับชำระเบี้ยประกันให้โจทก์ ก็ต้องถือว่าจำนวนที่ 1 ได้รับชำระเบี้ยประกัน โดยผ่านทางจำนวนที่ 2 ซึ่งเป็นตัวแทนแล้วกรมธรรม์จึงยังไม่สิ้นผลบังคับ

⁴⁰ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 1260/2520 อ. ผู้เอาประกันชีวิตขาดส่งเบี้ยประกันชีวิตตาม กรมธรรม์ประกันชีวิตมีว่า ผู้เอาประกันชีวิตอาจขอต่ออายุขยายเวลาออกไปได้ตามระยะเวลาที่กำหนดไว้ ดังนี้ อ. ต้องทำคำขอไม่ใช้กรมธรรม์ขยายเวลาออกไปโดยอัตโนมัติ การขอต่ออายุ กรมธรรม์ต้องเป็นไปตามที่กำหนดไว้ในกรมธรรม์ อ.ขอต่ออายุกรมธรรม์ แต่มิได้ชำระดอกเบี้ยและตรวจสุขภาพก่อนการที่ระบุไว้ในกรมธรรม์ ยังไม่ถือว่าได้ขยายเวลาออกไป ผู้เอาประกันภัยไม่ต้องใช้เงินตามกรมธรรม์

จากที่กล่าวมาจะเห็นถึงความไม่เพียงพอ และความไม่เหมาะสมของกฎหมายที่ใช้อยู่ในปัจจุบัน ดังนั้นเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมและปกป้องผู้ทำการประกันชีวิตโดยสุจริตให้ได้รับความเป็นธรรม ผู้เขียนจะได้เสนอแนะวิธีการแก้ไขต่อไป

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

การที่ประเทศไทยมิได้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับความผิดฐานนอ้โกงประกันชีวิตไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ทำให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการนอ้โกง ได้แก่ ผู้เอาประกัน ผู้รับประโยชน์ ตัวแทนประกันชีวิต และบริษัทประกันชีวิต ไม่เกรงกลัวต่อการที่จะกระทำความผิด เนื่องจากต้องนำมาตรา 341 ความผิดเกี่ยวกับการนอ้โกงมาใช้บังคับซึ่งมีโทษน้อยกว่าและเป็นความผิดอันยอมความได้

ด้วยเหตุนี้ เหตุผลที่ควรมีกฎหมายว่าด้วยความผิดเกี่ยวกับการนอ้โกงการประกันชีวิตไว้ โดยเฉพาะ กล่าวคือ

(1) เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ. 2535 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2562) จะเป็นการกำหนดมาตรการควบคุมผู้รับประกันชีวิตเพื่อความมั่นคงในการดำเนินธุรกิจประกันชีวิต มีอัตราโทษสำหรับบริษัทเอาชีวิตรวมทั้งตัวแทนประกันชีวิต นายหน้าประกันชีวิตที่ฝ่าฝืนตามพระราชบัญญัตินี้ แต่ไม่ได้บัญญัติฐานความผิดเกี่ยวกับการนอ้โกงการประกันชีวิตไว้

(2) เมื่อพิจารณาประมวลกฎหมายอาญาเองก็ไม่มีบทบัญญัติความผิดเกี่ยวกับการนอ้โกงการประกันชีวิตไว้โดยเฉพาะเหมือนกับความผิดฐานการนอ้โกงประกันวินาศภัย ตามมาตรา 347 การบังคับใช้ความผิดเกี่ยวกับการนอ้โกงการประกันชีวิตจึงต้องไปปรับใช้กฎหมายบททั่วไปคือ ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ซึ่งเป็นกฎหมายที่ใกล้เคียงที่สุด

(3) ปัญหาของการบังคับใช้เกี่ยวกับความฐานนอ้โกงคือ ความชัดเจนขององค์ประกอบความผิด เช่น การได้กรรมธรรม์ประกันชีวิตจะถือว่าได้ทรัพย์สิน หรือได้เอกสารสิทธิไปหรือไม่ ตัวอย่างเช่น ผู้เอาประกันชีวิตรอกข้อความที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง โดยการปกปิดการเจ็บป่วยร้ายแรงที่เคยเป็นมาในอดีตแล้วได้ไปซึ่งกรรมธรรม์ประกันชีวิต ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่ได้กล่าวมาจะเป็นความผิดฐานนอ้โกงประกันชีวิตหรือไม่ซึ่งก็ยังไม่เคยมีคำพิพากษาศาลฎีกายืนยันไว้เป็นบรรทัดฐานแต่อย่างใด

(4) เมื่อพิจารณาแล้วเข้าหลักเกณฑ์การนอ้โกง ตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 แล้ว กฎหมายกำหนดไว้ว่าเป็นความผิดต่อส่วนตัวยอมความกันได้ซึ่งหากไม่มีกรรองทุกข์ของผู้เสียหายก็จะดำเนินการฟ้องคดีไม่ได้ ดังเช่น มีการนอ้โกงการประกันชีวิตเกิดขึ้นหากบริษัท

ประกันชีวิตไม่ร้องทุกข์แล้ว พนักงานสอบสวนก็ไม่สามารถดำเนินคดีได้ ดังนั้นเมื่อพิจารณาแล้ว เห็นว่า การถือโครงการประกันชีวิตนั้นส่งผลต่อความสงบสุขของประชาชนและสังคมส่วนรวม จึงสมควรอย่างยิ่งที่จะบัญญัติความผิดฐานถือโครงการประกันชีวิตให้เป็นความผิดที่ยอมความไม่ได้

(5) เมื่อพิจารณาถึงอัตราโทษของความผิดฐานถือโครงการตามมาตรา 341 จะเห็นว่า มีอัตราโทษเพียงจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ จะเห็นว่าอัตราโทษที่ไม่เหมาะสม เพราะการถือโครงการประกันชีวิตนั้น อาจถึงกับต้องฆ่าผู้เอาประกันชีวิต หรือผู้ถูกเอาประกันชีวิต ซึ่งน่าที่จะมีอัตราโทษมากกว่าการถือโครงการประกันวินาศภัยด้วยเพราะอัตราโทษการถือโครงการประกันวินาศภัยนั้นมีอัตราโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ซึ่งหากเปรียบเทียบกับความผิดฐานถือโครงการประกันชีวิตของประเทศเกาหลีใต้ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกไม่เกินสิบปี ซึ่งเป็นโทษที่ค่อนข้างเหมาะสม และยังเป็นความผิดที่ไม่มีการยอมกันก็ได้

(6) นอกจากฝ่ายผู้เอาประกันชีวิตแล้วความบกพร่องของฝ่ายผู้รับประกันชีวิตก็คือ การประวิงการจ่ายเงินตามสัญญาโดยบริษัทผู้รับประกันชีวิตพยายามยกเงื่อนไขต่าง ๆ ขึ้นมาเพื่อประวิงการจ่ายเงินตามสัญญาตามที่ได้กล่าวมาแล้ว หรือการประวิงการบอกเลิกสัญญาเมื่อรู้ว่าสัญญานั้นเป็นโมฆะคือ ต้องรอบอกเลิกหลังจากที่ผู้เอาประกันชีวิต หรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตถึงแก่ความตายแล้วภายในหนึ่งเดือน หรือบอกเลิกสัญญาภายในสองปี จึงทำการยกเลิกสัญญาและคืนเบี้ยประกันชีวิตที่รับมาคืนไปโดยไม่มีการชำระดอกเบี้ยแต่อย่างใด ซึ่งหากพิจารณาให้ดีแล้วเงินหมุนเวียนในส่วนนี้มีจำนวนมากพอที่จะใช้หมุนเวียนในบริษัทได้อย่างสบาย แทนที่จะต้องไปกู้ยืมมาซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยในจำนวนที่สูง ผลเสียหายที่ตามมาก็คือ ผู้เอาประกันชีวิตมุ่งหวังที่จะได้รับเงินชดเชยตามสัญญาประกันชีวิตตามที่ตกลงกันเมื่อผู้เอาประกันชีวิตหรือผู้ถูกเอาประกันชีวิตถึงแก่ความตายแล้ว โดยที่ผู้เอาประกันชีวิตไม่ได้มีการเตรียมพร้อมอย่างอื่นหรือทำธุรกรรมอย่างอื่นเตรียมไว้ ซึ่งในบางครั้งนั้นการยกเลิกกรรมธรรม์ประกันภัยไม่ได้เกิดจากความผิดพลาดของผู้เอาประกันชีวิตเลย แต่เป็นความบกพร่องของฝ่ายผู้รับประกันชีวิตคือ ตัวแทนหรือนายหน้า เพราะในบางครั้ง ผู้เอาประกันชีวิตไม่เข้าใจเงื่อนไขของการประกันชีวิต และตัวแทนหรือนายหน้านั้นก็ไม่ได้อธิบายให้ชัดเจน ซึ่งปัญหาเช่นนี้จึงเกิดขึ้นเสมอ ๆ ระหว่างผู้เอาประกันชีวิต และ ผู้รับประกันชีวิต ดังคำพิพากษาศาลฎีกาที่กล่าวมาแล้ว ดังนั้น จึงเป็นหน้าที่ของผู้เอาประกันชีวิตที่จะให้ความละเอียดรอบคอบในการพิจารณาในการทำสัญญาให้เข้าใจให้ดีเสียก่อนในการทำสัญญาประกันชีวิต และยังเป็นหน้าที่ของตัวแทนและนายหน้าที่ต้องมีหน้าที่อธิบายให้เกิดความเข้าใจถึงผลได้ ผลเสีย อธิบายถึงเงื่อนไขต่าง ๆ ที่มีอยู่ในสัญญาประกันชีวิตให้ผู้เอาประกันชีวิตเข้าใจอย่างถ่องแท้ แต่ปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันนี้คือ ตัวแทนหรือนายหน้าประกันชีวิตนี้มักจะกล่าวถึงเพียงแต่ผลประโยชน์ที่จะได้รับหากได้ทำสัญญาประกันชีวิตไว้กับบริษัทของตน โดยปกปิดหรือเพิกเฉย

ไม่แจ้งเจตนาใจที่เป็นข้อยกเว้นของการประกันชีวิตที่ไม่ต้องชดใช้เงินตามสัญญาประกันชีวิต สาเหตุที่ไม่ยอมแจ้งนั้น เพื่อต้องการให้บุคคลทั่ว ๆ ไป เข้าทำสัญญาประกันชีวิตกับตน เพื่อที่ตนจะได้รับค่าบำนาญ (Commission) เพียงอย่างเดียวโดยไม่คำนึงถึงผลของการบอกเลิกสัญญาที่จะตามมาในภายหลัง เพราะหากพิจารณาเรื่องการปกปิดหรือไม่แจ้งความจริงที่ต้องเปิดเผย (เจตนาใจที่เป็นข้อยกเว้นความรับผิดชอบของผู้รับประกันชีวิต) และการกระทำดังกล่าวได้ไปซึ่งทรัพย์สิน (เงินเบี้ยประกันชีวิต ไปเพื่อตนเองหรือเพื่อผู้อื่น บริษัทผู้รับประกันชีวิต) กรณีดังกล่าวนี้จึงน่าที่จะเข้าหลักการถือโทษตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 แล้ว

5.2 ข้อเสนอแนะ

(1) เห็นควรบัญญัติหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการถือโทษประกันชีวิตไว้ในประมวลกฎหมายอาญา โดยบัญญัติเป็นอีกคนหนึ่งในมาตรา 342 โดยมีความดังนี้

มาตรา 342 ถ้าการกระทำผิดฐานถือโทษ ผู้กระทำ

(1)...

(2)...

(3) เป็นการกระทำผิดเกี่ยวกับการประกันชีวิต

ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท

(2) ในกรณีบัญญัติไว้ในอีกมาตราต่างหากก็ควรบัญญัติไว้เหมือนกับความผิดฐานถือโทษประกันวินาศภัยตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 347 ซึ่งควรบัญญัติเป็น มาตรา 347 ทวิ โดยมีเนื้อความกฎหมายว่า “ผู้ใด โดยทุจริต ปกปิด ต่อความจริงที่ควรบอกให้แจ้งในการทำสัญญาประกันชีวิต และการกระทำดังกล่าวนั้น ได้ไปซึ่งทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดจากผู้ถูกหลอกลวง หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวง ทำ ถอน หรือทำลายกรมธรรม์ประกันชีวิต ผู้นั้นกระทำความผิดฐานถือโทษประกันชีวิต จำคุกตั้งแต่สองปีถึงห้าปี และปรับตั้งแต่ห้าหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท

เหตุผลที่ผู้เขียนเสนอแนะให้มีการบัญญัติกฎหมายเพิ่มขึ้นมาเพราะเพื่อที่จะได้มีบทบัญญัติของกฎหมายที่เป็นรูปธรรมและง่ายต่อการพิจารณาองค์ประกอบของความผิดเกี่ยวกับการถือโทษประกันชีวิต ซึ่งเมื่อพิจารณาถึงองค์ประกอบความผิดของกฎหมายที่เพิ่มมานี้ สามารถจะระบุได้อย่างชัดเจนได้เลยว่า ผู้กระทำการหลอกลวงเพื่อเข้าทำสัญญาประกันชีวิตนั้น มีความผิดตามองค์ประกอบความผิดของกฎหมายหรือไม่ โดยไม่ต้องมีการตีความกันอีก เช่นเดียวกับการถือโทษประกันวินาศภัยตามมาตรา 347 ที่ใช้บังคับอยู่

(3) ในกรณีที่มีบัญญัติความผิดฐานถือโครงการประกันชีวิตไว้ในประมวลกฎหมายอาญา ต้องบัญญัติเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน เพราะจากกรณีศึกษาจากกฎหมายต่างประเทศ ความผิดฐานถือโครงการประกันชีวิตที่ขอมความไม่ได้เป็นความผิดอาญาแผ่นดิน โดยเห็นควรบัญญัติเพิ่มใน มาตรา 348 ความว่า “ในความผิดในหมวดนี้ นอกจากความผิดตามมาตรา 342 (3) หรือ มาตรา 347 ทวิ เป็นความผิดอันขอมความได้”

เหตุผลที่ผู้เขียนเห็นควรบัญญัติเป็นความผิดอาญาแผ่นดิน เพราะการถือโครงการประกันชีวิตนั้นเป็นการสร้างความเสียหายที่เป็นภัยต่อมหาชน หรือคนส่วนใหญ่ของสังคม ไม่ใช่ความผิดต่อส่วนตัว ซึ่งการถือโครงการประกันชีวิตแต่ละครั้งนั้น ผู้ที่เดือดร้อนเสียหายไม่ใช่ ผู้รับประกันชีวิต หรือผู้เอาประกันชีวิต ผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ แต่เป็นความเสียหายที่เกิดกับกลุ่มผู้เอาประกันชีวิตด้วยกันทั้งหมด ดังนั้น เมื่อมีการถือโครงการประกันชีวิตเกิดขึ้น ความเสียหายจึงเกิดแก่ผู้มีส่วนร่วมเสี่ยงภัยทุก ทั้งนี้ หากบัญญัติให้การถือโครงการประกันชีวิตนั้นเป็นความผิดต่อส่วนตัวแล้ว คดีความสามารถที่จะขอมความกันได้ ซึ่งจะเป็นการที่ไม่เป็นธรรมกับทุกคนที่ร่วมเสี่ยงภัยด้วยกัน และหากเป็นความผิดต่อส่วนตัวแล้ว ซึ่งสามารถขอมความกันได้จะเป็นการตัดสิทธิพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ เพราะไม่สามารถที่จะดำเนินคดีได้หากไม่มีการร้องทุกข์จากผู้เสียหาย ซึ่งจะมีผลทำให้ผู้หลอกลวง ถือโครงการประกันชีวิต ไม่มีความเกรงกลัวต่อกฎหมาย เพราะจากสภาพความจริงในปัจจุบันนี้ เมื่อมีความผิดเกี่ยวกับการถือโครงการประกันชีวิตซึ่งเป็นผู้เสียหายก็จะมีภาระความดำเนินคดีต่อพนักงานสอบสวนหรือเจ้าหน้าที่ตำรวจ เมื่อมีการจับกุมตัวทางฝ่ายผู้กระทำการถือโครงการมา ผู้ต้องหา ก็จะขอคืนเงินในส่วนที่ได้ไปนั้นให้กับผู้เสียหายไป เมื่อผู้เสียหาย (บริษัทประกันชีวิต) ตกลงยินยอมรับเงินคืนแล้วความผิดเกี่ยวกับการถือโครงการก็เป็นอันสิ้นสุดไป และไม่มีภาระดำเนินคดีอาญากันต่อไป เป็นเหตุในผู้ที่ทำการถือโครงการเกี่ยวกับการประกันชีวิตนั้นไม่เกรงกลัวต่อกฎหมายที่มีอยู่ไปก่อคดีในทำนองนี้ขึ้นมามากเรื่อย ๆ ไปไม่มีที่สิ้นสุด

ในกรณีฝ่ายผู้รับประกันชีวิตที่ได้รับเงินเบี้ยประกันชีวิตจากผู้เอาประกันชีวิตไปแล้ว โดยอันเนื่องมาจากการปกปิดเงื่อนไขในการทำสัญญา หรือเพิกเฉยในการแจ้งข้อความในกรมธรรม์ประกันภัยทั้งหมดให้ผู้เอาประกันชีวิตทราบ ซึ่งในส่วนนี้ความบกพร่องเป็นของฝ่ายผู้รับประกันชีวิตเอง จะต้องมีการลงโทษทางอาญาตามที่กล่าวมาด้วยเพราะถือว่าเข้าองค์ประกอบความผิดฐานถือโครงการประกันชีวิตตามแนวกฎหมายที่ผู้เขียนเสนอมานี้แล้ว

จากข้อเสนอแนะที่ผู้เขียนได้เสนอมานี้ หากมีการกระทำได้จริงตามที่ผู้เขียนเสนอมานี้ ผู้เขียนคิดว่า ปัญหาเกี่ยวกับการทุจริต การถือโครงการประกันชีวิตก็จะลดลงเรื่อย ๆ และจะต้องหมดไปในที่สุด

บรรณานุกรม

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

เกษม สุกิจบริหาร. “การให้คำมั่นเป็นเท็จกับความผิดฐานฉ้อโกง.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2526.

คณิต ณ นคร. กฎหมายอาญาภาคความผิด. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2545.

จิตติ เจริญน้ำ. “ความผิดฉ้อโกง จำคุกต้องทำให้หลงเชื่อเพียงใด.” วารสารอัยการ. 14.159 (พฤษภาคม 2534): 72-77.

จิตติ ดิงศภัทย์. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ตอน 2 และภาค 3. พิมพ์ครั้งที่ 6. กรุงเทพมหานคร: สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตสภา, 2545.

เฉลิมพล ช่อโพธิ์ทอง. “ความผิดฐานลักทรัพย์และฉ้อโกง: ศึกษาเปรียบเทียบกฎหมายอังกฤษ เยอรมันและไทย.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2538.

ชาติรี เสวตรรัตน์. “เปรียบเทียบความผิดฐานขายของโดยหลอกลวงกับความผิดฐานฉ้อโกง.” วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2527.

ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ. ประมวลกฎหมายอาญา (ฉบับอ้างอิง). พิมพ์ครั้งที่ 13. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546.

ไพศาล กฤษฏาธิวุฒิ. “ผู้ที่ไม่ใช่ผู้เสียหายโดยนิตินัยในคดีฉ้อโกง.” วารสารอัยการ. 21, 239 (มกราคม 2541): 5-9.

ยงยุทธ ชารีสาร. “การให้คำมั่นเป็นเท็จกับความผิดทางอาญฐานฉ้อโกง.” บทบัญญัติ. 36, 3 (2522): 446-458.

สมพร พรหมหิตาธร. รวมคดีฉ้อโกง. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2537.

สุรศักดิ์ ลิขสิทธิ์วัฒนกุล. คำอธิบายความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ตามประมวลกฎหมายอาญา. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: วิญญูชน, 2546.

สุวิณชัย ใจหาญ. คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญา ภาค 2 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มิตรสยาม, 2532.

หยุด แสงอุทัย. กฎหมายอาญา ภาค 2-3. พิมพ์ครั้งที่ 8. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

ภาษาต่างประเทศ

Arlidge Q.C., Anthony.; Parry, Jacques.; and Gatt, Ian. Arlidoe & Parry on Fraud, second edition.

London: Sweet & Maxwell, 1996.

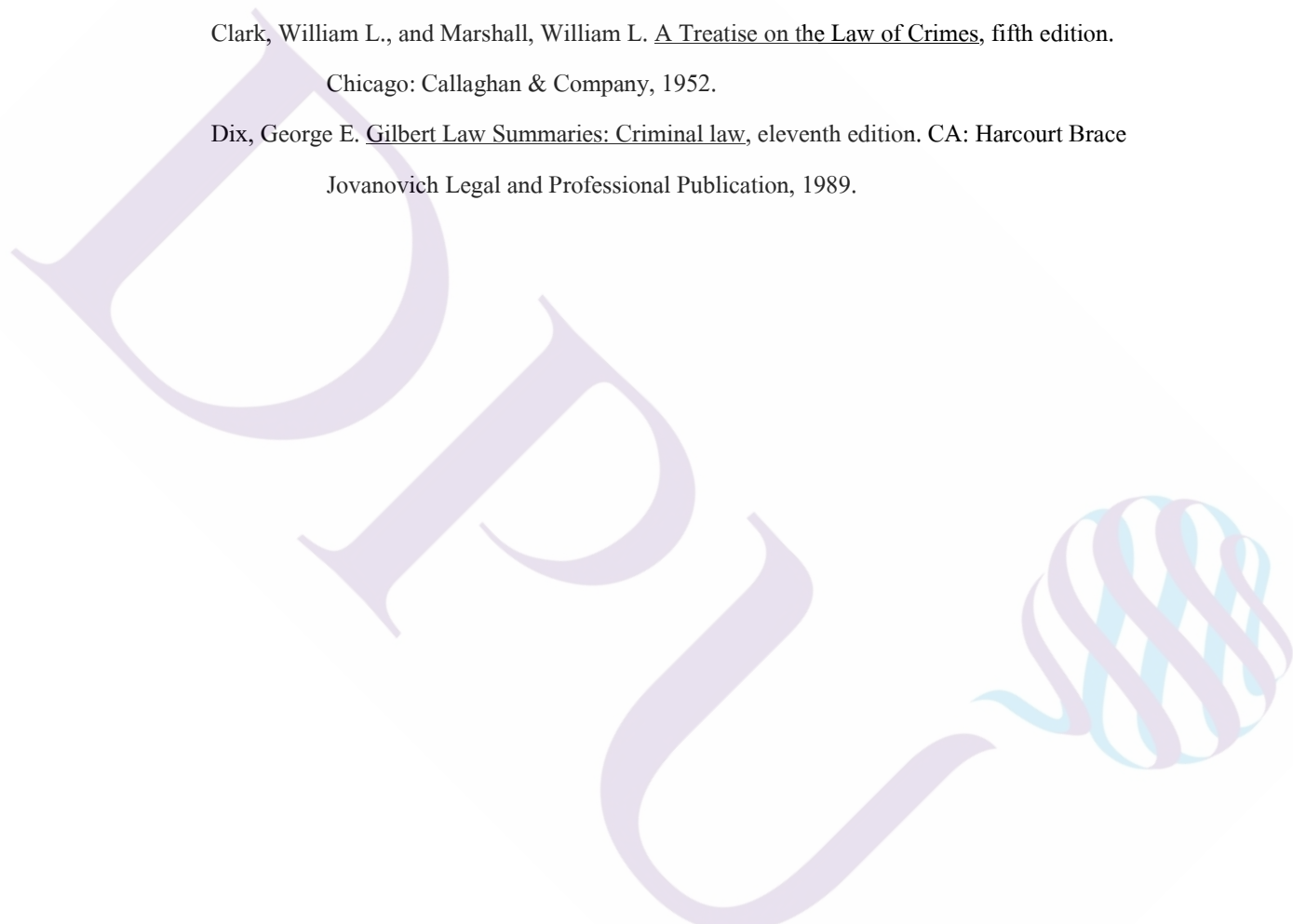
Chamelin, Neil c. Criminal Law for Police Officers, seventh edition. New Jersey: Prentice Hall, 2000.

Clark, William L., and Marshall, William L. A Treatise on the Law of Crimes, fifth edition.

Chicago: Callaghan & Company, 1952.

Dix, George E. Gilbert Law Summaries: Criminal law, eleventh edition. CA: Harcourt Brace

Jovanovich Legal and Professional Publication, 1989.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-นามสกุล กมสัน พรหมชนะ
ประวัติการศึกษา พ.ศ. 2543 นิติศาสตร์บัณฑิต มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต

